

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: POLITOLOGIJA

**Zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta u savremenim
diplomatskim odnosima i njihovo sankcioniranje**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:
Senka Bajramović
Broj indeksa: 787/II-PIR

Mentor:
prof. dr. Zarije Seizović

Sarajevo, novembar, 2019. godine

SAŽETAK

Međunarodno pravo je zaštitilo diplomatske predstavnike kako bi što slobodnije i efikasnije obavljali svoju dužnost. Diplomatski imunitet se daje kao priznanje nezavisnosti i suverenosti države pošiljateljice koji im omogućava nemogućnost krivičnog gonjenja u državi primateljici, ali i kao zaštita diplomatskoj misiji i osoblju koja omogućava njihovo efikasno vršenje funkcije bez uplitanja države primateljice. Međutim, sistem privilegija i imuniteta je ostavio i veliki prostor za njihove zloupotrebe, a zbog sve većeg broja zloupotreba javila se potreba i za detaljnijim proučavanjem ove oblasti diplomatsko-konzularnog prava. Cilj rada će biti kritički sagledati pojam diplomatskog imuniteta. Za to je svakako potrebno steći uvid u samu **strukturu** imuniteta – njegov historijski razvoj, kako je došlo do kodifikacije te i najbitnije, analizirati Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima iz 1961. godine. Ova konvencija je temeljni pravni dokument koji predstavlja kombinaciju kodifikacije i progresivnog razvoja diplomatsko-konzularnog prava. Drugi dio je analiza same **implementacije** ovog koncepta tj. problemi s kojima se suočavamo u praksi. Više primjera zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta će biti prikazano u radu kako bi se prikazala razlika u teoretskom prikazu privilegija i imuniteta, u odnosu na ono što se u praksi dešava. Koja je uloga države i na koji način ona može djelovati da smanji zloupotrebe, i može li uopšte preventivno djelovati? Koliko je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima prilagođena savremenim izazovima tj. koliki prostor za zloupotrebu ovako definisana ostavlja? U radu će se iz različitih uglova prikazati mane današnjeg praktikovanja diplomatskih privilegija i imuniteta, kao i ponuditi moguća rješenja koja mogu dovesti do smanjenja pomenutih zloupotreba.

KLJUČNE RIJEČI:

Međunarodno pravo, diplomatsko-konzularno pravo, diplomacija, diplomatski odnosi, diplomatske privilegije i imuniteti, Bečka konvencija o diplomatskim odnosima, zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta, sankcioniranje zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta.

SADRŽAJ:

TEORIJSKE OSNOVE RADA.....	8
I METODOLOŠKI OKVIR RADA.....	12
1.1. <i>PROBLEM ISTRAŽIVANJA</i>	12
1.2. <i>PREDMET ISTRAŽIVANJA</i>	14
1.3. <i>KLJUČNE RIJEČI</i>	18
1.4. <i>CILJEVI ISTRAŽIVANJA</i>	18
1.4.1. <i>Društveni cilj</i>	18
1.5. <i>SISTEM VARIJABLJ</i>	18
1.6. <i>SISTEM HIPOTEZA</i>	19
1.6.1. <i>Generalna hipoteza</i>	19
1.6.2. <i>Pomoćne hipoteze</i>	19
1.7. <i>METODE ISTRAŽIVANJA</i>	19
1.8. <i>VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE ISTRAŽIVANJA</i>	20
II INTERPRETACIJA OSNOVNIH POJMOVA.....	20
2.1. <i>Historijski razvoj diplomatskih misija</i>	20
2.2. <i>Put ka kodifikaciji</i>	21
2.3. <i>Tri teoretska polazišta značajna za tumačenje pojma diplomatskih privilegija i imuniteta</i> .	26
2.3.1. <i>Teorija eksteritorijalnosti</i>	26
2.3.2. <i>Teorija predstavljanja (reprezentacije)</i>	27
2.3.3. <i>Funkcionalna teorija</i>	27
2.4. <i>Funkcije diplomatske misije</i>	29
2.5. <i>Period u kojem važe privilegije i imuniteti</i>	32
2.6. <i>Ratione materiae i ratione personae</i>	32
2.7. <i>Proces notifikacije odlaska i dolaska</i>	33
III ANALIZA ČLANOVA BEĆKE KONVENCIJE O DIPLOMATSkim ODносима	35
3.1. <i>Nepovrednost prostorija misije</i>	35
3.2. <i>Diplomatski azil</i>	40
3.3. <i>Sloboda komuniciranja</i>	43
3.4. <i>Diplomatski prtljag/valiza</i>	44
3.5. <i>Nepovrednost ličnosti</i>	47
3.6. <i>Nepovrednost rezidencije i vlasništva</i>	48
3.7. <i>Imunitet od jurisdikcije</i>	49
3.7.1. <i>Porodični sporovi</i>	50
3.8. <i>Oslobađanje od poreza i drugih dadžbina</i>	52
3.9. <i>Oslobađanje od carinskih dadžbina i pregleda</i>	53

<i>3.10. Osobe koje osim diplomata imaju pravo na privilegije i imunitete (član 37.)</i>	56
<i>3.10.1. Članovi porodice diplomate</i>	57
<i>3.10.2. Administrativno i tehničko osoblje</i>	58
<i>3.10.3. Službena posluga</i>	59
<i>3.10.4. Privatna posluga</i>	61
<i>3.10.5. Privelege i imuniteti za državljane države primateljice ili osobe koje su u toj državi rezidentne</i>	61
<i>3.11. Obaveze misije i njenih članova prema državi primateljici</i>	62
IV POSTOJEĆI NAČINI I MJERE TRETIRANJA ZLOUPOTREBA DIPLOMATSKIH PRIVILEGIJA I IMUNITETA	63
<i>4.1. Nediskriminacija i reciprocitet</i>	63
<i>4.2. Odricanje od imuniteta</i>	64
<i>4.2.2. Svjedočenje na sudu</i>	65
<i>4.3. Persona non grata</i>	66
<i>4.3.1. Razlozi proglašenja osobe personom non grata</i>	67
<i>4.3.2. Praksa u BiH</i>	68
<i>4.3.3. Diplomate u saobraćaju u BiH</i>	69
<i>4.3.4. Saobraćajne nesreće u kojima su diplomate učesnici</i>	71
<i>4.4. Kakva je procedura kad se diplomatski agent nađe u sudskom sporu?</i>	72
<i>4.5. Prekid diplomatskih odnosa</i>	74
V PREPORUKE I ZAKLJUČCI	76
<i>5.1. Amandmani na Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima</i>	76
<i>5.1.1. Krivična djela</i>	76
<i>5.1.2. Diplomska torba</i>	77
<i>5.1.3. Nepovredivost prostorija diplomatske misije</i>	77
<i>5.2. Međunarodni kazneni sud</i>	79
<i>5.3. Preventivne mjere</i>	81
<i>5.3.1. Samoodbrana</i>	82
<i>5.4. Unilateralne mjere države primateljice</i>	83
<i>5.4.1. Kompenzacije</i>	84
<i>5.4.2. Obavezno osiguranje</i>	85
<i>5.5. Rasprave o diplomatskim imunitetima u javnosti i značaj medija</i>	86
<i>5.6. Bečka konvencija o konzularnim odnosima iz 1963. godine</i>	88
<i>5.6.1. Poređenje s Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima</i>	90
<i>5.7. ZAKLJUČAK</i>	90
KORIŠTENA LITERATURA:	92
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA	97

UVOD

Od daleke prošlosti, diplomatskim predstavnicima su dodijeljene određene privilegije kako bi im se omogućilo neometano obavljanje funkcija. Ta ideja datira još od kurira koji je nosio poruke od vladara kojima se objavljuje rat, proglašava mir ili prenosi informacija o nekom važnom državnom pitanju. Kurir je bio zaštićen jer je smatrana personifikacijom svog vladara, kao i zbog principa reciprociteta. Ubistvo glasnika je tako značilo i proglašenje rata, jer je predstavljalo jasan znak da ta strana ne želi pregovarati, nego će se radije boriti. U modernijim shvatanjima diplomatskih odnosa, ova protekcija je evoluirala u diplomatske privilegije i imunitete čija je sad i zakonska obaveza da se štite.

Dakle, praksa u vezi s poštivanjem diplomatskih privilegija i imuniteta postoji preko hiljadu godina, ali nažalost i slučajevi neuvažavanja te zloupotreba pravila međunarodnog javnog prava. Iako je kodifikacija unaprijedila ovu oblast i dovela do mnogo povoljnijeg položaja diplomata, i dalje ima kršenja i zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta.

Zbog razlika u interpretaciji međunarodnog običajnog prava i straha od mogućnosti zloupotrebe, donošenje formalnog pravnog dokumenta je bilo neophodno. Konferencija o diplomatskim odnosima i imunitetima iz 1961. godine je upravo to i omogućila te kao rezultat kreirala **Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima**. Konvencija je stupila na snagu 24. aprila 1964. godine. Ima 53 člana, a od njenog nastanka, 192 države su je i ratificirale. Najbitnije što je ova Konvencija precizirala, i što će se više puta u radu spominjati je, da je jasno naglasila da svrha imuniteta nije stvaranje povlaštenog položaja pojedinca, nego pravo jedne države da od duge zahtijeva određeno ponašanje prema svojim diplomatskim predstavnicima. Smatra se prekretnicom u razvoju diplomatskog prava, ali i u modernom shvatanju diplomatskih privilegija i imuniteta. U literaturi se može pronaći kako je Bečka konferencija bila „široke ruke“ u poređenju s prijašnjim skupovima koji su se također bavili kodifikacijom ovog pitanja. Između ostalog, značajna je i jer je definisala četiri ranga diplomatskog osoblja i precizirala koje privilegije i imunitete uživa svaki od njih. To su: diplomatski službenici, administrativno i tehničko osoblje, službena posluga i privatna posluga. Dalji razvoj i kodifikacija savremenog diplomatskog prava izvršeni su nizom Konvencija, koje možemo nazvati i *Corpusom Diplomaticusom*.

Razvijajući i unaprjeđujući diplomatske odnose, potreba zaštite diplomatskih predstavnika, prvenstveno od vlasti države primateljice kako bi nesmetano mogli vršiti svoje dužnosti, uvjek je isticana kao prioritet. Ali, često je zaboravljen da privilegije i imuniteti nisu lična prava zaštićenih pojedinaca nego je to pravo države da od druge države zahtijeva određeno ponašanje prema osoblju svoje diplomatske misije. To potvrđuje dovoljno i to da se član diplomatske misije i ne može sam odreći nekih privilegija, a posebno imuniteta, nego to može učiniti samo država koja ga je imenovala i to bez njegove volje, odnosno saglasnosti.

Ipak, pored postojanja međunarodnopravnog okvira, u radu se polazi od teze da dolazi do brojnih zloupotreba diplomatskih imuniteta. Javnosti su najpoznatiji prekršaji vezani za lakše zloupotrebe imuniteta, kao što su kazne za nepropisno parkiranje ili kazne za saobraćajne prekršaje, kao i krijumčarenje, krađe i prevare. Međutim, nisu rijetki slučajevi ni ozbiljnih krivičnih djela koja ili ugrožavaju živote ili čak rezultiraju i smrtnim ishodom za koji se diplomata smatra krivim, ali zbog imuniteta ne bivaju krivično gonjeni, odnosno izbjegnu odgovornost. Ovakva praktikovanje njihove zaštite kad su u pitanju oštećene žrtve preispituje cijeli koncept diplomatskih imuniteta te srozava dugogodišnju reputaciju koju diplomate u državama primateljicama imaju. Zadnjih nekoliko godina, slučajevi zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta, posebno slučajevi težih krivičnih djela, doveli su do velikog skepticizma i kritikovanja samog pojma imuniteta. Ali, u radu je naglašeno da da povreda članova definisanih Bečkom konvencijom ne znači samo zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta od strane diplomate, nego i povrede njihove neprikosnovenosti od strane države primateljice.

U radu se dokazuje da li su zastarjele teorije na kojima su nastale diplomatske privilegije i imuniteti, ili su oni održali korak s realnošću i modernom diplomatijom. Rad je podijeljen u pet cjelina. U prvoj se metodološki razrađuje tema. Druga cjelina predstavlja teorijski okvir rada u kojem se, između ostalog, istražuje historijski razvoj diplomatskih imuniteta; put do kodifikacije i sam proces kodifikacije te njegov značaj; kao i tri teoretska polazišta značajna za tumačenje pojma diplomatskih privilegija i imuniteta. Teorijski osnov se mijenja tokom vremena, ali se ipak uzimaju tri osnovne teorije kao polazišta te analizirajući teoriju eksteritorijalnosti, teoriju predstavljanja (reprezentacije) i teoriju funkcionalnosti zaključujemo da danas u Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima jasno možemo vidjeti iskazano opredjeljenje za princip funkcionalne nužnosti kao princip na kome se temelje privilegije i imuniteti. Treći dio se bavi analizom samih članova Bečke konvencije o

diplomatskim odnosima. Od člana 22. do člana 38. se nalazi najbitniji materijal za ovaj rad tj. definisane različite privilegije i imuniteti koje diplomate uživaju. Analizirajući članove i stavove, paralelno se navode i zloupotrebe u praksi koje su proizašle iz nepoštivanja tih članova, ili pronalaženja rupa u njihovom definisanju. Posebno su zanimljivi stavovi člana 31., a koji se odnose na imunitete diplomatskih predstavnika od jurisdikcije. U četvrtom dijelu se navode postojeći načini i mjere tretiranja zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta kao što su: odricanje od imuniteta, proglašenje osobe personom non grata, princip samoodbrane, međunarodne krivične procedure te prekid diplomatskih odnosa. U petom, zaključnom djelu se navode moguća rješenja i daju preporuke kako bi se unaprijedila ova oblast diplomatsko-konzularnog prava s ciljem sprječavanja daljnje zloupotrebe te prilagođavanja Bečke konvencije savremenim diplomatskim odnosima. Tu spadaju inicijative pojedinaca ili država o reviziji/izmjeni pojedinih članova Bečke konvencije, amandmani na postojeće članove, kao i ideje za kompenzaciju štete koju počine diplomate, kao što su osnivanje Fonda za štetu, Stalnog međunarodnog diplomatskog kaznenog suda, obaveznog osiguranja za diplomatsko osoblje i dr. Treba naglasiti da će se istraživanje fokusirati samo na diplomatske službenike čije su privilegije i imuniteti definisani Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima, uz kratko poređenje sa Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima.

Izazovi savremenih međunarodnih odnosa te pokušaji primjene novih metoda i tehnika u svrhu suzbijanja sve većeg broja zloupotreba imuniteta, ukazuju na aktuelnost ovog problema. Koja bi to danas bila adekvatna lista privilegija i imuniteta? Odgovor na ovo pitanje treba tražiti u historiji, teoriji, i praksi diplomatskih privilegija i imuniteta.

TEORIJSKE OSNOVE RADA

„Diplomacija je u svakoj zemlji odraz unutrašnjeg stanja države, uspješnog ili manje uspješnog formuliranja vanjske politike, te političke, društvene i institucionalne tradicije te zemlje.“¹ *Oxford English Dictionary* diplomatiju predstavlja kao „uređivanje međunarodnih odnosa putem pregovora koje se može promatrati kroz dva konteksta – širi, koji označava svaku vrstu mirnog održavanja odnosa među nacijama i uži, koji je profesija onih koji se bave vanjskim poslovima jedne države“.

Diplomatija ili diplomatski je najčešće korišteno da bi se označilo bavljenje međunarodnim odnosima. Na Bečkom kongresu 1815. godine diplomatska profesija je i priznata kao profesija sa svojim pravilima, propisima i konvencijama. Diplomata je djelatnik vanjskih poslova, ali samo kad je na službi u inostranstvu. U svojoj zemlji on je zaposlen kao državni službenik ministarstva vanjskih poslova. „Dakle, postoji ambivalencija uloge djelatnika resora vanjskih poslova u inostranstvu i u vlastitoj zemlji u pogledu zakonodavstva koje se na njega odnosi, u pogledu normi međunarodnog prava koje za njega važe, te u pogledu funkcija koje obavlja i konkretnih poslova na kojima radi.“² U inostranstvu je njegov status kao akreditiranog diplomate određen *Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima iz 1961. godine* i on uživa privilegije i imunitete koji su regulirani ovom konvencijom, dok je u zemlji njegov status reguliran najčešće *Zakonom o državnoj službi*. Svaki diplomat se može naći u obje uloge.

Jedan od temeljnih principa međunarodnog prava od fundamentalnog značaja za normalno održavanje veza i odnosa među državama jeste neprikosnovenost diplomatskih predstavnika. „Uspostavljanje diplomatskog prava zasnovano je na želji država da se njihovi diplomatski odnosi zasnivanju na stabilnoj i uređenoj osnovi. Pravno reguliranje odnosa među nezavisnim suverenim državama koje potencijalno mogu doći u sukobe daje osjećanje sigurnosti.“³

Diplomatski imunitet se daje kao priznanje nezavisnosti i suverenosti države pošiljateljice koji im omogućava nemogućnost krivičnog gonjenja u državi primateljici, ali i kao zaštita diplomatskoj misiji i osoblju koja omogućava njihovo efikasno vršenje funkcije bez uplitanja države primateljice. Ideja da bi društvo moglo poslati neku osobu u njihovo ime da pregovara

---

¹ Pašić, Mirza 2008, *Diplomacija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 68.

² Ibid., str. 85.

³ Hardy, Michael 1968, *Modern Diplomatic Law*, Oceana Publications, New York, str. 52.

i raspravlja o njihovu uzroku, bilo je od vitalnog značaja u povijesti međunarodnih odnosa. Kako su se veze između različitih društava pojačale, potreba za diplomatskim alatima postala je očitija, a koncept je postao običajni zakon koji se kasnije razvijao i strukturirao pomoću različitih ugovora. Diplomatski odnosi između zemalja sada su središnji element međunarodnih odnosa. Temeljni pravni izvor na kojem se zasnivaju sve diplomatske privilegije i imuniteti, kao što je spomenuto, možemo pronaći u *Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima iz 1961. godine* i upravo će članovi te konvencije biti osnova za ovaj istraživački rad.

Bečka konvencija o diplomatskim odnosima iz 1961. godine je, ustvari, predstavljala kodifikaciju postojećih pravila, kao i uvođenje novih pravila koja su bila prihvatljiva većini država. Konvencija je usvojena na Konferenciji Ujedinjenih nacija o diplomatskim odnosima i imunitetima, održanoj u Beču od 2. marta do 14. aprila 1961. godine, a stupila je na snagu 24. aprila 1964. godine. „Do 1961. godine diplomatsko pravo koje diplomatskim agentima osigurava izuzeće od lokalnog kaznenog i građanskog prava uglavnom se moglo pronaći u običajnom međunarodnom pravu, tj. u akumuliranoj praksi država koja je za njih postala obavezujuća. Ono što je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima učinila jest kodificiranje običajnog prava o diplomaciji, tj. objasnila ga je i učvrstila, iznijansirala njegov sadržaj i ponovno ga pokrenula u obliku multilateralnog ugovora.“⁴ Ona reguliše detalje statusa stalnih diplomatskih misija i diplomatskih agenata koji su razmijenjeni između država te kroz svoja 53 člana pokriva više oblasti kao što su diplomatski odnosi između država, uloga i status diplome i diplomatske misije, te neizostavno pitanje diplomatskih privilegija i imuniteta kojem je posvećeno najviše članova.

„Uz Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima iz 1961. godine, Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima iz 1963. godine, Njujorškom konvencijom o specijalnim misijama iz 1969. godine, Konvencijom o sprječavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica pod međunarodnom zaštitom, uključujući diplome, od 1973. godine i Bečkom konvencijom o predstavljanju država i njihovim odnosima s međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera iz 1975. godine završava se savremena kodifikacija diplomatskog i konzularnog razvoja međunarodnog prava u ovoj oblasti pa se često ovih pet konvencija naziva *Corpus Diplomaticus*.“⁵

---

⁴ Berridge, Geoff R. 2004, *Diplomacija – teorija i praksa*, Politička misao, Zagreb, str. 104.

⁵ Savić, Matej 2016, *Diplomatsko-konzularno pravo i međunarodnopravni poredak – razvojni put međudržavnih odnosa*, Comesgrafika, Banja Luka, str. 82.

S obzirom na to da postoje i diplomatski odnosi između država i međunarodnih organizacija, pitanja privilegija i imuniteta samih međunarodnih organizacija, odnosno zaposlenih u njima, rješavaju se specijalnim konvencijama. Službenici koji su zaposleni u Ujedinjenim nacijama kao međunarodni službenici uživaju niz imuniteta koje garantira *Konvencija o privilegijama i imunitetima UN-a*. Ipak, u ovom radu će najviše govora biti o diplomatama čiji pravni izvori imuniteta i privilegija leže upravo u Bečkoj konvenciji koja je nesumnjivo jedan od najpouzdanijih i najšire utemeljenih multilateralnih režima na području međunarodnih odnosa.

Trenutno je ratificirana od 192 države⁶, uz 60 zemalja "potpisnica"⁷. Od 1975. godine, kada je Konvenciji pristupila komunistička Kina, ona ima podršku svih pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a. Po Denzi, razlozi njenog usvajanja ovakvom, izuzetno formalnom većinom, kao i to što je doživjela jako visok stepen primjene, leže u tome što su se po običajnom pravu većina tih pravila već poštivala, zbog principa reciprociteta (sve države su istovremeno i pošiljateljice i primateljice), ali i jer su se uzele u obzir pojedinačne potrebe svih država i dala rješenja prihvatljiva za sve vlade.⁸

Kao još jedan od razloga njenog uspjeha navodi se i to da se ona bavi samo tradicionalnom bilateralnom diplomatijom, i isključuje odnose s međunarodnim organizacijama i posebna poslanstva. Bosna i Hercegovina je po osnovu sukcesije potpisnik Bečke konvencije o diplomatskim odnosima i oba protokola od 1. septembra 1993. godine.

Uz navedene Konvencije, za istraživanje prakse privilegija i imuniteta jako su bitna ova tri teoretska polazišta: *teorija eksteritorijalnosti*, *teorija o predstavničkom karakteru* diplomatskih predstavnika i misija te *funkcionalna teorija*. Zbog boljeg razumijevanja nužnosti postojanja diplomatskih privilegija i imuniteta te pravnih akata koji se odnose na ovu materiju, u radu će biti detaljnije predstavljene.

---

⁶ Ujedinjene nacije, Kolekcija ugovora, *Odjeljak III – Privilegije i imuniteti diplomatskih i konzularnih odnosa (Zemlje potpisnice Bečke konvencije o diplomatskim odnosima)*, dostupno na: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en, (pristupljeno: 5.1.2019.)

⁷ Pored Konvencije je navedeno koje su je države ratificirale – "Parties", a koje su samo "Signatories", tj. potpisnice. Potpisnice razdvajamo od onih koje su i ratificirale jer to podrazumijeva samo da je ta država dala političku podršku ovoj Konvenciji i želju da se i ona uključi u proces ratifikacije, međutim ona to još uvijek nije uradila, iz različitih razloga.

⁸ Denza, Eileen 2008, *Diplomatic Law – Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford University press, Oxford str. 2-3.

Ako izdvojimo dio teksta *Preamble⁹ Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine* koji glasi: „Svjesne da ove privilegije i imuniteti ne služe da bi se davale beneficije pojedincima, nego da bi se diplomatskim misijama, kao predstavništvima država, osiguralo uspješno obavljanje njihovih funkcija...“ sasvim je jasno da je Komisije za međunarodno pravo svoj rad zasnivala upravo na funkcionalnoj teoriji. Pojedini autori, pored ovih spominju i *teoriju prešutnog sporazuma teritorijalnog suverena, načelo suvereniteta, teorije tolerancije, dobre volje, kurtoazije* i sl.¹⁰

Najvažnija funkcionalna privilegija je uvijek bila nepovrednost diplomatskih prostorija (čl. 22) i odbačeni su bilo kakvi izuzeci, čak i oružani sukob. „Sve pokušaje pojedinih država da oslabi neprikosnovenost prostorija misije unošenjem izuzetaka za slučaj požara, vremenskih nepogoda i sličnog, odbila je većina država koje su podržavale nedvosmislen stav Komisije UN za međunarodno pravo da nepovrednost prostorija misije treba da bude absolutna i da ona mora da bude iznad drugih vrijednosti i razloga.“¹¹

---

⁹ Preamble se nalaze na samom početku Bečke konvencije o međunarodnim odnosima. Nisu bile dio teksta koji je predložila Komisija za međunarodno pravo, ali su unesene u finalni tekst za vrijeme trajanja Konferencije, kao potvrda osnovnih opredjeljenja UN-a.

¹⁰ Ibid., str. 108.

¹¹ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 110.

I METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

U *Preambulama* ove Konvencije definiraju se dva pojma koja su okosnica ovog rada, i vrijedi ih na samom početku definirati kako se ne bi smatrала sinonimima. To su naravno *privilegije* i *imuniteti*.

Ova dva pojma je teško u potpunosti odvojiti jer se stalno uzajamno prepliću. Mnogi smatraju da je pojam privilegije širi i da obuhvata i pojam imuniteta. Prema Satowu¹², „privilegija označava suštinsko oslobođanje od zakonskih normi ili posebnih pravnih propisa“, kao npr. u pitanjima poreza i socijalne sigurnosti, dok „imunitet označava proceduralnu zaštitu od izvršnih pravnih akata i mjera provođenja tih akata od države kod koje se akredituje“. U doktrini se ističe da imuniteti imaju osnovu u međunarodnom pravu i da se tiču suverenosti države prijema, dok privilegije zavise puno više od unutrašnjeg prava države prijema, odraz su kurtoazije i nisu obavezne.

„Pod imunitetima se u prvom redu podrazumijeva oslobođenje, odnosno izuzeće u međunarodnom pravu u konkretnom slučaju od jurisdikcije organa teritorijalne države, države prijema. Pod povlasticama, odnosno privilegijama, smatraju se razne pogodnosti koje se daju diplomatskim misijama i njihovom osoblju u državi prijema. U širem smislu, i imuniteti su jedna vrsta povlastica, mada povlašteni položaj diplomatske misije i njenog osoblja proizilazi iz prava na izuzeće od domaće jurisdikcije.“¹³ U javnosti se izraz "privilegije i imuniteti" ustalio kao izraz za cijeli sistem mjera kojima se osigurava zaštićen položaj diplomatskog osoblja. Svakako je bitno naglasiti da obim i vrsta privilegija i imuniteta diplomatskog osoblja misije zavise prvenstveno od funkcija koje obavljaju. „Ne postoji praksa korištenja ovih termina u njihovim suštinski različitim značenjima. Uglavnom su u praksi korišteni kao sinonimi.“¹⁴

Iako je u početku imala radni naziv *Konvencija o diplomatskim privilegijama i imunitetima*¹⁵ diplomatske privilegije i imuniteti u Konvenciji nisu direktno definisani nego su dati u nizu članova Konvencije. Neki od njih su: *osoba diplomate je nepovrediva i država kod koje se*

¹² Satow, Sir Ernest 2009, *Guide to Diplomatic Practice 6th ed*, Oxford University press, Oxford, str. 120.

¹³ Dorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 106.

¹⁴ McClandahan, Grant 1989, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, C. Hurst & Co. Publishers, London, str. 159.

¹⁵ Ovaj radni naziv je na prijedlog Poljske i Ujedinjenog Kraljevstva promijenjen u *Bečka konvencija o diplomatskim odnosima*, što je smatrano elegantnijim nazivom koji daje značaj Beču kao gradu domaćinu Konferencije.

akredituje ima obavezu da štiti svakog diplomatu od napada na njegovu ličnost, njegovu slobodu i čast (član 29.), država koja akredituje ne može uhapsiti niti zatvoriti osobu s diplomatskim statusom (član 31.), diplomata je oslobođen od poreza (član 34.), carina i carinske kontrole (član 36.). Ipak, naglašeno je da diplomat nije izuzet od zakonodavstva države koja ga akredituje (član 31, stav 4). Za ovaj rad je posebno zanimljiv član 37. kojim je definirano ko su osobe koje osim diplomata imaju pravo na privilegije i imunitete. Iako je ovaj član naišao na otpor među mnogim potpisnicama Bečke konvencije, ipak je položaj administrativnog i tehničkog osoblja diplomatske misije ovom konvencijom znatno poboljšan nego ranije i skoro izjednačen s diplomatskim osobljem. Tako, pored toga što je diplomatski predstavnik oslobođen svake krivične, građanske i upravne jurisdikcije države kod koje je akreditovan, ista se prava priznaju i članovima njegove porodice. Administrativno i tehničko osoblje diplomatske misije uživa imunitete prilikom obavljanja službenih dužnosti.

Kako bi se što bolje prikazale privilegije i imuniteti u praksi, navest će nekoliko primjera. Prema Bečkoj konvenciji zabranjeno je čak i šlepanje vozila s diplomatskim tablicama koja su parkirana na neprimjereno mjesto. Takvi slučajevi su velika povreda saobraćajnih propisa, pogotovo kada su u pitanju opasnosti kao što su zagrađivanje prolaza hitnoj pomoći, vatrogascima i sl. Također je zanimljivo da licima s diplomatskim imunitetom prilikom kontrole saobraćaja nije dozvoljeno raditi alko-test ili uzeti krv na pregled. Imuniteti koje diplome uživaju u saobraćaju su većini dobro poznati. Manje popularni imuniteti su npr. da čak i nakon smrti diplomatskog lica ne prestaju njihovi imuniteti te su poznati slučajevi zabrane obdukcije nad njima, kao i imunitet zbog kojeg diplomata ne mora biti svjedok na sudu.

Činjenica da bi osoba mogla uživati u povlasticama imuniteta, dok drugi ne mogu, je značajna razlika i postavlja se pitanje je li koncept diplomatskog imuniteta kompatibilan s načelom „svi jednaki pred zakonom“? Zbog ove teze se često može čuti kako se diplome smatraju najelitnijim slojem društva i kako su diplomatski imuniteti često u sukobu s ljudskim pravima. Tome idu u prilog slučajevi ropsstva diplomatskog osoblja – nenormalni radni sati, minimalne plate, zadržavanja pasoša, nemogućnosti liječenja i sl., ili prava djece koja bivaju narušena u porodicama diplomata.

1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Sumirano, postoje dvije kategorije zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta: namjerna zloupotreba terorističke ili političke prirode, i zloupotreba zbog lične prirode. Neki od incidenata koji spadaju pod prvu kategoriju su: poznato pucanje iz Libijske ambasade na britansku policiju gdje su zloupotrijebljena bar tri imuniteta – nepovredivost diplomatskih prostorija, diplomatske torbe i diplomatskog statusa¹⁶. Dobro poznat je i *Dikko incident*¹⁷ iz 1984. godine kada je otet bivši Nigerijski ministar i drogiran pronađen u diplomatskoj "torbi" na aerodromu. Diplomatske prostorije, korespondencija, torba i valiza zbog svoje nepovredivosti mogu itekako pogodovati kriminalnim aktivnostima. Zloupotreba ovih imuniteta može poslužiti kao odličan štit nepoštenim diplomatama i njihovim partnerima u ilegalnim aktivnostima. Posebno su zanimljivi i slučajevi diplomatskog azila koji još uvijek postoje u Južnoj Americi.

Prekršaji druge kategorije uglavnom uključuju saobraćajne prekršaje i kazne za nepropisno parkiranje. Neki od najgorih su naravno saobraćajne nesreće sa smrtnim ishodom, u kojima je neko od diplomatskog osoblja bio pod utjecajem alkohola. Zbog takvih su slučajeva diplomate najčešće u medijima i pod pritiskom javnosti. U literaturi se mogu pronaći mnoge zloupotrebe koje čine članovi diplomatske misije, članovi njihove porodice i drugo osoblje u vezi sa poreskim i carinskim privilegijama (krijumčarenje predmeta historijske i arheološke vrijednosti, uvoz velikih količina alkohola i cigareta, ilegalno nošenje novca, droge, oružja i sl.), kao i ilegalne migracije i krivotvorene viza, pranje novca, korupcija, silovanje, zlostavljanje i nasilje u porodici. Uz najčešće primjere pojedinačnih, sitnih prekršaja sve više se istražuju i sumnje o organiziranom kriminalu diplomatskog osoblja.

Jedan od zanimljivijih primjera zloupotrebe imuniteta je svakako onaj s imunitetom diplomatske valize¹⁸ koja, kao ni diplomatska torba, ni u kojem obliku ne smije biti otvarana ni zadržana. Zbog neodređenosti pri definiranju obima i karaktera diplomatske valize, poznati su primjeri slanja čitavih kontejnera koji su znači težiti i po nekoliko tona. Ovakav pristup umnogome olakšava različite zloupotrebe u vidu prijenosa ilegalnih predmeta. „Kakve sve

¹⁶ Iako su pronađeni dokazi da se ubistvo britanske policajke desilo upravo iz ambasade, odlazeće osoblje je vjerovatno oružje ubistva sakrilo u jednoj od diplomatskih torbi. Zbog imuniteta, iako pod opravdanom sumnjom, nisu uhapšeni iako se pretpostavljalo da je neko od njih odgovoran za ubistvo.

¹⁷ Siollun, Max 2012, *Umaru Dikko, the man who was nearly spirited away in a diplomatic bag*, dostupno na: <https://www.independent.co.uk/news/world/politics/umaru-dikko-the-man-who-was-nearly-spirited-away-in-a-diplomatic-bag-8061664.html>, (pristupljeno: 7.1.2019.)

¹⁸ Diplomatska valiza može biti bilo šta što ima diplomatski pečat, a treba da prenosi predmete od značaja za diplomatsku misiju – torbe, paketi kutije i sl.

zloupotrebe mogu da nastanu preko diplomatske valize, najbolje pokazuje činjenica da je u Velikoj Britaniji i Italiji bilo čak i pokušaja (otkrivenih i spriječenih) prebacivanja živih ljudi valizom.“¹⁹

Ovim primjerom dolazimo do jednog od glavnih problema istraživanja – nedorečenosti Bečke konvencije tj. ostavljanja mogućnosti subjektivne interpretacije država o detaljima pojedinih članova. Još jedan primjer takve nejasnoće vidimo pri definiranju člana 37. – pitanje privilegija i imuniteta porodice diplomate. Bečka konvencija u tom članu navodi privilegije i imunitete koji će biti dati članovima porodice, ali ne daje definiciju pojma "porodica" u kontekstu Konvencije. Autori Konvencije su smatrali da se pojam "porodica" razlikuje među društвima svijeta ostavili njegovo definisanje prema standardima odgovarajućih država primateljica i na temelju reciprociteta. Nejasna definicija ovog termina pokazala se kao problem u praksi jer su upravo članovi porodice često uključeni u različite vrste organiziranog kriminala tj. zloupotrebljavaju svoj položaj. Time dolazimo do jednog od glavnih pitanja ovog istraživačkog rada – šta kad dođe do zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta i kako se ta zloupotreba sankcionira?

U literaturi uglavnom pronalazimo par postojećih mјera koje tretiraju zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta. Jedan od načina je, u javnosti dobro poznata metoda, proglašenje diplomatskog osoblja misije *personem non grata*. Bukvalno prevod znači da se radi o nepoželjnoj osobi u državi prijema. Takvim činom prestaju sve privilegije i imuniteti te osobe. „Najčešći slučajevi su kod miješanja u unutrašnje poslove države prijema, špijunaže, vrijeđanja države prijema ili njenih funkcionera, a često i bez ikakvog posebnog razloga, kao mјera pogoršanja odnosa između dvije države.“²⁰ Npr. u oktobru 2008. godine Srbija je "otjerala" ambasadore Crne Gore i Makedonije, nakon što su njihove države priznale nezavisnost Kosova. Ostale metode, o kojima će biti više govora u radu su: *odricanje od imuniteta, princip samoobrane, međunarodne krivične procedure te prekid diplomatskih odnosa.*

Uz pojašnjenje trenutnih privilegija i imuniteta koje po *Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima* uživaju diplomate, njihove zloupotrebe i pregleda pristupa sankcioniranju povreda, ovaj rad će se fokusirati i na one članove u kojima ima najviše prostora za amandmane i

---

¹⁹ Barker, J. Craig 1996, *The abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: A Necessary Evil?*, Dartmouth Publishing, Aldershot, str. 10.

²⁰ Đorđević, S. i Mitić, M. 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 95.

izmjene u cilju njihove što korektnije upotrebe. Najlogičnija ideja koja se nameće prilikom komentiranja zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta je diskutiranje o reviziji Bečke konvencije – kao koraku ka sprječavanju budućih zloupotreba. Brojni amandmani i reforme su već predloženi – od restrikcije obima imuniteta do konkretnih unaprjeđenja kao što je skeniranje/pregled diplomatskih torbi i valiza. Neki od predloženih amandmana se odnose na ograničavanje diplomatskih imuniteta na sve ili samo neke akreditirane osobe, tako da se oni odnose samo na njihovo službeno nastupanje ili ograničene radnje kada su u službi diplomatskog agenta. Mnoge države su već uložile različite amandmane na članove Bečke konvencije, ali su u finalnom tekstu odbačene te će i o njima biti spomena u ovom radu. S obzirom na to da će biti jako teško usvojiti amandmane na Bečku konvenciju, do tad moramo računati na veću spremnost i volju država pošiljateljica da sa državama primateljicama osiguraju procesuiranje diplomatskih zločina.

Bitno je naglasiti da cilj ovog rada nije samo navesti postojeće mjere sankcioniranja povreda diplomatskih privilegija i imuniteta, nego pokušati istražiti i kako sačuvati koncept privilegija i imuniteta, ali minimizirati njihovu zloupotrebu, a maksimizirati prevenciju, sankcioniranje i naknadu štete? Tako u teoriji već postoje ideje za osnivanje *Fonda za štetu*²¹ kako bi se što pravednije nadoknadila šteta ozlijedenima od strane diplomata. Druga je uspostava *Stalnog međunarodnog diplomatskog kaznenog suda* koji procesuira diplamate koji počine različite zločine. Među ove ideje spada svakako i razmatranje uplaćivanja *obavezognog osiguranja za diplomatsko osoblje* koje bi koristilo kao fond u slučaju nesreća i šteta koje su oni prouzrokovali. Također, država primateljica bi trebala uraditi *detaljnije pozadinske provjere diplomata* koji dolaze te saznati razloge zbog kojih su napustili prethodne pozicije. U prevenciju spada i *rigoroznije sankcioniranje povreda* tj. povlačenje diplomata čak i zbog manjih prekršaja kao što su nagomilane kazne za nepropisno parkiranje koje u metropoloma sa velikim brojem diplomatskog osoblja mogu predstavljati veliki problem za grad. Ovakvi primjeri bi služili kao svojevrsna opomena ostalim diplomatama. Potrebno je napraviti i *distinkciju između zločina po težini*, a ne tretirati ih sve isto – kao zloupotrebu imuniteta. Iako često naplate materijalne štete ipak kod žrtava izostaje satisfakcija zbog toga što počinitelja tog zločina nije sustigla pravedna kazna i nisu proporcionalno platili za zločin koji su počinili.

Diplomatsko osoblje je jako bitno za prijateljski odnos između država, i njihovo postojanje je još uvijek opravdano. Bitno je imati na umu i da su često diplomatski predstavnici

---

²¹ Prema ovom prijedlogu, žrtve koje nisu mogle uspješno dobiti naknadu zbog imuniteta koje su počinioći imali, mogu pristupiti finansijskom fondu države čiji su državljeni.

najugroženiji subjekti u međusobnim sukobima država i zato je zbog njihove zaštite potrebno postojanje i primjena propisa koji ih štite. Za razvijanje dobrih bilateralnih odnosa je jako bitno da se predstavnici država osjećaju sigurno i dobrodošlo u državi primateljici. Diplomatski imuniteti su posebno bitni u slučajevima kriznih situacija, javnog nasilja, građanskog rata ili drugim slučajevima ugrožavanja javnog reda i mira. Mir i ljudski životi mogu zavisiti od poštivanja upravo ovih principa. Praksa je pokazala da ne tako rijetko diplome dođu u situacije koje ugrožavaju njihov život, i u takvim vanrednim okolnostima je jako teško garantovati njihov imunitet. U praksi je manjina diplomata koji ne poštuju javni red i mir države primateljice i zloupotrebljavaju svoje privilegije i imunitete, ali upravo zbog njihovog dospijeća u medije se narušava reputacija i diplomatske profesije i države pošiljateljice.

Potrebno je više raspravljati o reviziji i osavremenjavanju samog principa diplomatskog imuniteta koji mora pratiti modernizaciju diplomatske službe, kao i prisustvo masovnih medija i razvoj tehnologije koji u vrijeme ratifikacije *Bečke konvencije o diplomatskim odnosima* nisu postojali. Potrebno je uspostaviti nove vodeće principe koji bi mogli sačuvati osnovni koncept diplomatskog imuniteta, ali ujedno definirajući razumne granice o tome tko ima pravo na imunitet. Učesnici ove međunarodne rasprave moraju se sastojati ne samo od međunarodnih pravnika i onih koji se bave diplomacijom, nego i od žrtava diplomatskog kriminala.

U međuvremenu, postojeći zakonski propisi o diplomatskim zločinima su mali korak u pokušaju suočavanja sa zloupotrebotom diplomatskih privilegija i imuniteta. Međutim, ovo zakonodavstvo se ne bavi temeljnim problemima do kojih dolazi trenutnom primjenom diplomatskog imuniteta te time kako tumačenje diplomatskog imuniteta zahtijeva temeljne promjene. Posljednjih nekoliko godina, slučajevi zloupotrebe privilegija i imuniteta diplomatskog osoblja, doprinijeli su sve većem kritiziranju samog pojma imuniteta. Takve povrede sve više doprinose raspravama o tezi da imuniteti nipošto ne smiju doprinositi razvoju sofisticiranih kriminalnih strategija. U ovoj oblasti međunarodnog prava ima prostora za dalji progresivniji razvoj, pa i kodifikaciju nastalih običajnih pravila u nekim pitanjima koja nisu razmatrana i riješena dosadašnjom kodifikacijom.

U ovom će se radu zbog svega navedenog koncept diplomatskog imuniteta kritički analizirati iz različitih perspektiva kako bi se vidjelo koliko je taj pojam održiv u današnjem društvu,

koliko su ovako definirane privilegije i imuniteti i opravdani te koliko često dolazi do njihove zloupotrebe? I, da li su ove privilegije i imuniteti, kao što u svom djelu Craig Barker²² propituje – nužno zlo?

1.3. *KLJUČNE RIJEĆI*

Međunarodno pravo, diplomatsko-konzularno pravo, diplomatija, diplomatski odnosi, diplomatske privilegije i imuniteti, Bečka konvencija o diplomatskim odnosima, zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta, sankcioniranje zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta.

1.4. *CILJEVI ISTRAŽIVANJA*

Krajnji cilj istraživačkog rada „**Zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta u savremenim diplomatskim odnosima i njihovo sankcioniranje**“ je bolje razumijevanje kompleksnosti ove problematike kao i utvrđivanje načina za njeno unaprjeđenje.

1.4.1. *Društveni cilj*

Rad prije svega ima informativnu ulogu kako bi se koncept diplomatskih privilegija i imuniteta što bolje razumio u praksi, a samim time i primjeri njihove zloupotrebe. Tema je sve prisutnija u svjetskom javnom diskursu, a bosansko-hercegovačka javnost još uvijek nedovoljno informirana o njoj. Zbog toga će rad u jednom dijelu tematizirati i primjere zloupotrebe privilegija i imuniteta te njihovo sankcioniranje u BiH. Cilj je i usmjeriti pažnju državnih subjekata i učesnika u međunarodnim političkim procesima na ovakve primjere, kao i otvoriti mogućnost revidiranja Bečke konvencije o diplomatskim odnosima.

1.5. *SISTEM VARIJABLJI*

- **Zavisna:** *Diplomatske privilegije i imuniteti*
- **Nezavisna:** *Postojeća pravna regulacija, volja država da odgovore na zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta na adekvatniji način, revizija i dopuna Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine*

---

²² Šire v. Barker, J. Craig 1996, *The abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: A Necessary Evil?*, Dartmouth Publishing, Aldershot

1.6. SISTEM HIPOTEZA

1.6.1. Generalna hipoteza

- Revidiranje Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine tj. njenog usklađivanje s izazovima savremenih međunarodnih odnosa i napretkom tehnologije, doprinijelo bi preveniranju i smanjivanju zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta.

1.6.2. Pomoćne hipoteze

- *Napredak tehnologije i nove metode provjere kao što su skeniranje diplomatske torbe i valize, a koje nisu postojale u vrijeme kodifikacije Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, spriječile bi mnoge zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta, poštujući i izvorno napisanu zabranu otvaranja istih.*
- *Neadekvatno procesuiranje diplomata koji zloupotrijebe svoj položaj po povratku u zemlje šiljateljice stvara utisak da su diplomate iznad zakona čime se omogućava da ozbiljna krivična djela prođu nekažnjeno, a pravni sistem djeluje nepravedan.*
- *Postojeći načini sankcioniranja povreda diplomatskim privilegija i imuniteta često izostave naknadu štete građanima koje su te diplomate oštetile, čime se narušavaju njihova ljudska prava. Potrebno je ozbiljnije razmotriti postojeće prijedloge o načinima naplate štete.*
- *Mnoge države su već uvele u običajno pravo prilagođene interpretacije pojedinih članova Bečke konvencije o diplomatskim odnosima.*
- *Princip reciprociteta tj. da svaka država posiljateljica ima svoje agente u državi primateljici, često sprječava efikasnije tretiranje zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta.*
- *Pojedini članovi Bečke konvencije o diplomatskim odnosima su ostavljeni državama na subjektivno interpretiranje (npr. član 37. koji tretira porodicu diplomata), što se u praksi pokazalo problemom jer upravo šira porodica diplomatskih agenta biva uključena u različite vrste kriminala zloupotrebljavajući svoj položaj.*

1.7. METODE ISTRAŽIVANJA

- U istraživanju će se koristiti opće metode društvenih nauka (*komparativna metoda i metoda deskripcije*), te *metoda prikupljanja podataka* (metoda analize sadržaja). Koristit će se i *historijska metoda*, kao i *metoda kompilacije*.

1.8. VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE ISTRAŽIVANJA

- Istraživanje će se sprovesti u roku od 3 mjeseca.
- **Prostorni okvir istraživanja:** S obzirom na to da se *Bečka konvencija o diplomatskim odnosima* iz 1961. godine koristi kao pravna osnova za cijelo istraživanje, a primjenjuje se na zemlje potpisnice iz cijelog svijeta (njih trenutno 192), rad neće biti usko fokusiran na neki prostor, nego koristiti primjere iz zemlja potpisnica ove Konvencije.

II INTERPRETACIJA OSNOVNIH POJMOVA

2.1. Historijski razvoj diplomatskih misija

Diplomatsko-konzularno pravo predstavlja sastavni dio međunarodnog javnog prava. Ono je grana međunarodnog javnog prava i sadrži pravila međunarodnog prava koja se tiču odnosa u međunarodnoj zajednici, prije svega odnosa između država kao osnovnih subjekata međunarodnog prava, ali i odnosa između država i međunarodnih organizacija, kao i odnosa između samih međunarodnih organizacija i unutar njih. „Ali, bez obzira na njihove razlike, može se reći da ove dvije cjeline međunarodnog prava predstavljaju jednu organsku cjelinu odnosa, odnosno organa jedne države za predstavljanje i zaštitu njenih interesa u inostranstvu.“²³ Jedan od temeljnih principa međunarodnog prava od fundamentalnog značaja za normalno održavanje veza i odnosa među državama jeste neprikosnovenost diplomatskih predstavnika. Diplomatski imunitet se daje kao priznanje nezavisnosti i suverenosti države pošiljateljice koji im omogućava nemogućnost krivičnog gonjenja u državi primateljici, ali i kao zaštita diplomatskoj misiji i osoblju koja omogućava njihovo efikasno vršenje funkcije bez uplitanja države primateljice. Ideja da bi društvo moglo poslati neku osobu u njihovo ime da pregovara i raspravlja o njihovu uzroku, bilo je od vitalnog značaja u povijesti međunarodnih odnosa.

Različita su tumačenja o tome gdje su baš prve diplomatske misije nastale. Neki od najranijih podataka o stranim diplomatama mogu se pronaći na Bliskom Istoku ili u Staroj Grčkoj kroz heralde (nepovredive ambasadore bogova), ali je tad još uvijek vladala velika sumnjičavost prema konceptu diplomata, tako da se on nije razvijao do Rimljana. Oni su organizacijski znatno unaprijedili grčku praksu, razvili pravila vezana za diplomatski sistem, ali i prvi uveli imunitet garantovan i diplomatskoj pravnji. S obzirom da su diplomate u to vrijeme smatrane

²³ Savić, Matej 2016, *Diplomatsko-konzularno pravo i međunarodnopravni poredak – razvojni put međudržavnih odnosa*, Comesgrafika, Banja Luka, str. 51.

špijunima, lokalno stanovništvo ih je izbjegavalo, pogotovo u diskusiji o državnim pitanjima. Također, diplomate tada nisu imale nikakvo zemljište u državi primateljici. Zanimljivo je da je u to vrijeme diplomati bilo zabranjeno da u državu primateljicu povede svoju suprugu jer se smatralo da ga može kompromotivati svojim tračanjem!

Zbog toga se smatra da je osnivač diplomatskih misija upravo Rimsko carstvo, odnosno Vatikan, i to kroz uspostavljanje tzv. *apokrisiarija* koji su slati kao stalni papini izaslanici, na vizantijski dvor. S obzirom da se radi o crkvenim zastupnicima, ne može se potvrditi teza da su to prve stalne diplomatske misije u smislu bliskom onom danas, ali svakako su njihove preteče. Najveći broj kasnijih autora se složio da je kolijevka stalnih diplomatskih misija praksa italijanskih gradova-država iz XV stoljeća, a koja se već krajem XVI stoljeća proširila i na druge, najprije sjeverno-evropske države. Početkom XVII stoljeća je postala rasprostranjena po cijelom evropskom kontinentu. Učvršćivanjem stalnih diplomatskih misija i diplomatskog prava veliki doprinos dala je Francuska, u kojoj je za vrijeme Luja XIII kardinal Rišelje osnovao prvo ministarstvo vanjskih poslova, čiji rad i djelovanje je kasnije usavršio Luj XIV. Zanimljivo je spomenuti da su neke evropske države, npr. Rusija, sve do XVIII stoljeća odbijale prihvatići stalne diplomatske misije. S osnivanjem država u kasnom XIX stoljeću i poboljšanjem međudržavne saradnje i razmjene, privilegije i imunitete koje su prije uživali samo ljudi na čelu država i ambasadori su prebačeni i na osobu koja predstavlja država. Osnovni element koji je morao postojati kako bi ovaj sistem funkcionišao bile su diplomatske privilegije i imuniteti.

2.2. Put ka kodifikaciji

„Do 1961. godine diplomatsko pravo koje diplomatskim agentima osigurava izuzeće od lokalnog kaznenog i građanskog prava uglavnom se moglo pronaći u običajnom međunarodnom pravu tj. u akumuliranoj praksi država koja je za njih postala obvezujuća.“²⁴ Bečka konvencija o diplomatskim odnosima je kodificirala običajno pravo o diplomaciji tj. objasnila i učvrstila te ponovo pokrenula u obliku multilateralnog ugovora. To je motivisala zabrinutost država Zapada jer je sve više rasla tjeskoba da nepreciznost postojećih pravila omogućuje nekim državama da svoja predstavništva iskorištavaju za nezakonite poslove i sve se više uviđalo da postojeća pravila nisu dovoljna kako bi se savladao sve veći broj povlaštenih osoba u vodećim gradovima. U prvoj polovini XX stoljeća, nakon Drugog

²⁴ Berridge, Geoff R. 2004, *Diplomacija – teorija i praksa*, Politička misao, Zagreb, str. 104.

svjetskog rata, veliki broj država je dobio nezavisnost, a time i međunarodnopravni subjektivitet. Došlo je do porasta diplomatske aktivnosti kod država, a multilateralna diplomatička praksa je doživjela do tada neviđen vrhunac i počeo se stvarati koncept diplomatskih, stalnih, specijalnih i konzularnih misija. U skladu s tim je narastao i broj običajnih pravila koje su države u multilateralnim odnosima uspostavljale, kao i broj ad hoc rješenja i presedana u diplomatskoj praksi. S obzirom na to da su postojala neslaganja i razlike u pravilima, države Zapada bile su zabrinute za mogućnost njihove zloupotrebe te je stoga donošenje formalnog pravnog akta bilo nužno. Takav ambijent je zahtijevao unifikaciju i kodifikaciju pravila diplomatskog prava kako bi se uspostavio jednoobrazni pravni sistem za države u međunarodnoj zajednici. Kodifikacija u međunarodnom pravu podrazumijeva preobražavanje i pretvaranje običajnih pravnih pravila u međunarodne sporazume i konvencije. Ona je vrlo važna za razvoj međunarodnog prava. Ona omogućava da se utvrde postojeća pravila, osvijetle postojeća običajna pravila te razrješava njihovu neizvjesnost težeći ka njihovom ujednačavanju. Njom se popunjavaju pravne praznine i ispravljaju potencijalne nejasnoće.

Davanje prava prvenstva diplomatama datira još od Bečkog kongresa i 1815. godine koji u Aneksu D navodi *Pravilnik o klasama i rangu diplomatskih predstavnika*, postavljajući temelje bilateralne diplomatičke prakse. Liga naroda se ovim pitanjima bavila između 1924. i 1928. godine ali, osim prikupljanja materijala o državnoj praksi, nije donijela ništa novo. Države članice Šeste konferencije američkih država u Havani sporazumjele su se 1928. godine u pogledu *Konvencije o pravnom položaju diplomata* u svojim zemljama tj. prijelaznom instrumentu do nove sveobuhvatne kodifikacije. U preambuli Havanske konvencije istaknuto je kako diplomati ne bi trebali zahtijevati imunitete koji nisu ključni za obavljanje njihovih službenih funkcija (funkcionalna teorija). Drugi važan dokument je Harvardska konvencija iz 1932. godine kao uzorak prema kojem je donesena Bečka konvencija iz 1961. godine.

U starijoj literaturi autora sa prostora bivše SFRJ mogu se pronaći istaknute velike zasluge za kodifikaciju savremenog diplomatskog prava, pripisane upravo SFRJ, koja je 1952. godine u OUN-u pokrenula inicijativu da se kodifikaciji materije diplomatskih odnosa, a posebno imuniteta, da prvenstvo, te da Komisija OUN za međunarodno pravo u najskorijem mogućem roku pristupi izradi nacrta odgovarajućih konvencija. Osnovni razlog zbog kojeg je upravo SFRJ insistirala na ovom pitanju bila je zaštita njenih diplomata, za koje je naglasila da su u

tom periodu bili izuzetno maltretirani, fizički napadani, hapšeni i da se generalno nisu poštivale diplomatske privilegije i imuniteti državama članicama *Kominforma*²⁵.

„Komisija za međunarodno pravo (ILC) ustanovljena je na osnovu Rezolucije Generalne skupštine UN br. 174 od 21. novembra 1947. godine. Generalna skupština UN-a je, na svom petom zasjedanju 1953. godine, Rezolucijom br. 685 od 5. decembra 1952. godine tražila od Komisije da što prije napravi kodifikaciju 'diplomatskih odnosa i imuniteta'. Na svojoj šestoj sjednici 1954. godine Komisija odlučuje da počine rad na ovom predmetu i kao rezultat tog rada, na svojoj devetoj sjednici 1957. godine, Komisija usvaja nacrt niza članova sa komentarima. Ovaj nacrt odnosio se samo na permanentne diplomatske misije.“²⁶

S ciljem regulisanja diplomatskih privilegija i imuniteta i organizovana je Konferencija o diplomatskim odnosima i imunitetima 1961. godine. Na poziv tadašnjeg generalnog sekretara OUN-a Daga Hammarskjölda, odazvala se 81 država. Na zasjedanju Generalne skupštine OUN je odlučeno da će Konferencija uzeti nacrt pravila o diplomatskim odnosima, privilegijama i imunitetima koji je izradila Komisija za međunarodno pravo, kao osnovu za svoj rad. Konstatovano je i da Konferencija nije vezana isključivo za taj nacrt, nego je ostavljena mogućnost državama učesnicama da predlažu svaku moguću izmjenu i dopunu članova u nacrtu. Nacrt se smatrao radnim materijalom, a da bi došlo do njegovog usvajanja, bilo je potrebno da dijelove njegovog teksta glasanjem prihvati Konferencija. Sve su države bile saglasne da Konferencija nije tijelo koje će se ograničiti samo na kodifikaciju postojećih pravila, nego da se fokusira i na progresivni razvoj pitanja budućeg načina funkcionisanja diplomatskih odnosa. Zbog toga je veliki broj država svjesno bio protiv postojećih pravila, sugerisao izmjene, tražio nova rješenja, te obrazlagao njihovu praktičnost. Mnogi su već tad ukazivali na zastarjelost pojedinih pravila iz običajnog prava te njihovu prevaziđenost historijskim razvojem. Konferencija je ipak naglasila običajno pravo time što je u uvodu konstatovala da u materiji u kojoj nisu donijeta pravila u ovoj Konvenciji, vrijede dosadašnja pravila običajnog prava.

Bečka konvencija o diplomatskim odnosima iz 1961. godine je zbog toga rezultat kodifikacije postojećih pravila, ali i uvođenja novih pravila koja su bila prihvatljiva većini država. Konvencija je usvojena na Konferenciji Ujedinjenih nacija o diplomatskim odnosima

²⁵ Komunistički informacioni biro (puni naziv: *Informacioni biro komunističkih i radničkih partija*; skraćeno Informbiro ili Kominform) je bila istočnoevropska organizacija komunističkih partija koja je djelovala od 1947. do 1956. godine.

²⁶ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 136.

i imunitetima, održanoj u Beču od 2. marta do 14. aprila 1961. godine, a stupila je na snagu 24. aprila 1964. godine. Predstavljala je reakciju na apsolutni imunitet koji je bio jamčen diplomatima kroz godine. Priznajući funkcionalnu teoriju kao dominantnu, fokus se prebacio sa osobe diplomata na njegovu funkciju u diplomatskom predstavništvu. Ovom kodifikacijom je smanjena i mogućnost kontradiktornih tumačenja građe i unešeno je više sigurnosti u međudržavne diplomatske odnose. Smatra se da je novo poglavlje diplomatskog prava otvoreno upravo ovom Konvencijom. Uređenje pitanja o privilegijama i imunitetima akreditovanih predstavnika, kao i funkcija i stutusa diplomatske misije je predstavljalo nukleus modernog diplomatskog prava.

Dalji razvoj i kodifikacija savremenog diplomatskog prava izvršeni su nizom Konvencija. „Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima iz 1961. godine; Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima iz 1963. godine; Njujorškom konvencijom o specijalnim misijama iz 1969. godine; Konvencijom o sprječavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica pod međunarodnom zaštitom, uključujući diplome, od 1973. godine i Bečkom konvencijom o predstavljanju država i njihovim odnosima s međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera iz 1975. godine završava se savremena kodifikacija diplomatskog i konzularnog razvoja međunarodnog prava u ovoj oblasti pa se često ovih pet konvencija naziva *Corpus Diplomaticus*.“²⁷

Usvajanje ovih konvencija je dovelo do toga da se obezbijedi normalan razvoj međunarodnih odnosa i puna zaštita predstavnika država u međunarodnim organizacijama, s ciljem neometanog vršenja njihovih funkcija, a ne ostvarenja ličnih pogodnosti i interesa. I pored njih, još ima prostora za dalji progresivniji razvoj, pa i kodifikaciju nastalih običajnih pravila u nekim pitanjima koja nisu razmatrana i rješena dosadašnjom kodifikacijom. Ali, ipak se mora konstatovati da su kroz ove postojeće konvencije uređena sva bitnija pitanja koja su u diplomatiji prije bila otvorena.

Zbog povreda ličnosti diplomatskih predstavnika, npr. uzimanjem njih za taoce, 1973. je osvojena *Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica pod međunarodnom zaštitom*, uključujući i diplomatske predstavnike. Na početku rada je naglašeno da povreda članova definisanih Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima ne podrazumijeva samo zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta od strane diplome,

---

²⁷ Savić, Matej 2016, *Diplomatsko-konzularno pravo i međunarodnopravni poredak – razvojni put međudržavnih odnosa*, Comesgrafika, Banja Luka, str. 82.

nego i povrede njihove neprikošnovenosti od strane države primateljice. Uglavnom se takve povrede poriču ili se pravdaju nekim nedopuštenim postupcima diplomatskih predstavnika, ali u praksi itekako postoje. Povrede se uglavnom dešavaju od nižih, lokalnih organa, pojedinih službenika i sl. Međutim, do povreda dolazi i namjernim šikaniranjem diplomatskog predstavnika zbog odnosa u kojem se nalaze država primateljice i pošiljateljica. Nisu rijetke ni povrede nepovrednosti zgrada misije ili stanova njenih članova. Država primateljica se smatra odgovornom i ako nisu preduzete sve mjere bezbjednosti – ako je došlo do okupacije zgrade, uzimanja talaca, demonstracija, organizovanih napada i sl. jer ona mora poduzeti sve neophodne mjere da zaštiti diplomatsko osoblje i neometan rad diplomatske misije. Od organa države primateljice se ni u kojem slučaju ne traži da budu pasivni, ali se traže tolerancija, takt i diskrecija. Nekoliko takvih primjera će biti predstavljeno u ovom radu.

Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima može potpisati svaka država članica Ujedinjenih nacija ili njenih specijalnih organizacija, država potpisnica Statuta Međunarodnog tribunala i svaka druga država koju je Generalna skupština Ujedinjenih nacija pozvala da postane potpisnica ove konvencije. Originalni tekst ove konvencije, čija je kineska, engleska, francuska, ruska i španska verzija jednakobvezna podnio se generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, a on je ovjerene kopije dostavio državama.

Autorica ovog rada je koristila tekst Konvencije na hrvatskom jeziku²⁸.

Spisak država potpisnica Konvencije kao i njihove primjedbe i komentare možemo pronaći na web stranici Ujedinjenih nacija, u sekciji Kolekcija Ugovora²⁹.

Uz Konvenciju su priložena i dva protokola:

- *Fakultativni protokol Bečke konvencije o diplomatskim odnosima koji se odnosi na dobivanje državljanstva tj. prema njemu članovi diplomatske misije ne mogu dobiti državljanstvo države primateljice.*
- *Fakultativni protokol Bečke konvencije o diplomatskim odnosima koji se odnosi na obavezno rješavanje sporova.*

---

²⁸ Bečka konvencija o diplomatskim odnosima 1961., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/full/2017_06_4_20.html, (pristupljeno: 5.1.2019.)

²⁹ Ujedinjene nacije, Kolekcija Ugovora, *Odjeljak III – Privilegije i imuniteti diplomatskih i konzularnih odnosa (Zemlje potpisnice Bečke konvencije o diplomatskim odnosima)*, (pristupljeno: 10.4.2019.) https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en

Zanimljivo je da sve države koje su potpisale Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima nisu potpisale i ove fakultativne protokole. Trenutno je ratificirana od 193 države³⁰, a Bosna i Hercegovina je po osnovu sukcesije potpisnik Bečke konvencije o diplomatskim odnosima i oba protokola od 1. septembra 1993. godine.

„Diplomatski odnosi između država imaju i druge forme, kao što su *ad hoc diplomatija, putujuća diplomatija, diplomatske konferencije, specijalne misije poslane sa određenim ciljem* i sl. Komisija je smatrala da ove forme diplomatičke, također, treba da budu izučene da bi bile date pravne norme koje bi ih regulisale, ali one na kraju ipak nisu ušle u tekst Bečke konvencije.“³¹

Za manje od dvije decenije je izvršena sveobuhvatna kodifikacija i progresivni razvoj savremenog i diplomatskog i konzularnog prava te sada doktrina, sa mnogo manje teškoča, dilema i nepoznanica, može razmatrati ovu značajnu oblast međunarodnog javnog prava. U današnjem modernom svijetu, značaj diplomatsko-konzularnog prava je sve veći i njegovo minimalno poznavanje se smatra sastavnim dijelom opšte kulture. Pored *Corpus Diplomaticus*-a, značajne formalne izvore prava za ovu oblast čine i akti Vijeća Evrope kao i neki bilateralni međunarodni ugovori, običajno međunarodno pravo i propisi nacionalnih zakonodavstava pojedinih država koji uređuju oblast predstavljanja države u inostranstvu.

2.3. *Tri teoretska polazišta značajna za tumačenje pojma diplomatskih privilegija i imuniteta*

2.3.1. *Teorija eksteritorijalnosti* tvrdi da su prostorije misije dio teritorije države pošiljateljice tj. parcela sa zgradom u kojoj se misija nalazi smatrana je produžetkom teritorije države pošiljateljice, a samim time i aktivnosti koje se tu obavljaju kao da su obavljene na teritoriji države pošiljateljice. „Ova teorija polazi od činjenice da diplomat i u inostranstvu ostaje službenik svoje zemlje iz čega proizilazi pravni zahtjev, koji se temelji na pravnoj fikciji, da se prema diplomati treba tako postupati kao da on nije na teritoriji države kod koje se akredituje.“³² Izraz proizilazi iz tog shvatanja da se vlada kada boravi u inostranstvu nalazi *extra territorium*. Ideju ekstrateritorijalnosti pripisujemo eminentnom Holandskom advokatu, Hugi grotiusu, koji je razvio ovu ideju. Ova teorija opravdava nepovredivost ličnosti diplomata, nepovredivost prostorija misije, kao i rezidencije ambasadora, ali je u sukobu sa zahtjevom da je diplomat dužan poštovati zakone države primateljice. Ukoliko bi on u

---

³⁰ Ibid.

³¹ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 136.

³² Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 139.

potpunosti bio eksteritorijalan, smatralo bi se da se ne nalazi na teritoriji države u kojoj ti zakoni važe, nego ne teritoriji svoje države, pa je nelogično da mora poštovati zakone zemlje prijema. Česte povrede eksteritorijalnosti u praksi doprinose da se princip eksteritorijalnosti potvrđuje kao pravna fikcija, npr. Iranska talačka kriza, o kojoj će kasnije biti više govora.

Ova teorija nema danas veliki značaj i ne uzima se kao relevantna za definisanje diplomatskih privilegija i imuniteta. Međutim, sama riječ *eksteritorijalnost* zadržana je u diplomatskom pravu. Također, ovakav način interpretacije je postao neprikladan znajući da su ga zloupotrebljavali lokalni kriminalci sklanjujući se u diplomatske misije kako bi izbjegli gonjenje.

2.3.2. Teorija predstavljanja (reprezentacije) smatra da privilegije i imuniteti počivaju na tome što diplomatska misija personifikuje državu koja akredituje. Prema ovoj teoriji diplomat je ovlašten da prezentuje šefa države zemlje čiji suverenitet mora biti poštovan i u ličnosti njenog predstavnika u inostranstvu. „Princip nepovredivosti ličnosti diplomate polazi prvobitno od toga da je diplomat lični predstavnik suverena i da mora biti garantovana nesmetana komunikacija između njega i šefa države. Izjednačavanje samog predstavnika sa onim koga on predstavlja vodi tome da se prema predstavniku postupa isto kao i prema suverenu lično. Ova teorija je bila u doba renesanse opšteprihvaćena kada su međunarodni odnosi ujedno bili i odnosi između kraljevskih porodica. Radi se, dakle, o monarhističkoj teoriji prema kojoj je diplomat imao zadatak da bude veza između dinastija i da ličnim vezama sa suverenom utiče na vanjsku politiku. Tako je suveren ili najviši autoritet države koja akredituje osjećao ličnu povredu u slučaju povrede prava njegovog predstavnika.“³³

Argumenti protiv ove teorije naglašavaju da je teško uskladiti princip lične prezentacije diplomatskog predstavnika sa suverenitetom države kod koje se akredituje, a i da nakon ukidanja monarhija ova teorija gubi na atraktivnosti, jer diplomatski predstavnik predstavlja šefa države više formalno dok u svakodnevnom radu on slijedi instrukcije svoje vlade, te da ova teorija ne opravdava činjenicu da diplomata posjeduje imunitet i kada nastupa kao privatna osoba. Ovdje je posebno naglašen sukob suvereniteta, jer je teško naći razlog zbog kojeg bi se jedan suverenitet povlačio pred drugim.

2.3.3. Funkcionalna teorija je treća teorija koja pravni osnov diplomatskih privilegija i imuniteta vidi u ulozi nesmetanog vršenja funkcija diplomatskih misija u inostranstvu tj. da

---

³³ Ibid.

diplomat može svoje poslove obavljati uspješno jedino ako je oslobođen svih opterećenja od vlasti u državi primateljici. Ovu teoriju pojedini autori nazivaju i teorijom neophodnih preduslova za uspješno obavljanje funkcije ili teorijom funkcionalne nužnosti. „Funkcionalna teorija je dobila na značaju poslije 1945. godine, kada je došlo do značajnog porasta diplomatskog personala. Ova teorija se može relativizirati ako se ima u vidu da postoje i druga predstavništva države slanja u državi prijema (npr. kulturni centri, privredna predstavništva, uredi novinskih agencija i sl.) čiji službenici ne uživaju privilegije i imunitete, a obavljaju svoje funkcije. Ipak, ukidanje diplomatskih privilegija i imuniteta ne bi dovodilo demokratizaciji nego vulgarizaciji diplomatske službe i gubljenju aristokratske note, koju je ova služba uvijek imala.“³⁴

U Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima jasno možemo vidjeti iskazano opredjeljenje za princip funkcionalne nužnosti kao princip na kome se temelje privilegije i imuniteti tj. da upravo ova teorija privilegije i imunitete dovodi na neophodni minimum koji se mora poštovati. To potvrđuje i dio teksta *Preamble Bečke konvencije o diplomatskim odnosima iz 1961. godine* koji glasi: „Svjesne da ove privilegije i imuniteti ne služe da bi se davale beneficije pojedincima, nego da bi se diplomatskim misijama, kao predstavništvima država, osiguralo uspješno obavljanje njihovih funkcija...“. Komisija je slijedila ovu teoriju u rješavanju problema za koje u praksi nema jasnih pokazatelja, dok je također, imala na umu i reprezentativni karakter šefa misije i same misije.

Može se zaključiti da je teorija predstavljanja još uvijek prisutna u praksi, ali i da princip eksteritorijalnosti nije odbačen, jer se ovom teorijom veoma afirmiše nepovredivost diplomatske misije i diplomatskih predstavnika, odnosno osoba koje uživaju diplomatski imunitet, tako da je ona osnova za diplomatski azil, prisutan u latinoameričkim zemljama. Prema tome, teorija predstavljanja i funkcionalna teorija su najznačajnije za definisanje pravnog osnova diplomatskog imuniteta, mada po mnogim autorima veliki dio savremenih privilegija i imuniteta predstavlja kompromis tj. kombinaciju ovih teorija. U članu 3., stav 1, ističe se predstavljanje države kao jedan od ciljeva diplomatske misije, dok se u uvodu, u stavu 4., naglašava kako cilj privilegija i imuniteta nije stvaranje povlaštenog položaja pojedinca, već osiguranje efikasnog obavljanja funkcija diplomatskih predstavnštava. „Kao

---

³⁴ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 140.

temelj imuniteta se uzima dostojanstvo države koju diplomatski predstavnik zastupa i potreba da mu se osigura nezavisnost u djelovanju bez koje ne bi mogao obavljati svoj posao.”³⁵

U prvom članu Bečke konvencije o diplomatskim odnosima se definišu subjekti na koje se odnose diplomatske privilegije i imuniteti, razvrstavaju se u određene grupe te se određuje koje privilegije i imuniteti njima pripadaju. Tu je bitno naglasiti da je administrativno i tehničko osoblje te službeno kućno osoblje, ograničenje u privilegijama i imunitetima od diplomatskog osoblja koje je član misije. U administrativno i tehničko osoblje bi spadali sekretari, prevodioci i službenici zaduženi za sigurnost, dok u poslugu spadaju kuhari, vozači, vrtlari, osoblje za čišćenje... Praksa je da se ovom osoblju daju privilegije i imuniteti na osnovu reciprociteta, kao i da se zapošljava radna snaga iz države primateljice. Šef misije je osoba najviše rangirana u diplomatskoj misiji.

2.4. Funkcije diplomatske misije

U skladu s funkcionalnim pristupom Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, prioritet u dokumentu tj. početne stranice su date upravo za nabranje osnovnih funkcija koje ima diplomatska misija. Prvi put je to učinjeno u formalnom legalnom instrumentu. „Kao što se moglo i očekivati, povlastice koje su posebno važne za djelovanje diplomatskog poslanstva su bile općenito ojačane Bečkom kovencijom, dok su ograničene one koje su manje bitne, npr. kategorije osoba koje se na njih mogu pozivati.“³⁶

Član o funkcijama diplomatske misije je jedan od najbitnijih članova. „Definisanje funkcija diplomatske misije daje mogućnost da se razlikuju situacije kada diplomat djeluje izvršavajući svoje dužnosti i kada djeluje privatno, kao i razlikovanje diplomatskih funkcija i komercijalnih aktivnosti.“³⁷ „Funkcije diplomatske misije nabrojane su u Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima bez posebnog reda i bez ograničenja, različito od onoga što je ranije činjeno tokom kodifikacije, posebno u Havanskoj konvenciji 1928. godine.“³⁸

Član 3. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima – Funkcije diplomatske misije

1. Funkcije diplomatske misije sastoje se *inter alia*³⁹ od:

---

³⁵ Andrassy, Juraj i dr. 2012, *Međunarodno pravo*, 2. dio. Školska knjiga, Zagreb, str. 21.

³⁶ Berridge, Geoff R. 2004, *Diplomacija – teorija i praksa*, Politička misao, Zagreb, str. 100.

³⁷ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 147.

³⁸ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 100.

³⁹ Lat. *inter alia* znači „između ostalog“. U literaturi se sreće i verzija „naročito od“.

- a) Predstavljanja države pošiljateljice u državi primateljici⁴⁰;
  - b) Zaštite interesa države pošiljateljice i njenih državljana u državi primateljici, u granicama koje su dopuštene međunarodnim pravom;
  - c) Pregovaranja s vladom države primateljice o različitim pitanjima iz oblasti bilateralnih odnosa dviju država;
  - d) Obavještavanju svim dozvoljenim sredstvima o razvoju događaja u državi primateljici i podnošenju izvještaja o tome državi primateljici;
  - e) Unaprjeđenja prijateljskih odnosa između države pošiljateljice i države primateljice i razvijanja njihovih privrednih, kulturnih i naučnih odnosa;
2. Ništa u sadašnjoj Konvenciji neće biti shvaćeno na način da sprječava diplomatsko poslanstvo u obavljanju konzularnih funkcija.

Komisija je navela samo najvažnije funkcije jer bi navođenje svih zauzelo mnogo prostora Konvencije i nabrojane su samo one koje su države već praktikovale, i to u dužem periodu, kao običajno pravo.

Funkcija predstavljanja je povjerena diplomatskoj misiji kao cjelini, a ne samo njenom šefu. Ambasada predstavlja zemlju pošiljateljicu prvenstveno prema institucijama zemlje primateljice. Ali, tu je bitno naglasiti da svaki istup u javnosti diplomatskog kora – učešće na kulturnim događajima, prijemima, javnim tribinama, kao i privatne kućne posjete, spadaju u obavljanje ove dužnosti i članovi uvijek moraju voditi računa o načinima i mogućim posljedicama svog predstavljanja. Tu je posebno bitan korektan odnos sa domaćim medijima. Bilo kakav pokušaj utjecaja na njih nosi veliki rizik od kompromitacije.

- b) Diplomatski predstavnici mogu da vrše prigovore tj. upute diplomatsku intervenciju – usmeno ili pismeno. Diplomatska zaštita nije u cjelini dobila svoju kodifikaciju, s obzirom na čestu i nejedinstvenu praksu država, posebno sudske.
- d) Danas su masovni mediji tako razvijeni da je funkcija diplomatske misije različita i znatno sužena u odnosu na ranija vremena kad su sredstva javnog informisanja i sama komunikacija bili mnogo ograničeniji. Izvještavanje diplomatskih predstavnika o situaciji u državi

---

⁴⁰ Prilikom izrade prvih nacrta Bečke konvencije o diplomatskim odnosima bilo je predloženo da se diplomatski odnosi formulišu kao odnosi između vlada država, što je naišlo na opravdane primjedbe te je kasnije i potvrđeno da su u pitanju odnosi između država, a ne samo između vlada. Prema tome, i funkcija predstavljanja je logično predstavljanje cjelokupne države pošiljateljice, a ne samo njene vlade odnosno šefa države (kako je to ranije bilo).

primateljici često bude konkurentno u odnosu na druge izvore informacija pa se diplomat nalazi u situaciji da izvještava svoju vladu ili ministarstvo vanjskih poslova o događajima o kojima su oni već imali priliku čuti preko medija.

Ovakav napredak masovnih medija i dostupnost informacija, kao i sam proces globalizacije često nameću pitanje koliko su nam onda diplomati danas uopšte potrebni? Internet i brzinu informacija nijedan diplomat, koliko god bio efikasan u izvještavanju, ne može preduhititi. „Međutim, upravo sada je diplomat najneophodniji, jer nijedna ozbiljna vlada neće graditi svoje pozicije na vijestima novinskih agencija, nego na ocjenama i procjenama ljudi koje je odabrala, školovala i poslala, dakle, ljudi kojima ta vlada vjeruje, tako da suptilne ocjene političke atmosfere, privrednih i društvenih kretanja, pravilno savjetovanje svoje vlade, ostaju zadaće karijernog diplomata.“⁴¹ Šta su danas dozvoljena sredstva obavljanja? Propisi države prijema određuju šta se smatra špijuniranjem, korupcijom i sl. Ipak, skoro sve diplomatske misije su tako organizovane da se mogu baviti i samostalnim prikupljanjem podataka, koje često prelazi granice legalnog. Bečka konvencija ne govori posebno koja su to sredstva i načini kojima se diplomatske misije služe vršeći funkciju obavljanja. Npr. ukoliko dođe do političkih demonstracija opozicije, diplomatsko osoblje može prisustvovati, ali pasivno i ako se to ne može protumačiti kao provokacija. U svakom slučaju, vlast države primateljice neće na to gledati blagonaklono.

Država primateljica je dužna da omogući i obezbijedi dipomatskoj misiji države pošiljateljice da svoje funkcije vrši na cijelokupnoj svojoj teritoriji, a diplomatska misija to vršenje ne može da čini miješanjem u unutrašnje poslove države prijema. To su dva osnovna načela u vršenju diplomatskih funkcija.

Uspostavljanje i imenovanje osoblja misija

Razlikuje se uspostavljanje diplomatskih odnosa i uspostavljanje stalnih diplomatskih misija. Redoslijed je takav da nakon što se prizna država, uspostavljaju se diplomatski odnosi te otvaraju stalne diplomatske misije. Ipak, bitno je naglasiti da poslije svakog uspostavljanja diplomatskih odnosa ne mora nužno slijediti i otvaranje diplomatskih misija, jer opoziv diplomatske misije ne znači uvijek i prekid diplomatskih odnosa. Često se neke diplomatske misije zatvore iz finansijskih razloga.

---

⁴¹ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 151-152.

2.5. Period u kojem važe privilegije i imuniteti

Jedno od najbitnijih pitanja pri definisanju diplomatskih privilegija i imuniteta je ono **od kojeg trenutka diplomata počinje uživati privilegije i imunitete?** Za to je značajan član 7. tj. imenovanje osoblja diplomatske misije.

U diplomatskoj praksi prije Bečke konvencije postojala su tri trenutka od kojih je diplomat počinjao uživati privilegije i imunitete u državi primateljici. Za šefa misije je prvi trenutak bio dobivanje agremana, drugi stupanje na teritoriju te države i treći predaja akreditivnih pisama. Za ostale diplomatske agente to je uvek bio trenutak notifikovanja diplomate u ministarstvu vanjskih poslova. Prvom stavom ovog člana je izabran drugi slučaj tj. trenutak kad diplomat doputuje u državu primateljicu ili ako se već nalazi u njoj, od trenutka notifikacije. Ali, takav stav otvara pitanje statusa diplomate od njegovog dolaska u državu primateljicu do stavljanja na diplomatsku listu čime njegov status nije pravno regulisan. Da bi se to izbjeglo, boljim rješenjem je smatrano da diplomat uživa privilegije i imunitete od onog trenutka kada stupa na teritoriju države primateljice. Šef misije je procesom dobivanja agremana najavljen državi primateljici, a diplomat procesom dobivanja diplomatske vize.

Stav 2. definiše prestajanje važenja imuniteta i taj se trenutak veže za period kad diplomat napusti zemlju ili istekom primjerno određenog vremenskog roka. Međutim, u pogledu akata izvršenih u vršenju dužnosti, imunitet se nastavlja, što je razumljivo jer bi bilo više nego nelogično da diplome poslije završetka misije mogu odgovarati za djela izvršena dok su vršili službenu dužnost. Tim dolazimo do dvije vrste diplomatskog imuniteta koje razlikujemo.

2.6. Ratione materiae i ratione personae

U literaturi pronalazimo dvije vrste imuniteta – imunitet *ratione personae* i imunitet *ratione materiae*. Za diplome smo već naglasili da tokom izvršavanja svojih službenih funkcija oni zapravo predstavljaju državu pošiljateljicu te stoga i uživaju privilegije i imunitete. To je zapravo njihov funkcionalni imunitet (*ratione materiae*) koji ne uživaju tokom postupaka počinjenih u privatnom životu. Pored funkcionalnog imuniteta, diplome koji su najviši u rangu uživaju i privatne imunitete (*ratione personae*) tokom vršenja privatnih obaveza.

„Imunitet *ratione personae* i zaštita koju on nudi nisu primjenjivi neograničeno, već prema članu 39. postoji period u kojem diplomat uživa takav imunitet.”⁴²

Posebno je važan imunitet *ratione materiae* kod završetka funkcije diplomatskog predstavnika s obzirom da njegove privilegije i imuniteti redovno prestaju u trenutku “kada napusti zemlju ili po isteku razumnog roka koji joj je u tu svrhu odobren”. Međutim, imunitet vrijedi i dalje u odnosu na djela “koja je ta osoba vršila u obavljanju svojih funkcija kao član diplomatskog predstavništva”. Dakle u trenutku kada mu prestaje funkcija diplomatski predstavnik više nema imunitete *ratione personae*, već samo *ratione materiae*. „Kako član 39. sugeriše, ova dva imuniteta postoje jedan uz drugi dok je diplomat na svjoj funkciji, međutim čim ona završi, *ratione personae* imunitet prestaje, a *rationa materiae* se zadržava jer je vezan za njegova djela, a ne mjesto rada tj. ambasadu. Na taj način se osigurava kontinuitet ambasadinskih djela počinjenih u ime države, a i omogućava se diplomatama da naknadno ne odgovaraju za djela koja su počinili dok su imali imunitet.“⁴³

U suštini, osnovna razlika između ova dva imuniteta je u tome što *ratione personae* štiti diplomatu od jurisdikcije čak i za djela počinjena tokom vršenja privatnih stvari, jednako kao i ona počinjena službeno. S druge strane, imunitet *ratione materiae* samo osigurava zaštitu tokom djela počinjenih službeno, dopuštajući krivično gonjenje za ostala. Zanimljivo je pitanje da li smrću diplamate prestaju njegovi imuniteti. I teorija i praksa daju negativan odgovor. Prestanak službenih dužnosti, pa tako i gubitak diplomatskih imuniteta, može se dogoditi i zbog zatvaranja nekog diplomatskog predstavništva.

2.7. Proces notifikacije odlaska i dolaska

Ovaj proces definiše član 10. i bitno ga je spomenuti jer problematizuje poznavanje države primateljice diplomatskog osoblja koje je akreditovano da dođe. Poželjno je za državu primateljicu da zna imena osoba kojima će garantovati privilegije i imunitete. To je i kodifikovano u ovom članu Konvencije tako da unaprijed moraju biti notifikovana imena osoba imenovanih kao članova diplomatske misije ili kada konačno napuštaju svoju službu u diplomatskoj misiji. Zanimljivo je spomenuti da se prilikom ratifikacije ovog člana Konvencije nije izašlo u susret želji pojedinih vlada da prethodno dobiju i biografije članova

⁴² Bonello, Rita 2014, *Vienna Convention on Diplomatic Relations: Abuse Arising Therefrom*, Faculty of Laws, University of Malta, str. 25., dostupno na:

https://www.academia.edu/11744280/The_Vienna_Convention_on_Diplomatic_Relations_Abuses_Arising_The_refrom (pristupljeno: 20.4.2019.).

⁴³ Ibid., str. 26.

osoblja diplomatske misije, jer se smatralo da bi to bilo u suprotnosti sa članom 7., u kome se navodi da je pravo države pošiljateljice da slobodno imenuje članove misije. Ipak, nije se isključilo, da uz obostranu saglasnost država, a na osnovu diplomatske kurtoazije, one primijene ovu praksu dostavljanja biografije, kao i što je dopušteno državi primateljici da razmijeni negativna saznanja sa drugom državom primateljicom, prethodnom ili budućom. Ova praksa je jako značajna za preveniciju zloupotrebe diplomatskih privilegija i imunitetea članova misija za koja su postojala saznanja da su to i radili.

III ANALIZA ČLANOVA BEČKE KONVENCIJE O DIPLOMATSKIM ODNOSIMA

Od člana 22. do člana 38. se definišu najbitniji članovi za ovaj rad tj. različite privilegije i imuniteti koje diplomate uživaju. Tačna definicija svih članova se može pronaći u online verzijama Bečke konvencije o diplomatskim odnosima⁴⁴, a u ovom radu će se istaći oni članovi koje je bitno poznavati prilikom definisanja određenih zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta.

3.1. Nepovrednost prostorija misije

Za početak je potrebno definisati prostorije diplomatske misije. Pod tim pojmom podrazumijevamo zgrade ili dijelove zgrada koje se koriste za potrebe misije i tu spadaju i zemljište koje je okružuje, bašte i parkinzi, ali npr. i ratni brodovi i avioni. Diplomatske misije na tlu države primateljice ne mijenjaju pravni status teritorije na kojoj se nalaze, tj. ona je i dalje pod suverenitetom države primateljice. Za vršenje diplomatskih funkcija je potreban minimum garancije da se funkcije mogu vršiti efikasno i slobodno. Zbog toga je potrebno izbjegći nadležnost organa države primateljice jer su moguće različite zloupotrebe i utjecaj na rad diplomatske misije.

U prvom stavu ovog člana se navodi da su prostorije misije nepovredive te da predstavnik države primateljice može ući u prostorije misije samo uz saglasnost šefa misije. Stoga je država primateljica dužna spriječiti svoje službenike da ulaze u prostorije misije iz bilo kojeg službenog razloga, čak i dostavljanja pošte. Praksa je da službenik ambasade u Ministarstvu vanjskih poslova svakodnevno podiže poštu kako ne bi dolazilo do povreda.

Na konferenciji je bilo dosta rasprave oko stava 3 ovog člana kojim se naglašava da čak i prostorije misije, njen namještaj i posebni predmeti koji se tu nalaze, kao i prevozna sredstva misije uživaju imunitet od bilo kakve pretrage, konfiskacije ili izvršenja. Analizom ovog stava spomenula su se pitanja npr. javnih radova koji se moraju obaviti na prostoru koji zauzima misija – kao što je proširivanje puta, ekspropriacija zemljišta i sl. Zaključeno je da obje države u tom slučaju sarađuju kako bi se pronašle alternativne prostorije kao kompenzacija. Na zahtjev španske delegacije na konferenciji je dodat dio o zaštiti vozila ambasade čak i kad su van parcele zgrade ambasade, ali je italijanska delegacija dodala da se taj imunitet odnosi samo na slučajeve kad se vozila koriste u službene svrhe.

---

⁴⁴ Bečka konvencija o diplomatskim odnosima 1961., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2017_06_4_20.html, (pristupljeno: 5.2.2019.).

„Bitno je naglasiti da nepovredivost prostora misije ne proizilazi iz nepovredivosti šefa misije. Nepovredivost prostorija misije i pripadajućeg zemljišta proističe iz imuniteta koji uživa zgrada koja se koristi za potrebe vlade države slanja, a nepovredivost stanova diplomatskog i administrativnog osoblja proističe iz diplomatskog statusa osobe koja u tom stanu živi. U oba slučaja je isti stepen nepovredivosti. U slučaju stanova diplomatskog osoblja, kriterij je de facto korištenje i stanovanje, tako da je u tom kontekstu teorija funkcionalne nužnosti logičnije objašnjenje od teorije eksteritorijalnosti.“⁴⁵

Praksa primjene ovog člana

Nakon duge diskusije na konferenciji o mogućim izuzecima kad je u pitanju nepovredivost prostorija misije, zaključeno je da ipak ne treba napraviti nijedan izuzetak od pravila koje kaže da je ulazak dozvoljen samo uz odobrenje šefa misije. Naravno da su se spomenula i pitanja slučajeva neposredne opasnosti po živote ljudi i materijalna sredstva, kao što su požari, poplave, oružani napad, eksplozije, epidemije, zauzimanje prostorija od strane terorističkih grupa... S jedne strane je postojala argumentacija koja je smatrala da u ovakvim slučajevima država primateljica opravdano može reagovati i ukoliko ne može stupiti u kontakt sa šefom misije. Ali, ipak je većina zaključila da ovakvo davanje unilateralnog prava odlučivanja državi primateljici da procijeni kad može djelovati bez dozvole, može dovesti do zloupotrebe i reagovanja i u drugim situacijama samo zbog procjene rizika, a to nijedna država pošiljateljica ne želi. Jedini izuzetak koji se u vanrednim okolnostima može napraviti je da se, ukoliko je šef misije nedostupan, traži dozvola od države pošiljateljice tj. njenog ministarstva vanjskih poslova. Također, ukoliko se radi o požaru koji je prijetnja za susjedne zgrade, moguće je raditi na njegovom saniranju s vanjske strane kako bi se one zaštitile, ali i dalje ne ulaziti u prostorije misije bez dozvole. Ova striktno definisana pravila, čak i u slučaju ugrožavanja sigurnosti samih članova misije, dokaz su ogromne važnosti poštivanja diplomatskih privilegija i imuniteta u državi primateljici.

Nedostatak izuzetaka kad je u pitanju nepovredivost prostorija ambasade se pokazao opravdanim kad je požar u Američkoj ambasadi u Moskvi potaknut od "vatrogasaca" koji su zapravo bili KGB agenti koji su bili više zainteresovani za tajne dokumente u ambasadi, nego za gašenje požara. država primateljica nema pravo ući u ambasadu čak ni ako smatra da su

---

⁴⁵ Hardy, Michael 1968, *Modern Diplomatic Law*, Oceana Publications, New York, str. 43.

diplomatski imuniteti zloupotrijebeni te da su prostorije ambasade iskorištene za neke druge aktivnosti.

Kod neprovedivosti prostorija opisana je i situacija kada dođe do demonstracija u blizini prostorija misije. Tada, po stavu 2 ovog člana država primateljica ima obavezu da preduzme sve mjere kako bi spriječila narušavanje misije ili njenog dostojanstva. Čak i upotreba megafona ili zvučnika se smatra tzv. zvučnim terorom i mora se poduzeti sve kako osoblje misije ne bi bilo ometano niti im dosađivano. Smatra se da je mir narušen i ako u vidnom polju personala diplomatske misije budu uvredljivi transparenti protiv njih, odnosno države pošiljateljice. Sve te pokušaje demonstranata država primateljica mora spriječiti. Nisu rijetki slučajevi eskalacije demonstracija kada demonstranti okupiraju ambasadu, devastiraju njen prostor ili zadrže osoblje diplomatske misije kao taoce. Nakon Drugog svjetskog rada su ove aktivnosti bile popularne. I dalje, bitno je naglasiti, čak i nakon ulaska demonstranata u prostorije misije, lokalne vlasti ne mogu ući u prostorije misije bez dozvole šefa misije. Jedini način koji se smatra dozvoljenim su najavljeni mirni protesti ispred misija kojim građani izražavaju svoje nezadovoljstvo nekom odlukom ili politikom države pošiljateljice. Nakon najave policija gradi tzv. tampon zonu između prostorija misije i demonstranata te time štiti sigurnost misije.

U praksi nije bilo toliko slučajeva nesreća koje su prouzrokovale potrebu za ulazak u prostorije diplomatske misije, ali je bilo slučajeva grubih nasrtaja države primateljice na nepovredivost prostorije misije.

Pakistanska vlada je zbog sumnje da su Iračani prokrijumčarili oružje u zgradu ambasade zatražila da izvrši pregled, međutim to je odbijeno. Pakistanska policija je ipak istrajala u svojoj želji da izvrši pretres ambasade te je naredila nasilan ulazak policije u prostorije iračke ambasade. Tom su prilikom pronašli velike količine ilegalno uvezenog oružja. Pakistan je nakon toga odlučio ambasadora Iraka proglašiti personom non grata, i opozvati šefu diplomatske misije Pakistana iz Bagdada. Ovaj se primjer uzima kao jedan od rijetkih u kojima je sumnja da se vrši zloupotreba prostorija ambasade, dovela do nasilne pretrage bez dopuštenja.⁴⁶

---

⁴⁶ McClanahan, Grant 1989, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, C. Hurst & Co. Publishers, London, str. 159.

Drugi način postupanja vidimo u primjeru odnosa Velike Britanije i Libije kad, iako je postojala opravdana sumnja da je snajperist bio neko od osoblja ambasade, britanska policija ipak nije narušila nepovredivost prostorija ambasade. U Londonu je 1984. godine, tokom mirnih protesta protiv politike Gadafijevog režima ispred Libijske ambasade, ubijena dvadesetpetogodišnja policajka. Pored policajke – Yvonne Fletcher, i 11 protestanata su pogodili hici snajperiste koji je pucao iz ambasade. Libijska vlada je nakon ovog incidenta odbila zahtjev britanske policije da uđe i pretraži zgradu, iako su svi dokazi upućivali na to da je pucano s prvog sprata ambasade. Još veći problem bio je što Britanci nisu znali tko se sve nalazi u zgradama jer libijska vlada nije na ispravan način notificirala članove diplomatskog predstavništva. Britanska vlada je tad poštovala pravo Libije na nepovredivost prostorija diplomatske misije, ali zbog njihovog kontinuiranog odbijanja saradnje, na kraju ipak prekinula diplomatske odnose s njima. Osoblje ambasade je deportovano pod uslovom da njihov diplomatski prtljag neće biti otvaran, a među njima vjerovatno i počinitelj. Libijci su i poslije negirali da su hici došli iz njihove ambasade, čak i nakon kasnijeg pretresa ambasade gdje je pronađeno oružje, tvrdivši da je naknadno podmetnuto.⁴⁷ Ovaj primjer je pokazatelj istovremenog poštivanja Bečke konvencije s jedne, i njenih najgorih zloupotrebe, s druge strane. Britanska vlada je ovim činom poštovala nepovredivost diplomatskih prostorija, ličnu nepovredivost i nepovredivost diplomatske prtljage, dok su libijski diplomatski službenici zloupotrijebili su te dobivene imunitete.

Tokom izrade ovog rada, na 35-u godišnjicu od ubistva policajke Fletcher, došlo je do novog saznanja u istrazi o njenom ubistvu. Na istrazi je insistirao njen kolega John Murray kojem je Yvonne umrla na rukama. U britanskim medijima⁴⁸ se u aprilu 2019. godine pojavila vijest da je moguće da će glavni osumnjičeni za ubistvo Yvonne biti konačno i izведен pred sud. Slučaj će pred sudom vjerovatno iznjedriti dokaze koje britanska vlada ima protiv Saleha Ibrahima Mabrouka, bliskog saradnika Libijskog diktatora Muammara Gaddafija i niže-rangiranog službenika ambasade. Povjerljiva istraga ubistva iz 2007. godine je zaključila da se radilo o unaprijed planiranoj pucnjavi, a zaključeno je i da britanska policija svakako nije smjela nasilno ući u premise ambasade pod izgovorom samoodbrane jer je paljba iz ambasade zaustavljena i nije bilo prijetnje za javnost.

⁴⁷ McClanahan, Grant 1989, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, C. Hurst & Co. Publishers, London, 5 str.

⁴⁸ Sharples, Eleanor 2019, *Prime suspect in Yvonne Fletcher murder case could FINALLY face court*, dostupno na:

<https://www.dailymail.co.uk/news/article-6930221/Prime-suspect-Yvonne-Fletcher-murder-case-finally-face-court-35-years-death.html> (pristupljeno: 20.4.2019.)

Ukoliko dođe do povrede ovog člana tj. država primateljice ne osigura nepovredivost ovih prostorija, dužna je po međunarodnoj odgovornosti da se izvini, izrazi žaljenje, naknadi štetu, pronađe i osudi krivca i sl.

Kao primjer povrede ovog člana se jako često navodi i **Iranska talačka kriza** gdje je američko diplomatsko i konzularno osoblje bilo čak 444 dana zatočeno u Teheranu. To se desilo 4. novembra 1979. godine kada je američka ambasada u središtu Teherana bila okupirana. To nije bio njihov prvi susret s protestantima s obzirom da su takva okupljanja bila svakodnevica mjesecima prije, i niko od osoblja nije pomislio da se nešto takvo može desiti. Oko 400 studenata je provalilo ogradu te i ušlo u zgradu ambasade. Kad je osoblje to primijetilo, počelo je uništavati dokumente i uređaje za komunikaciju, međutim već je bilo kasno s obzirom da su protestanti prvih nekoliko taoca već oteli te im stavili povez na oči. Ubrzo su to uradili i ostalima i time je započela jedna od najvećih diplomatskih kriza. Homeini, iako je bio iznenaden ovim aktom studenata i tvrdio da nije znao za njega, izrazio im je veliku podršku. Studenti su bili njegovi simpatizeri i željeli su simbolično upasti na eksteritorijalni posjed zemlje koju su smatrali neprijateljskom. Tražili su da se vlada SAD-a izvini za decenije miješanja u unutrašnje poslove Irana, za državni udar protiv premijera Mosadika 1953. i odmrzavanje iranskog državnog vlasništva u SAD-u. Zarobljeno diplomatsko osoblje izlagali su psihičkim mučenjima, ponižavanju i prijetnjama. Nakon određenog vremena, čak su ih preselili u teheranski zatvor. Sredinom novembra 1979. godine iz zatočeništva je pušteno trinaest žena i jedan muškarac, nakon što se ustanovalo da je jako bolestan, no svi ostali taoci, njih čak pedeset i dvoje, ostalo je u zatočeništvu puna 444 dana. Šest pripadnika ambasade je uspjelo pobjeći neposredno prije okupacije te se sakriti u kanadsku ambasadu, a način na koji su to uradili je posebno zanimljiv – prerušili su se u Hollywoodsku filmsku ekipu te s lažnim dokumentima, uz pomoć CIA-e poletjeli s aerodroma u Teheranu. U januaru 1981. godine svi preostali taoci su pušteni na slobodu, u trenutku kada je Ronald Reagan završio svoju 20-minutnu zakletvu kao novi predsjednik SAD-a, taoci su pušteni iz Irana. Carterova administracija odlučila je prekinuti diplomatske odnose s Iranom pozivajući se na povredu diplomatskog prava koje garantuje imunitete diplomatskih predstavnika (članovi 22. i 29. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima).

Međunarodni sud pravde se u ovom slučaju bavio pitanjem odgovornosti države za nepoštivanje obaveze nepovrednosti prostorija misije 1980. godine u sporu između SAD i Irana, zbog držanja diplomatskog i konzularnog osoblja Ambasade SAD u Teheranu kao taoca. U presudi Suda je navedena obaveza Irana da „mora odmah da stavi na raspolaganje

sili zaštitnici prostorije, imovinu, arhive i dokumente američke ambasade u Teheranu i njenih konzulata u Iranu“ zbog toga što nije osigurao adekvatne mjere da prevenira ili završi krizu i višestrukog nepoštivanje Bečke konvencije. SAD su se obratile Sudu kako bi dokazale da je Iran prekršio odbredbe međunarodnog prava, kako bi oslobodili taoce, ali i natjerali Iran da plati kazne i procesuira osobe odgovorne za otmicu.⁴⁹

Ova zaštita se odnosi i na prevozna sredstva misija. Imunitet vozila je kratko spomenut u uvodnom razmatranju teme. Najčešće spominjanje diplomatskih privilegija i imuniteta, pa često i njihovih apsurda, vidimo upravo u medijskom izvještavanju o njihovom učešću u saobraćaju. Jedan od najzastupljenijih primjera je svakako ovaj o imunitetu vozila tj. da je po Bečkoj konvenciji zabranjeno uklanjanje službenog vozila sa diplomatskim tablicama, parkiranog na mjestu zabrane parkiranja. Ipak, u većini zemalja vlasti države primateljice praktikuju šlepanje vozila u iznimnim i hitnim slučajevima kao što su blokiranje ulaza u hitnu pomoć ili bolnicu, odnosno kad su ugroženi životi. Zanimljivo je da zavisi od prakse zemlje do zemlje da li je diplomat dužan platiti troškove odvoženja automobila s tog parkinga. S obzirom da je uobičajeno pravilo da je oslobođen plaćanja kazni za nepravilno parkiranje, praksa je da ne plaća ni ove kazne. Čest slučaj povrede ovog člana je kad policija zaustavi i pretraži automobil.

3.2. Diplomatski azil

Tokom konferencije se raspravljalo o samom pojmu privremenog utočišta tj. diplomatskog azila, ali je zaključeno da bi Komisija (ILC) izašla iz okvira svog mandata ukoliko bi se bavila pitanjem azila, jer se nije namjeravalo da se i ovo pitanje pokrije.

S nepovredivošću diplomatskih misija se uvijek spominje i diplomatski azil kojem pojedinci pribegavaju iz političkih, ekonomskih i drugih razloga. To su progonjeni ljudi u vrijeme nereda, bezakonja, građanskog rata ili drugih incidenata u državi primateljici, koji žele da se sklone pred tom vrstom opasnosti i spase svoj život. U osnovi imunitet prostorija diplomatske misije nigdje ne daje pravo da one budu korištene kao utočište osobama u bijegu, kao što je već spomenuto. Ipak, ta praksa je postala popularnom u latinoameričkim državama i kada pričamo o diplomatskom azilu uglavnom spominjemo primjere upravo iz tih zemalja. Takav azil se temelji na sporazumima i tu nastupa teorija eksteritorijalnosti o kojoj je bilo spomena u uvodnom dijelu.

---

⁴⁹ International Court of Justice 1980, *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States of America v. Iran)*, dostupno na: <https://www.icj-cij.org/en/case/64>, (pristupljeno: 25.3.2019.).

„Diplomatska misija može da pruži gostoprimstvo i utočište svojim, pa i stranim državljanima, uključujući i državljane države prijema da bi se sklonili od uličnih borbi, osvete političkih protivnika u situacijama građanskog rata ili nemira u državi prijema, kada redovni organi ove države nisu u stanju da zavedu javni red i mir. Međutim, ovo nije diplomatski azil. Ova vrsta zaštite, odnosno pravo privremenog utočišta traje samo dok traju vanredne okolnosti i bezakonje i prestaje onog momenta kada vlasti domaće države uspotave legalni poredak. U tom slučaju, štićenici moraju napustiti prostorije diplomatske misije, odnosno moraju biti predati legalnoj vlasti države prijema.“⁵⁰ „Osobe koje u nekoj diplomatskoj misiji mole za utočište u pravilu se izručuju vlastima države primateljice. To vrijedi i za vlastite državljane. Osobama koje se nalaze u neposrednoj životnoj opasnosti diplomatska misija iz humanitarnih razloga može dati privremeno sklonište sve dok akutna opasnost ne prođe. Ukoliko vanredne okolnosti više ne postoje, privremeno utočište se može okončati i izbjeglica će biti zamoljena da napusti misiju. Ako osoba traži utočište od samovolje vlasti i sudova kojom su povrijeđena ljudska prava, diplomatska misija mora pokušati dobiti garanciju vlasti države prijema u smislu državnopravnog postupka prema progonjenom. Ukoliko ne postoje pretpostavke za pružanje privremenog utočišta, ambasada ne smije odbiti izručenje te osobe.“⁵¹

Ukoliko ga, ipak, odbije, država primateljica se može poslužiti uobičajenim diplomatskim sredstvima, npr. može uložiti protest ili proglašiti šefa misije *personem non grata*, a u težim slučajevima i prekinuti diplomatske odnose.

Prema Havanskoj konvenciji o azilu iz 1928. godine (poslije dopunjrenom *Konvencijom o političkom azilu* iz Montevidea 1933.) „zabranjeno je davati azil običnim zločincima koji se moraju predati lokalnim vlastima“. Praksa diplomatskog azila je kodifikovana *Konvencijom o diplomatskom azilu* koja je osvojena u martu 1954. godine u Venezueli/Caracasu na Interameričkoj konferenciji, a stupila je na snagu u decembru iste godine. Potpisala je većina latinoameričkih zemalja, ali ne i SAD i Kanada. Ovom konvencijom je svaka država potpisnica dobila pravo da odobri azil i da sama odredi karakter krivičnog djela ili motive progona ličnosti koja ga zatraži. Van latinoameričkog kontinenta je bilo slučajeva davanja azila, ali uglavnom neuspješnih jer ta praksa nije pravno priznata i takvi slučajevi su se zasnivali isključivo na utjecaju tj. odnosu snaga između država koja daje azil i teritorijalne države o čijem se državljaninu uglavnom radi.

⁵⁰ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 113.

⁵¹ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 193.

Zanimljiv je primjer Juliana Assangea za kojim je izdat europski nalog na osnovi optužbi za silovanje i seksualni napad. Assange je ušao u prostorije ambasade Ekvadora i time postao nedostupan za hapšenje. Ekvador tvrdi da mu je pružio zaštitu vođen utemeljenim strahovima da bi bio proganjan zbog svojih političkih stavova. "S obzirom da Velika Britanija ne priznaje diplomatski azil i nije pod nikakvom međunarodnom obvezom da to učini, Assange uživa zaštitu s obzirom na nepovredivost prostorija ambasade".⁵² Takvo pravo azila temelji se na partikularnom običajnom pravu ili ugovornom pravu.

Tokom izrade ovog rada desio se jedan od historijskih događaja povezanih s davanjem diplomatskog azila. Osnivač WikiLeaksa Julian Assange⁵³ uhapšen je 11. aprila 2019. godine na osnovu američkog zahtjeva za izručenje, ali i jer je prekršio uslove uvjetne dozvole u Ujedinjenom Kraljevstvu. Julian Assange (1971) je programer, urednik, aktivist, izdavač i novinar. Assange je živio u Ambasadi Ekvadora u Velikoj Britaniji od 2012. godine, nakon što im je tražio azil kako bi izbjegao procesuiranje za optužbe o silovanju, u Švedskoj. Iako je Švedsko pravosuđe odbacilo te prijave, britanske vlasti su napominjale kako će ga uhapsiti čim napusti ambasadu jer krši svoju uvjetnu dozvolu. WikiLeaks je organizacija koja objavljuje tajne informacije i povjerljive dokumente od anonimnih izvora, tzv. zviždača (whistleblowers, eng). Došao je u centar međunarodne pažnje kad je 2010. godine počeo objavljivati vojne i diplomatske tajne američke vojske uz pomoć saradnika u printanim medijima. Assange smatra da ga Švedska vlada traži samo zato da ga može izručiti Sjedinjenim Američkim Državama gdje bi mu sudili za veleizdaju zbog objavljivanja povjerljivih informacija, a možda bi ga i pogubili.

Zbog prijateljskih i komšijskih odnosa između republika, različitih političkih interesa vlada, favorizuje se sistem međusobnog priznavanja azila, iako to ne spada ni u jedan definisani pravni sistem. U slučaju *Haya de la Torre*⁵⁴, Međunarodni sud pravde je analizom Havanske konvencije o diplomatskom azilu iz 1950. godine donio odluku da ni po kojem osnovu Kolumbija nije mogla pružiti azil u svojoj ambasadi u Limi Hayi de la Torre, optuženiku za vojnu pobunu protiv Perua, te mu dati osobine političke izbjeglice. Sud je presudio da njegov

---

⁵² Bonello, Rita 2014, *Vienna Convention on Diplomatic Relations: Abuse Arising Therefrom*, Faculty of Laws, University of Malta, str. 36., dostupno na:

https://www.academia.edu/11744280/The_Vienna_Convention_on_Diplomatic_Relations_Abuses_Arising_The_refrom (pristupljeno: 20.4.2019.).

⁵³ Biography.com Editors 2019, *Assange Biography*, dostupno na: <https://www.biography.com/activist/julian-assange> (pristupljeno: 13. 4. 2019.)

⁵⁴ International Court of Justice 1951, *Haya de la Torre (Colombia v. Peru)*, dostupno na: <https://www.icj-cij.org/en/case/14>, (pristupljeno: 26.3.2019.)

azil mora biti ukinut, ali ne i da Kolumbija ima dužnost da ga preda vlastima Perua. Države su se na kraju dogovorile da Haya de la Torre mora napustiti Peru.

U općem međunarodnom pravo diplomatski azil se smatra više humanitarnom praksom nego pravom i prihvaćena je njegova praksa kako bi se spasili životi ili spriječili napadi na izbjeglice.

Stav 3 člana 41. utvrđuje da prostorije misije treba da budu korištene samo za ono za šta su namijenjene. Postoje određeni sporazumi koji se odnose na garantovanje prava na diplomatski azil u prostorijama misije, koji vrijede za strane koje su taj sporazum potpisale. Razmatranje pitanja diplomatskog azila su odbacile i Komisija i Bečka konferencija. Kodifikacija ovog pitanja bi bilo značajna u Latinskoj Americi, iako bi bilo teško postići rješenje.

Ukoliko neko ko je počinio kažnjivo, a posebno krivično djelo potraži azil u prostorijama diplomatske misije, država pošiljateljice je obavezna da ih izruči organima države primateljice.

Član 23. je dopuna prethodnog i odnosi se na oslobođanje od plaćanja poreza za prostorije misije tj. da su država pošiljateljica i šef misije oslobođeni svih državnih, regionalnih i komunalnih poreza ili posebnih dadžbina koje se odnose na prostorije misije. Oporezivanje je dobilo na značaju tek u 19. stoljeću, kad je diplomatsko osoblje oslobođano od poreza iz kurtoazije, a ne zbog imuniteta. „Sve do Bečke konvencije oslobođanje od poreza se vršilo na osnovu kurtoazije, reciprociteta i bilateralnih ugovora. Multilateralna konvencija koja je propisivala oslobođanje diplomata i misije od poreza prije Bečke konvencije je bila Havanska konvencija o diplomatskim službenicima iz 1928. godine.“⁵⁵

Član 24. govori da su arhiva i dokumenti misije nepovredivi u svakom trenutku i ma gdje se nalaze. Riječ dokumenti je dodata jer pokriva i dokumente u pripremi i nacrte.

3.3. Sloboda komuniciranja

Član 27. se odnosi na opšteprihvaćenu slobodu koja je neophodna za neometano funkcionisanje misije – slobodu komuniciranja. Uvođenje ovog člana dobilo je na značaju izmjenom metoda komunikacije, npr. korištenjem vazdušnog saobraćaja, a zatim i bežične

---

⁵⁵ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 195.

komunikacije, te satelitske tehnike. Pojam „sva dozvoljena sredstva“ u stavu 1 ovog člana odnosi se i na sredstva komunikacije koja su postala standard poslije donošenja Bečke konvencije, kao što su fax i e-mail. „Pojam slobodne komunikacije se odnosi na nepostojanje restrikcija i zabrana u komunikaciji, a nikako se ne može tumačiti kao pravo na besplatne telefonske usluge. Član 41. i 34. obavezuju misiju na uredno plaćanje telefonskih računa. Ukoliko se ove usluge ne plaćaju, telefonska linija može biti isključena diplomatskoj misiji, kao i svakom građaninu zemlje prijema.“⁵⁶ Da bi se to desilo potrebno je da telefonski operater dobije dozvolu od ministarstva vanjskih poslova, nakon što mu predoči dokaze o neplaćenim računima.

3.4. Diplomatski prtljag/valiza

Stav 3 člana 27. tretira jedan od najkontroverznijih principa nepovredivosti u modernim raspravama o diplomatskim privilegijama i imunitetima. Ovaj član je već godinama predmet razmatranja potrebe nove kodifikacije Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, prvenstveno zbog tehnološkog napretka u sredstvima komunikacije i saobraćaja. Među pristalicama dopune Bečke konvencije jedan je od omiljenih primjera. U ovom stavu se definiše nepovredivost diplomatske valize. Diplomatska valiza ima posebnu zaštitu i ne smije biti otvarana ni zadržana. Bilo da se radi o tašni, vreći, poštanskoj torbi, paketima, omotnicama ili nekoj drugoj formi za transport diplomatskih dokumenata ili drugih predmeta za službenu upotrebu, ukoliko ima spoljnu oznaku ministarstva vanjskih poslova države pošiljateljice u vidu voštanog pečata, smatra se valizom.

Na ovaj stav su mnoge države imale amandmane tokom Konferencije gdje je više njih tražilo da se ograniči potpuna zaštita diplomatskog prtljaga. „Francuska je predložila da pregledi prtljaga budu dozvoljeni u prisustvu predstavnika diplomatske misije države slanja, SAD su smatrali da je pregled dozvoljen uz saglasnost države slanja, a da, ukoliko te saglasnosti nema, prtljag može biti vraćen, a Ujedinjeni Arapski Emirati i Gana predložili su da država prijema može odbiti sumnjivi prtljag.“⁵⁷ Ipak, svi ovi amandmani su odbijeni i ostalo je samo pravilo da je zabranjeno otvaranje ili zadržavanje diplomatskog prtljaga pod bilo kojim uslovima.

U kasnijoj praksi se pokazalo da je rezervisanost pojedinih država po pitanju nepovredivosti prtljaga postojala s razlogom, zbog nerijetkih zloupotreba upravo diplomatskih torbi te su

⁵⁶ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 204.

⁵⁷ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 205.

mnoge od njih odlučile pregledati torbe u izrazito sumnjivim slučajevima, iako to Konvencija ne dozvoljava. Ipak, ovakav postupak tih država je opravdan tim da i druge države mogu uzvratiti istom mjerom njihovom diplomatskom osoblju, na temelju reciprociteta.

Tema koja je uvijek vezana za ovaj član je i to da su se nakon ratifikacije Bečke konvencije, naprekom tehnologije stekle predispozicije za skeniranje diplomatskog prtljaga čime se nije prekršio stav 3 jer se prtljag nije ni otvorio niti zadržao. Pored opcija korištenja x-zraka ili elektronskog skeniranja, često se koriste i dresirani psi za pronalazak narkotika. Elektronsko skeniranje je dovelo do nove rasprave, a to je njegova eventualna štetnost po osjetljivu elektronsku ili komunikacijsku opremu u diplomatskom prtljagu. Zbog toga je ostavljeno državama na izbor da procijene rizične situacije u kojima skeniranje smatraju opravdanim, ali da ono nipošto ne postane dio rutine.

Komisija je konstatovala da diplomatski prtljag može biti otvoren samo uz pristanak ministarstva vanjskih poslova države pošiljateljice i u prisustvu predstavnika misije kojem prtljag pripada.

Ukoliko kompanija koja je prevoznik diplomatskog prtljaga zbog svojih pravila zahtijeva prvo da se taj prtljag pregleda, to se ne smatra povredom ovog stava jer država pošiljateljica može izabrati drugi vid transporta i to ostaje njoj da odluči.

Bitno je napomenuti da ovim stavom nisu precizirana ograničenja u vidu veličine i težine dijelova prtljaga, jer je smatrano da bi to povrijedilo međunarodno običajno pravo, međutim u praksi će se pokazati da je upravo ova nedefinisanost dovela do mnogih zloupotreba. Zbog toga su neke države međusobnim bilateralnim sporazumima tek kasnije odredile ograničenja težine i veličine diplomatskog prtljaga. Zbog ove neodređene odredbe pri definisanju valize, znalo se desiti da pojedine države kao diplomatsku valizu pošalju čitave kontejnere. Ovo pitanje povlači mnoge zloupotrebe, od prenosa narkotika, oružja, propagandne literature, privatne korespondencije i predmeta za ličnu upotebu i drugih ilegalnih predmeta, čak do slučajeva prenosa živih ljudi valizom, u npr. Velikoj Britaniji i Italiji. Zato su italijanske vlasti, kao i vlasti nekoliko drugih država, uvele pregled sve diplomatske pošte rendgen-zracima, što je izazvalo veliko negodovanje kod većine država potpisnica Bečke konvencije. Američki State Department je npr. protiv ove politike, dok je britansko ministarstvo vanjskih poslova 1985. objavilo stav svoje vlade – oni su protiv „rendgenskog pregleda kao rutine“, ali su spremni skenirati „bilo koju diplomatsku poštu u specifičnim okolnostima, ako je osnova

za sumnju dovoljno jaka“. Ovaj stav opet ostavlja na razmatranje pitanje o tome kako se i ko procjenjuje da postoji dovoljno jaka sumnja?

Iako Konvencija ne definiše listu predmeta koji spadaju pod dozvoljene u prenosu diplomatskog prtljaga, poznato je da je strogo zabranjeno u njemu prenositi eksploziv, oružje, drogu i alkohol. Medicinska oprema se smatra dozvoljenom, kao i lijekovi, ukoliko se diplomatska misija nalazi u području gdje je teško doći do njih.

Kako bi se preciznije definisali detalji oko prenosa diplomatske pošte i kurira koji ih prate, 1989. godine je Komisija UN za međunarodno pravo izradila nacrt pravila o diplomatskoj pošti i kuririma, ali nakon razmatranja ovog teksta, Generalna skupština nije usvojila ovaj tekst. Rasprava o pomenutom nacrtu je dovela do zaključka da je jako teško uspješno i na zadovoljstvo svih urediti ovu oblast. Nemoguće je predvidjeti sve situacije, ali i zbog stalnog tehničkog napretka definisati nešto što neće biti prevaziđeno.

Javnosti je vrlo dobro poznat slučaj Dikko⁵⁸ iz 1984. godine, kada su se diplomate Nigerije i Izraela udružile na skoro filmski način kako bi ušutkale bivšeg ministra Umara Dikko-a iz Nigerije, koji je živio u Engleskoj i imao istupe protiv trenutne vlade, a i kojeg su u Nigeriji optuživali za pronevjeru novca koju je on negirao. Dikko je kidnapovan, drogiran i dvojac Nigerija-Izrael se dosjetio da bi ga u avion mogli prokrijumčariti kroz diplomatski prtljag. Na njihovu žalost, neko je zaboravio ispuniti potrebnu papirologiju za obilježavanje prtljaga kao diplomatskog. 1984. godine na Stansted aerodromu u Londonu je postalo sumnjivo da su dva velika sanduka sa rupama za zrak, koja su bile adresirana za Ministarstvo vanjskih poslova u Lagosu, skrivale nigerijskog ministra, Umaru Dikko-a. Srećom, do službenika na aerodromu je već i bila stigla vijest o njegovom kidnapovanju prethodni dan. S obzirom da diplomatski prtljag nije bio adekvatno obilježen, kako zahtjeva član 27. Bečke konvencije, i nije trebao biti smatran diplomatskim prtljagom, nego samo njihovim vlasništvom tj. prtljagom misije mogao je biti otvoren i pregledan, ako postoji sumnja nadležnih. Prilikom pregleda Dikko je pronađen drogiran, uz Izraelskog anesteziologa koji je pored vezanog Dikko-a trebao osiguravati da on stigne živ na odredište. Diplomate koji su bili direktno upetljani u ovaj slučaj su proglašeni *personama non grata*. Nakon ovog incidenta bilo je nekoliko sugestija da se sistematski uredi veličina i težina diplomatskog prtljaga, kao i traženo restriktivno pravo da se prtljag pregleda, ili da se dodaju dodatni protokoli i pravila za tretiranje prtljaga, ali su svi

⁵⁸ Last, Alex 2012, *The foiled Nigerian kidnap plot*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/magazine-20211380>, (pristupljeno: 20.4.2019.)

do sad bili uzaludni. Nigerijski diplomatski službenik i tri Izraelca su tад dobili zatvorsku kaznu u Velikoj Britaniji, a i prekinuti su diplomatski odnosi između Nigerije i Velike Britanije⁵⁹. Odnosi su potpuno obnovljeni dvije godine poslije, a Nigerijske i Izraelske vlasti su potpuno negirale ikakvu upletenost u kidnapovanje.

3.5. *Nepovredivost ličnosti*

Član 29. utvrđuje princip nepovredivosti ličnosti diplomatskog agenta. On ne podliježe hapšenju ili zatvaranju u bilo kakvom obliku, ali ovaj princip ne isključuje mjere samoodbrane ili u vanrednim okolnostima, njegovu zaštitu od napadača. S obzirom da država primateljica mora sprovoditi odgovarajuće mjere da spriječi bilo kakav napad na njegovu ličnost, slobodu ili čast, bitno je odrediti šta spada u te odgovarajuće mjere. Do problema može nastati kada diplomata npr. prilikom ulaska u avion odbije da ga pregledaju pozivajući se na nepovredivost ličnosti. Ipak, avio-kompanija ima pravo da ga odbije primiti kao putnika, jer njihova sigurnosna pravila nalažu da su svi putnici pregledani. Kao i sa diplomatskim prtljagom u slučaju zahtjeva avio-kompanije, ne smatra se povredom ovog člana jer se diplomati ostavlja mogućnost izbora drugog sredstva prevoza. Međutim, policijska kontrola ili medicinski pregledi diplomate se smatraju kršenjem ovog člana.

„S obzirom da je ovaj član jedan od najstarije utvrđenih i jednim od osnovnih pravila u diplomatskim odnosima, Generalna skupština UN-a je u decembru 1971. godine naložila Komisiji za međunarodno pravo da pripremi nacrt članova o zaštiti nepovredivosti diplomata i drugih osoba koje štiti međunarodno pravo. U decembru 1973. godine Konvenciju o prevenciji i kažnjavanju od krivičnih djela učinjenih protiv osoba pod međunarodnom zaštitom, uključujući i diplomatske agente, potvrdila je Generalna skupština UN.“⁶⁰

Iuzeci u praksi su ipak morali biti napravljeni najprije zbog zaštite samog diplomata, ali i zbog opasnosti za život i zdravlje drugih osoba. Najčešći su primjeri u saobraćaju, kada su zbog pripitog stanja diplomate spriječene da nastave vožnju. Ali, zanimljivo je da se tada diplomatama ne smiju oduzimati vozačke dozvole jer bi se to smatralo povredom člana 25. zbog ograničenja njegove mobilnosti. Nije dopušteno raditi ni alkoholne testove niti uzimati krv na pregled. Neke države su na testovima insistirale jer su smatrali da idu u korist lične

⁵⁹ Siollun, Max 2012, *Umaru Dikko, the man who was nearly spirited away in a diplomatic bag*, dostupno na: <https://www.independent.co.uk/news/world/politics/umaru-dikko-the-man-who-was-nearly-spirited-away-in-a-diplomatic-bag-8061664.html>, (pristupljeno: 18.1.2019.)

⁶⁰ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 211.

sigurnosti diplomate i osoba koje su s njim u vozilu kako bi prevenirale moguće nesreće. Pod izuzetkom ugrožavanja drugih se smatra npr. razoružavanje diplomate za kojeg se smatra da će pucati na nekog.

Danas su međunarodna putovanja nešto najosnovnije kad su u pitanju međunarodni odnosi i poslovi diplomata. “Globalizacijom i širenjem mreže diplomatskih predstavništava zabilježeno je i povećanje zloupotreba diplomatskih imuniteta i povlastica”.⁶¹

Slučaj koji je privukao veliku pažnju američke javnosti je slučaj katarskog diplomata Mohammeda al-Madadia⁶², koji je na letu iz Washingtona u Denver 2010. godine zapalio cigaretu u toaletu, nakon što je isključio alarm. Kad je stjuardesa primijetila dim i upozorila ga, Al-Madadi je sasvim nesmotreno prokomentarisao da se radi o terorističkom napadu, što je uznemirilo putnike i posadu aviona. Nakon slijetanja se odmah pozvao na diplomatski imunitet i nije snosio posljedice za svoj postupak, ali ga je vlada Katara zbog ovakvog ponašanja i izazivanja međunarodnog incidenta odlučila opozvati. Bizarno u njegovom činu je bilo i da je bio na tom letu kako bi u Coloradu posjetio optuženog državljanina Katra koji je umiješan u operacije Al-Qaide.

3.6. Nepovrednost rezidencije i vlasništva

Ovdje je bitno napomenuti da privatna rezidencija diplomatskog agenta uživa istu nepovrednost i zaštitu kao i prostorije misije. Pod rezidencijom se podrazumijeva mjesto stanovanja diplomate, bilo ono stan, kuća, vikendica ili čak hotelska soba. Stav 2. Člana 30. definiše vlasništvo diplomate, pa to mogu biti motorno vozilo, njegov bankovni račun, lične stvari. Ovdje spada i privatna korespondencija diplomate koja ne mora biti označena na vanjskoj strani, što dovodi do problema u identifikaciji ove pošte što je glavni preduslov da ona bude i zaštićena tj. neotvarana. Ova nejasnoća često dovodi do konfuznih situacija u praksi.

Još jedna zanimljivost je šlepanje vozila članova diplomatske misije ukoliko su nepropisno parkirana. Pomjeranje tog auta je u suštini povreda dva člana, 22. i 30., ali ukoliko takvo parkiranje ugrožava život ili nečije zdravlje, smatra se opravdanim, uz stavljanje automobila

⁶¹ Berridge, Geoff R. 2007. Diplomacija: Teorija i praksa. Zagreb: Politička misao, str. 23.

⁶² De Yoanna, Michael (2010) *More About What Happened With Qatari Diplomat Mohammed Al-Madadi*, dostupno na: <https://www.5280.com/2010/04/more-about-what-happened-with-qatari-diplomat-mohammed-al-madadi/> (pristupljeno: 15.5.2019.).

na raspolaganje diplomatama u što kraćem roku. Diplomat mora voditi računa o tome da nijedna neprivilegovana osoba ne koristi njegovo vozilo. Ukoliko se pronađe droga u prtljažniku njegovog automobila, smije biti zaplijenjena iako je smatrana imovinom diplome ili članova njegove porodice. „Kao i sve ostale pravne institucije, nepovredivost i imunitet se moraju interpretirati razumno, u skladu sa duhom i ciljem, te u skladu sa modernim pravnim stavovima, treba da budu i ograničeni ako u konkretnom slučaju vode besmislenim rezultatima. Pravna obaveza države kod koje se akredituje da osigura nepovredivost i imunitet ne može postojati za takve dijelove imovine diplomate ili članova njegove porodice čije je sticanje i posjedovanje moguće samo uz izvršenje kažnjivih dijela. Posjedovanje droge je kažnjivo u gotovo svim državama svijeta kao teško krivično dijelo.“⁶³

Ali, da bi se došlo do dokaza o posjedovanju droge, potrebno je imati pouzdana saznanja o njihovom posjedovanju te tek onda izvršiti pretres automobila ili stana, ali taj pretres i dalje ostaje problematičan.

3.7. Imunitet od jurisdikcije

Diplomatski agent uživa imunitet od kriminalističke jurisdikcije države primateljice, kao i od građanske i upravne jurisdikcije sa izuzecima navedenim u stavu 1 ovog člana (31.). Navedena jurisdikcija obuhvata bilo koji specijalni sud. Istovremeno, diplomat ima obavezu da poštuje zakon i pravne odredbe države primateljice.

U prvom stavu su navedena tri izuzetka građanske i upravne jurisdikcije. Prvi se odnosi na nekretnine koje pripadaju lično diplomatskom agentu. Drugi se odnosi na proces nasljeđivanja kada se diplomat mora pojaviti pred sudom, ali je naglašeno da to čini u privatnom svojstvu, a ne u ime države pošiljateljice. Treći izuzetak se odnosi na slučajeve procesuiranja pred sudom zbog profesionalnih i komercijalnih aktivnosti koje je diplomat činio van svojih službenih dužnosti. S obzirom da su ovakve aktivnosti u suprotnosti sa samom pozicijom diplomatskog agenta, jedna od posljedica njegovog angažovanja na ovaj način može biti i njegovo proglašenje personom non grata. Nekad ipak postoje poteškoće u definisanju granica između diplomatskog i komercijalnog djelovanja.

Stav 2 ovog člana glasi da diplomat nije dužan dati izjavu kao svjedok, što proizilazi iz njegove neprovrednosti. Ipak, ako ne postoji obaveza da svjedoči, ne znači da treba odbiti

---

⁶³ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 215.

saradnju ukoliko je npr. svjedok u istrazi kriminalnog djela i može pomoći istrazi. Diplomat uvijek ima moralnu obavezu da prenese ukoliko je svjedočio počinjenom krivičnom djelu. Ali, u tom slučaju država pošiljateljica mu mora oduzeti imunitet. Da bi se ovo izbjeglo, često se izbjegava situacija njegovog pojavljivanja na sudu, ali se on sasluša te se sačini iskaz u pismenoj formi.

Naglašeno je i da imunitet od jurisdikcije koji uživa u zemlji primateljici, ne oslobađa diplomatskog agenta od jurisdikcije u njegovoj zemlji. Ali, diplomat se ne mora vratiti u zemlju pošiljateljicu, ako se nakon svoje službe u zemlji primateljici preseli u treću zemlju gdje također može uživati diplomatske privilegije i imunitete. Na taj način može izbjegći procesuiranje pred sudom svoje države. Problem predstavljaju i veći sudski troškovi za onog koji tuži jer je suđenje u drugoj državi uvijek skuplje, a u isto vrijeme je i mogućnost djelovanja suda otežana.

Bitno je naglasiti da se radi o sudskom imunitetu države pošiljateljice, a ne diplomatske misije, s obzirom da ona nije pravno lice, nego organ države pošiljateljice i akte ne vrši u svoje ime, nego u ime te države.

Poznati su i primjeri kad se subjekti pozivaju na svoj imunitet, iako se radi o daždbinama vezanim za njihove privatne poslove i život, kao što je npr. iznajmljivanja stanova. Takva opravdanja u slučajevima neplaćanja kirija za najam stana ili računa, ne vrijede kao opravdanja.

3.7.1. Porodični sporovi

Dok je fokus na zloupotrebama diplomatskih imuniteta uglavnom na krivičnom pravu, ovakve zloupotrebe često viđamo vezane i za porodično pravo. Nažalost, većina je odbačena u samom startu kao rezultat imuniteta na koji se obrana pozove. Zloupotrebe imuniteta koje pronalazimo i u porodičnim sporovima su najčešće vezane za neplaćanje alimentacije. Tako je kanadski ministar vanjskih poslova 1995. godine opozvao kanadskog diplomatu u Australiji, jer se prije toga pozvao na diplomatski imunitet kako bi izbjegao plaćanje alimentacije. Tad je izjavio da je „zgađen takvim ponašanjem i zloupotrebotom privilegija i imuniteta“⁶⁴. Kanadski diplomata, iako mu je sud u Australiji presudio da plaća sedmičnu alimentaciju od 330 \$

---

⁶⁴ Castro, Amanda 2014, *Abuse of Diplomatic Immunity in Family Courts: There's Nothing Diplomatic About Domestic Immunity*, Suffolk University Law Review, str. 363.

bivšoj supruzi i dvoje djece, pozvao se na imunitet kojim ih je spriječio da i sprovode presudu. Zbog ove odluke njegova djeca i žena su ostali bez krova nad glavom.

U ovakve sporove ubrajamo razvod, alimentaciju, skrbništvo nad djecom te dokazivanje očinstva. Diplomate su u mogućnosti da izbjegnu ove sporove jer su, kako je već navedeno, po Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima izuzeti od kriminalističke jurisdikcije države primateljice, kao i od građanske i upravne jurisdikcije.

Zbog toga što su njihove diplomate odbijale da plate alimentaciju i sl. UN je uveo sistem 1999. godine⁶⁵ koji nalaže oduzimanje tih sredstava, automatski s plate tih diplomata (engl. *wage garnishment*). Do ove ideje je došlo nakon velikog pritiska žena širom svijeta i njihovih kampanja o tome da su u nemogućnosti da naplate finansijsku podršku sebi i djeci, a koja ih sljeduje od njihovih muževa, zaposlenih u UN-u. Tadašnji generalni sekretar UN-a, Kofi Annan, donio je odluku da se na ovaj način riješi problem. Međutim, veliki problem s funkcionisanjem ovog sistema je u tome što, da bi se ta sredstva odbila s njihovih plata, oni prvo moraju imati sudsku presudu o tome. Međutim, sistem nije predviđao to da se, pozivajući na svoj imunitet, diplomate ni ne nađu u sudskom sporu, tj. na samom početku sudovi odbace tužbe jer im nije dozvoljeno da izdaju presude članovima diplomatskog osoblja koji se pozivaju na diplomatski imunitet. Rijetki su sporovi u kojima sudovi odluče, unatoč imunitetu, nastaviti proces do sudske presude. Zbog toga, iako postoji to UN pravilo, mnogi oštećeni od diplomata i dalje ne mogu dobiti naknadu koja ih sljeduje.

Još jedna poražavajuća činjenica ovog pravila je da skoro 35.000⁶⁶ amerikanaca u koje spadaju diplomatski službenici i njihove porodice (podatak iz 2013.) uživa diplomatske privilegije i imunitete, od čega je samo malo više od 100 službenika UN-a⁶⁷. Čak i da se pravilo sprovodi bespriječorno, to je opet mali uzorak diplomata i slaba utjeha svim koji su se našli u ovakvim sporovima.

Oštećenima ostaje da se nadaju da će doći do odricanje od imuniteta, procesa u državi primateljici, ili proglašenja te osobe personom non grata. S obzirom da odricanje od imuniteta

⁶⁵ Ujedinjene nacije, Press Release HQ/595 1999, *Decision to Garnish Wages from Staff Refusing To Pay Court-Ordered Family Support Welcomed by United States Representative in Host Country Committee*, dostupno na: <https://www.un.org/press/en/1999/19990310.hq595.html> (pristupljeno: 15.5.2019.)

⁶⁶ Castro, Amanda 2014, *Abuse of Diplomatic Immunity in Family Courts: There's Nothing Diplomatic About Domestic Immunity*, Suffolk University Law Review, str. 363.

⁶⁷ Misija SAD-u u Ujedinjenim nacijama, *The Leadership*, dostupno na: <http://usun.state.gov/leadership> (pristupljeno: 15.5.2019.)

mora izjaviti država pošiljateljica, a ne sam diplomata, to se u praksi rijetko dešava. I proglašenjem personom non grata u ovakvim slučajevima se ne pribjegava jer svako povlačenje diplome iz države primateljice može narušiti odnose i stvoriti tenzije između dvije države. Čak i u slučajevima ozbiljnijih prestupa od ovih koje se tiče porodičnog prava, država ne pribjegava često ovom činu.

Ovakvi sporovi na sudovima u svim državama izazivaju konfuziju, najprije zbog toga što Bečka konvencija navodi tri izuzetka od građanske i upravne jurisdikcije i treći se, kao što je već navedeno, odnosi na slučajeve procesuiranja pred sudom zbog profesionalnih i komercijalnih aktivnosti koje je diplomata činio van svojih službenih dužnosti. Dakle, imunitet od pravnog procesa u građanskim sporovima bi se trebao poštivati samo tokom vršenja službenih radnji. Funkcionalni princip na kojem se zasnivaju sve diplomatske privilegije i imuniteti, temelji se na pretpostavci da bez njih diplomata ne može u potpunosti ispuniti svoju diplomatsku funkciju. Međutim, teško je povjerovati da bi slučajevi bračnih parnika, određivanja visine alimentacije ili podvrgavanja testu očinstva spriječili diplomatu u obavljanju njegovih funkcija. Jedini način da se riješi ovaj problem je češćom praksom odricanja od imuniteta ili čak sprječavanjem pozivanja na diplomatske imunitete u slučajevima porodičnih sporova.

3.8. Oslobađanje od poreza i drugih dadžbina

Po članu 34. diplomat je oslobođen od svih državnih, regionalnih i komunalnih poreza i dadžbina, bilo ličnih ili stvarnih, osim nekoliko izuzetaka. Stepen oslobađanja diplome od neplaćanja određenih taksi i poreza varira od zemlje do zemlje. „Najveći broj država dopušta oslobađanje od indirektnih poreza na osnovu reciprociteta u različitim omjerima, posebno od poreza na promet i poreza na dodatnu vrijednost. Pravna osnova za oslobađanje od indirektnih poreza data je u članu 47. stav 2b Bečke konvencije.“⁶⁸

Mogućnost da diplome ne plaćaju porez na robu koju kupuju za vlastite potrebe (npr. šminku), dovelo je i do toga da, u nekim državama, diplome profitiraju od preprodaje takve robe.

---

⁶⁸ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 230.

3.9. Oslobađanje od carinskih dadžbina i pregleda

Opšteprihvaćeno pravilo međunarodnog prava je da su predmeti korišteni za potrebe misije oslobođeni od plaćanja carinskih dadžbina (član 36.). Oslobođeni su plaćanja i predmeti namijenjeni ličnoj upotrebi diplomatskih agenata ili članova njihovih porodica koji pripadaju njihovom domaćinstvu. Ovo pravilo se prije temeljilo na diplomatskoj kurtoaziji i reciprocitetu, ali s obzirom da je bilo široko primjenjeno, uvršteno je i u finalni tekst Bečke konvencije.

„Komisija nije htjela propisati oslobađanje od pregleda kao apsolutno pravo, pa je predložila izuzetke od pravila sa svim neophodnim jamstvima. U utvrđivanju ovog pravila Komisija ne ukazuje samo na predmete u slučajevima u kojima se oslobađanje od carinskih dadžbina iznimno ne primjenjuje nego i na predmete čiji je uvoz ili izvoz zabranjen zakonom države kod koje se akredituje, bez želje da sugeriše bilo kakvo miješanje u carinski tretman koji treba respektovati predmete koji su namijenjeni ličnoj upotrebi diplomatskog agenta.“⁶⁹

Ali, naglašeno je da ukoliko diplomatski agent uvozi robu za potrebe bilo kakvog biznisa koji vodi, ona nije smatrana predmetom oslobađanja od carine. Također, potrebno je razlikovati prtljag diplomate tj. predmete koje on uvozi ili izvozi bez carine, i diplomatsku poštu regulisanu članom 27. Bečke konvencije. Razlika je u tome što diplomatska pošta ima apsolutnu zaštitu tj. njen sadržaj se ne smije kontrolisati, dok kod prtljaga diplomate se može, u skladu sa važećim zakonima i drugim propisima države primateljice, biti kontrolisan, ako za to postoje opravdani razlozi. Upravo ova oslobađanja dovode do brojnih zloupotreba te su se neke države pokušale dodatno zaštiti od njih uvodeći pravila kojima npr. ograničavaju količinu i vrstu predmeta koji se uvoze, ili odrede period u kojem oni mogu biti uvezeni. Zanimljiv je primjer sa uvoženjem predmeta koji su zabranjeni u državi primateljici, kao što je npr. alkohol, oružje, droga i sl. Tada se treba povesti na član 41. Bečke konvencije koji govori da su diplomate dužne poštivati zakone države primateljice te se u takvim slučajevima uglavnom izade u susret misiji da se uveze manja količina alkohola za potrebe misije, ali i to ako se ne dozvoli ne spada pod kršenje međunarodnopravnih normi upravo zbog prethodno spomenutog člana. Kršenje bi bilo npr. ako se ograničava oslobađanje od carine pri uvozu automobila koje misije žele koristiti za službene potrebe, a kako bi bili prisiljeni da kupe one u državi primateljici.

---

⁶⁹ Ibid., str. 232.

Zakonima države primateljice je definisan i izvoz pa tako diplomate npr. ne mogu iznositi iz njihove države predmete koji se smatraju kulturnim nasljeđem, niti količinu novca koja prelazi limit koji je određen u toj državi. Do problema u praksi može doći kad carinici ne mogu utvrditi da li se radi o nečemu što je za službene potrebe ili ne. U takvim slučajevima šef misije certificira da li se radi o predmetu za službene potrebe.

Stav 2 – Ličnim prtljagom diplomatskog agenta se smatra onaj prtljag koji sadrži njegove lične stvari, ali koji ne mora putovati s njim. Npr. ako diplomat putuje avionom, dio njegovog ličnog prtljaga može biti poslat drugim prevoznim sredstvom. Ako je riječ o tzv. prtljagu bez pratnje preporučuje se da ima oznaku. U Konvenciji nije definisana situacija sigurnosne kontrole koju aviokompanije sprovode, te se u praksi pokazalo da država primateljica ne odgovara za zahtjeve aviokompanija da skeniraju prtljag jer je to definisano njihovim politikama, a smatra se da diplomata može iskoristiti drugi način transporta te on odlučuje da li će im dozvoliti pregled ili ne. Ovo je već tretirano u članu 29., kod nepovredivosti ličnosti diplome.

Do problema može nastati kada diplomata npr. prilikom ulaska u avion odbije da ga pregledaju pozivajući se na nepovredivost ličnosti. Ipak, avio-kompanija ima pravo da ga odbije primiti kao putnika, jer njihova sigurnosna pravila nalažu da su svi putnici pregledani. Kao i sa diplomatskim prtljagom u slučaju zahtjeva avio-kompanije, ne smatra se povredom ovog člana jer se diplomati ostavlja mogućnost izbora drugog sredstva prevoza.

Primjeri zloupotrebe – uvoz robe koju planiraju preprodati ili pokloniti, ako žele snabdjeti predstavnike nekih firmi i robom iz inostranstva koja je tamo jefitnija i sl. „U literaturi se iznose mnoge zloupotrebe koje čine diplomatske misije, njihovi članovi i članovi porodica i drugo osoblje u vezi sa poreskim i carinskim privilegijama, kao što su krijučarenje predmeta historijske i arheološke vrijednosti, uvoz velikih količina alkohola i cigareta, ilegalno unošenje novca, droge, oružja, izbjegavanje finansijskih obaveza u vezi sa ulaganjem kapitala, uvoz i izvoz predmeta čiji je promet zabranjen ili podliježe karantinu i sl.)“⁷⁰

S temom diplomatskih imuniteta je u medijima jako često povezana tema krijučarenja cigareta. U izvještajima antikorupcijske grupe iz Berlina, Transparency International-a⁷¹

⁷⁰ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 127.

⁷¹ What is Transparency International? dostupno na: <https://www.transparency.org/about> (pristupljeno: 19.4.2019.)

navodi se kako su diplomatske privilegije i imuniteti omogućili olakšano krijumčarenje cigareta iskorištavajući nepovredivost diplomatske torbe i službenog vozila. S obzirom da ne moraju plaćati poreze na luksuze kao što su cigarete i alkohol, diplomate tu privilegiju često zloupotrebljavaju time što cigarete na koje nisu plaćali porez prodaju po skupljim cijenama na crnom tržištu, što sa torbom i automobilom koji uživaju imunitete, često prolazi neopaženo.

Samo jedan od primjera je, kada je 2011. godine u Rumuniji, suprugu savjetnika ambasadora DR Konga u Srbiji, policija uhapsila sa 18.500 kutija cigareta sakrivenih u njenom automobilu. Njen suprug Marc Marius Itela Elombola, koji se nalazio u Srbiji, i za kojeg je njegova supruga Esther Pascaline Bombeto rekla da je organizator operacije, bio je ispitivan, a u akciji su uhapšena još trojica srbijanskih državljanina. Ovo dvoje supružnika je koristeći vozilo sa diplomatskim tablicama nezakonito uvozilo cigarete u Ruminiji. Ipak, Apelacioni sud u Temišvaru je donio oslobađajuću presudu za njih trojicu, kao i za Esther, uz obavezu da njih četvoro ne smiju napuštati grad niti međusobno kontaktirati.⁷²

U krijumčarenje cigareta su bili upetljani i Iračke, Sjeverno-korejske i Gambijske diplomate i njihovo osoblje, za što su i optuženi.⁷³

Svježiji primjer pronalazimo u 2016. godini, kada je skoro 400 kg "najčišćeg" kokaina na svijetu, pronađeno u 12 kofera u školi koja je bila povezana sa Ruskom ambasadom u Buenos Airesu. Vrijednost kokaina je bila procijenjena na 50 miliona eura i pretpostavlja se da je bilo planirano prenijeti ga u Njemačku. To je bio jedan od najorganizovanijih kriminalnih lanaca, u koji je bio upetljan čak i vladin službeni avion kojim je kokain prevezen kao diplomatski ptljag. Tada je petero ljudi uhapšeno, uključujući i dva bivša uposlenika ruske ambasade. Iz ruskog ministarstva vanjskih poslova su negirali da je iko od diplomata bio umiješan u ovu operaciju, samo tehničko osoblje, a slike koje je objavila Argentina, kojima dokazuju da se radi o službenom avionu ruske vlade su proglašili namontiranim.⁷⁴

---

⁷² Nezavisne novine (2011) Sud oslobođio trojicu Srba i ženu diplomate iz Konga, dostupno na: <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/Sud-oslobodio-trojicu-Srba-i-zenu-diplomate-iz-Konga/105206> (pristupljeno: 18.4.2019.)

⁷³ Martin, Nik (2018) *Smuggling Cases Highlight Widespread Abuse Of Diplomatic Privileges*, dostupno na: <https://www.eurobsit.eu/article/smuggling-cases-highlight-widespread-abuse-of-diplomatic-privileges> (pristupljeno: 19.4.2019.)

⁷⁴ Carroll, Oliver (2018) *Was a Russian government jet used to smuggle cocaine from Argentina?*, dostupno na: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-argentina-cocaine-smuggling-operation-plane-air-drugs-embassy-a8231406.html> (pristupljeno: 21.4.2019.)

3.10. Osobe koje osim diplomata imaju pravo na privilegije i imunitete (član 37.)

1. Članovi obitelji diplomatskog agenta koji čine dio njegovog kućanstva, ako nisu državljeni države primateljice, uživaju povlastice i imunitete navedene u člancima 29. do 36.
2. Članovi administrativnog i tehničkog osoblja misije, zajedno s članovima svojih obitelji koji čine dio njihovog kućanstva, ako nisu državljeni države primateljice ili u njih nemaju svoje stalno boravište, uživaju povlastice i imunitete navedene u člancima 29. do 35., osim što imunitet od građanske i upravne sudbenosti države primateljice naveden u stavku 1. članka 31. ne obuhvaća radnje koje izvrše izvan obavljanja svojih dužnosti. Oni također uživaju povlastice navedene u članku 36. stavku 1. u pogledu predmeta uvezenih prilikom njihovog prvog doseljenja.
3. Članovi poslužnog osoblja misije koji nisu državljeni države primateljice ili u državi primateljici nemaju stalno boravište uživaju imunitet u pogledu radnji izvršenih u obavljanju svojih funkcija, oslobođenja od davanja i poreza na plaće koje primaju zbog svog zaposlenja, kao i izuzeće prema članku 33.
4. Privatna послугa članova misije, ako se ne radi o državljanima države primateljice ni o osobama koje u toj državi imaju stalno boravište, oslobođena je od davanja i poreza na plaće koje prima zbog svog zaposlenja. U svemu ostalom oni mogu uživati povlastice i imunitete samo u mjeri u kojoj to dopušta država primateljica. Međutim, država primateljica dužna je svoju nadležnost nad tim osobama izvršavati tako da neopravdano ne ometa obavljanje funkcija misije.

Pravilo međunarodnog prava je da šef misije i članovi diplomatskog osoblja misije imaju iste privilegije i imunitete, ali nema jedinstvene prakse država u pogledu ostalog osoblja misija. Kod nekih su u toj grupi samo članovi administrativnog i tehničkog osoblja, dok neki tu brajaju i послugu. Komisija se pri definisanju ovog člana odlučila za postavljanje opštег i jedinstvenog pravila baziranom na onom što je neophodno, a ne da radi na osnovu principa jednostavnog minimuma, a da se o svakom dodatnom pravu države moraju dogovorati bilateralnim sporazumom.

3.10.1. Članovi porodice diplomate

Uspostavljanjem stalnih diplomatskih misija je postalo uobičajeno da ambasadora i diplome koji ide na dužnost u drugu zemlju prate porodica i posluga. Komisija je predložila da članovi porodice diplomate treba da uživaju privilegije i imunitete, ali ukoliko su članovi njihovog domaćinstva i ukoliko nisu državljeni države primateljice. Međutim, tad Komisija nije smatrala da je potrebno uspotaviti kriterije za određivanje tj. tačno definisanje ko spada u članove porodice, niti da odredi starosnu granicu djeteta. Univerzalno su priznati kao porodica supružnici i maloljetna djeca, ali se u mnogo slučajeva i rođaci kvalificuju kao članovi porodice. Dijelom da članovi porodice moraju biti dio domaćinstva Komisija je smatrala da su jasno određene tjesne veze tj. prisni odnosi između tih članova porodice i diplomate, međutim postoje i slučajevi u kojima rodica koja nije u bliskom srodstvu s diplomatom vodi njegovo domaćinstvo jer živi s porodicom duže vrijeme, te je i ona smatrana članom domaćinstva.

„Na Konferenciji se pokušala pronaći bliža definicija pojma porodica. Ali, uzimajući u obzir različita stanovišta o tome šta se pod porodicom može podrazumijevati, nije se mogla pronaći prihvatljiva forma definicije.“⁷⁵ To obuhvata li porodica u ovom slučaju npr. supružnike koji žive odvojeno ili djecu koja studiraju i rade daleko od stana roditelja, određuje se na osnovu prakse države primateljice. Diskutabilni su i neudate sestre i neoženjena braća koji žive s njima ili npr. roditelji diplomate koji nemaju vlastita primanja, nevjenčani partneri, poligamijski brakovi, pa i homoseksualni brakovi koji su u posljednje vrijeme sve češće priznati. Jedan od takih primjera smo nedavno imali priliku vidjeti i u BiH, dolaskom američkog ambasadora u BiH, u februaru 2019. godine. Eric George Nelson⁷⁶ je u Sarajevo došao sa svojim životnim partnerom Filippom Tattoni-Marcozzijem. Deklarisani je gay i osnivač GLIFAA-e, organizacije za zaštitu LGBT prava američkih državnih službenika.

Slučajevi oko definisanja članova porodice se rješavaju pojedinačno putem pregovora između države primateljice i diplomatske misije kako bi se odredilo postoje li jake veze s ovim članovima porodice koji nisu uži članovi porodice. Podrazumijeva se da, zbog uživanja diplomatskih privilegija i imuniteta, ovi članovi porodice ne mogu biti zaposleni u državi primateljici. Ipak, ako postoji želja da neko od njih konkuriše na slobodnom tržištu rada, ta situacija se rješava bilateralnim sporazumom između te dvije države. To se uglavnom riješi na

⁷⁵ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 236.

⁷⁶ Američka ambasada u BiH – Ambassador Eric Nelson (2019), dostupno na: <https://ba.usembassy.gov/our-relationship/our-ambassador/> (pristupljeno: 16.4.2019.)

način da ne mogu uživati privilegije i imunitete dok su radno angažovani, kao i da nisu oslobođeni plaćanja poreza, obaveza socijalnog osiguranja i sl.

3.10.2. Administrativno i tehničko osoblje

Poštujući argument da funkcija misije mora biti posmatrana kao cjelina, a ne da rad svake osobe ili kategorije bude tretiran pojedinačno, Komisija je većinski odlučila da i ovo osoblje uživa iste privilegije i imunitete kao i diplomatsko osoblje. Također, poslovi koje obavljaju ovi članovi sa stanovišta funkcionisanja misije kao cjeline mogu biti i važniji od poslova nekih članova diplomatskog osoblja. Sekretarica ambasadora npr. može puno više raspolagati povjerljivim informacijama nego član diplomatskog osoblja te takve osobe treba zaštititi od mogućih pritisaka u državi primateljici. Na prijedlog britanske delegacije uvršteno je da administrativno-tehničko osoblje uživa nepovredivost i imunitet od kaznenih mjera države primateljice, ali ne i imunitet od građanskog i upravnog postupka za postupke koji nisu učinjeni u okviru njegove službene funkcije. Do problema u praksi dolazi jer nije jasno definisano ko određuje je li neki postupak izvršen tokom vršenja službene dužnosti ili ne. Zbog različitosti slučaja koji se pojavljuju u praksi ne postoji generalno pravilo nego je odluka prepuštena sudu.

Položaj ovog osoblja je Bečkom konvencijom znatno poboljšan i skoro izjednačen sa položajem diplomatskog osoblja, uprkos velikom otporu i argumentima jednog broja država koje su bile protiv. Italija je npr. istakla da bi davanje istih diplomatskih privilegija i imuniteta ovom osoblju, kao članovima diplomatske misije, bilo „u suprotnosti sa međunarodnom praksom i potpuno neprihvatljivo.“⁷⁷ I tadašnja Jugoslavija je zastupala stav da se „funkcije ovog osoblja ne izjednačavaju sa diplomatskim jer ono uživa samo privilegije i imunitete neophodne za nesmetano vršenje njihovih funkcija“⁷⁸. Švicarska i Čehoslovačka su imale isti stav. Ipak, na zasjedanju Bečke konferencije je potvrđena teza da bez sigurnog i nezavisnog položaja članova administrativnog i tehničkog osoblja, nije moguć ni normalan rad diplomatske misije.

„Jedan dio Bečke konvencije predstavlja i progresivni razvoj međunarodnog prava, koji je masovnom ratifikacijom Konvencije od većina država međunarodne zajednice postao također

---

⁷⁷ Report of the International Law Commission 1958, cit. Anex, str. 41.

⁷⁸ Ibid., str. 61.

pozitivno međunarodno pravo.⁷⁹ Tu se, prije svega misli upravo na privilegije i imunitete administrativnog i tehničkog osoblja diplomatske misije.

3.10.3. Službena posluga

Poslugu čine vozači, kuhari, baštovani, čistači i sl. za razliku od privatne posluge, njih zapošjava država pošiljateljica, a ne članovi diplomatske misije. Za njih je Komisija utvrdila da uživaju imunitet samo u aktivnostima koje izvršavaju prilikom ispunjavanja svojih dužnosti, kao i da uživaju oslobađanje od poreza i dadžbina na prihode koje dobijaju po osnovu njihovog zaposlenja. Država prijema može dodijeliti dodatne privilegije i imunitete po svom nahođenju.

Tako je npr. u slučaju *Ministère Public and Republic of Mali v Keita*⁸⁰ Sud u Briselu 1977. godine presudio da vozač nije uživao imunitet u trenutku ubojstva ambasadora Malija jer je do toga došlo za vrijeme lične prepirke između vozača i ambasadora, a ne tokom njegovih službenih dužnosti, iako se ubojstvo desilo za vrijeme trajanja njegovih radnih sati, u prostorijama Ambasade, dok joj je bio na raspolaganju. Istovremeno, vožnja pod utjecajem alkohola podložna je imunitetu jer je vezana uz ispunjavanje službene dužnosti, tako da za nju nije bio terećen⁸¹.

Primjer sa tretiranjem posluge: Većina žena koja radi u Njemačkoj kao posluga u diplomatskim domaćinstvima dolazi iz Azije, i to Filipina i Indonezije. Ovo su navodi njemačke organizacije Ban Ying e.V⁸² koja tvrdi da su im po pomoći dolazile radnice koje imaju problema sa poslodavcima diplomatama. Mnoge od njih su navele da su loše li nikako plaćene, da su izrabljivane i(l) da su bile žrtve nasilja. U nekim slučajevima su u potpunoj kontroli svog poslodavca te su navele da se osjećaju kao ljudsko roblje. Zbog imuniteta njihovih poslodavaca, nije moguće procesuirati ovakve slučajeve. Tako psihičko, a nerijetko i fizičko zlostavljanje, seksualni napadi i loš tretman radnika uskraćivanjem njihovih osnovnih prava, prolazi totalno nekažnjeno. Također, boravišne dozvole ovih radnika su u direktnoj vezi sa njihovim poslodavcem i time se dodatno komplikuje ova veza, čineći ih ovisnim o njima, i stvarajući pogodno tlo za iskorištavanje. U prilog im ne ide ni nepoznavanje jezika, nemanje ušteđevina, kao ni doticaja s vanjskim svijetom. Ova organizacija smatra da postoji

⁷⁹ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 131.

⁸⁰ Journal des Tribunaux 678; 77 ILR 410, Brussels Court of Appeal

⁸¹ Eileen Denza 2016, *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford University Press, Oxford, str. 335.

⁸² Ban Ying, dostupno na: <http://www.ban-ying.de/en/node/60> (pristupljeno: 16.4.2019.)

kontradikcija između Bečke konvencije iz 1961. godine i Evropske konvencije o ljudskim pravima⁸³ koja osigurava pravo na pravedno suđenje svima. Oni lobiraju za ova pitanja u njemačkoj javnosti, postavljajući pitanje kako Njemačka može omogućiti ovim radnicima da se izbore za pravdu, i ostvare prava koja ih sljeduju po Ustavu i svim konvencijama o ljudskim pravima, unatoč diplomatskom imunitetu njihovih zlostavljača. Kao primjer se može navesti Somalijka Isha Aden Mudey, koja je bila kućna pomoćnica Abdullahe Herzi-a, prvog sekretara za konzularna pitanja Ambasade Somalije u SAD-u. Nakon što se javno požalila da dvije godine nije imala slobodan dan niti je primala naknadu za svoj rad, SAD su joj dodijelile azil.

Slična situacija je i u Velikoj Britaniji. *Kalayaan*⁸⁴, britanska humanitarna organizacija koja pruža savjete i podršku te javno zagovara za prava migranata koji rade kao kućna posluga u Velikoj Britaniji, objavila je istraživanje⁸⁵ u kojem je navedeno da su 6,9 % radnika u diplomatskim domaćinstvima u Velikoj Britaniji žrtve porobljavanja. U istom istraživanju se ukazuje i na problem naveden u prethodnom primjeru, odnosno nemanje prava da mijenjaju poslodavca. Ukoliko bi ga prijavili za izrabljivanje ili nasilje, automatski bi im dokumentacija bila nevažeća i morali bi se vratiti u svoju državu, a pri tome su svjesni imuniteta koji njihovi nadređeni imaju te da bi zbog njega prošli nekažnjeno. Samim time se još više produbljuje taj robovlasnički položaj.

Zanimljiv slučaj se desio 2013. godine kad je indijska konzularka optužena na plaćanje minimalne plaće svojoj posluzi, kao i krivotvorene dokumenata za vizu. Zamjenica generalnog konzula, Devyani Khobragade⁸⁶, je uhapšena u New Yorku zbog uslova u kojima se našla njena služavka Sangreeta Richard, kršeći Zakon o radu SAD-a. Služavka je priznala da je bila tjerana da radi više od 40 sati sedmično, i da se osjećala kao rob. Iako je na njenoj visi prikazano da radi za satnicu od 9.75 \$ po satu, njena stvarna satnica je iznosila 3,31 \$.⁸⁷ S

⁸³ Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda 1950, Vijeće Europe, ETS No.005, član 6. dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005>, (pristupljeno: 17.4.2019.)

⁸⁴ Kalayaan – Justice for migrant domestic workers, dostupno na: <http://www.kalayaan.org.uk/>, (pristupljeno: 10.5.2019.)

⁸⁵ Moss, Jenny (2010), *Submission to the Special Rapporteur on Contemporary Forms of Slavery*, dostupno na: <http://www.kalayaan.org.uk/wp-content/uploads/2014/09/SR-contemporary-forms-of-slavery-Kalayaan-submission-final-names-now-deleted-for-publication.pdf> (pristupljeno: 10.5.2019.)

⁸⁶ Collins, Laura (2014), *Do not let anyone exploit you: Housekeeper at the center of Indian diplomat scandal breaks silence after former boss flees U.S. as she's indicted on*, dostupno na: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2536879/EXCLUSIVE-Housekeeper-center-diplomat-scandal-speaks-day-former-boss-indicted-criminal-charges.html> (pristupljeno: 14.5.2019.)

⁸⁷ Pearson, Michael (2013), *India's foreign minister: Drop charges against diplomat*, dostupno na: <https://edition.cnn.com/2013/12/20/politics/india-us-diplomat/> (pristupljeno: 14.5.2019.)

obzirom da su obe strane u sporu indijke, slučaj je privukao veliku pažnju javnosti, ali i vlade u Indiji. Zanimljivu za ovaj slučaj je da je, umjesto da brani oštećenu stranu u sporu, indijska vlast stala na stranu diplomatske službenice. I generalni stav javnosti je bio više na strani Devyani, nego služavke. Ovaj slučaj je doveo i do zatezanja diplomatskih odnosa između SAD-a i Indije jer je smatrano da je konzularka grubo uhapšena, što su američke vlasti poslike negirale. Brzom reakcijom, i unaprjeđenjem njenog diplomatskog ranga, uspjela se pozvati na diplomatski imunitet, napustiti zemlju i izbjegći optužbe. Jedino bi joj se moglo suditi ako bi se indijske vlasti odrekle njenog autoriteta, ili se vrati u SAD bez diplomatskog imuniteta. S druge strane, služavki je odbijen zahtjev da se vrati u Indiju, a prijavila je i slučajeve prijetnje njoj i njenoj porodici.

3.10.4. Privatna posluga

Za privatnu poslugu šefa ili člana misije, zaključeno je da ne treba da uživaju privilegije i imunitete. Četiri države, Egipat, Maroko, Kambodža i Katar su iznijeli svoju rezervisanost povodom davanja privilegija i imuniteta administrativnom i tehničkom osoblju. Oni su smatrali da ovo osoblje mora imati znatno manji obim imuniteta. Ostale države, uglavnom evropske, su se protivile ovim primjedbama. Mnogi su dali primjedbe o privilegijama i imunitetima nižerangiranog osoblja i privatne posluge. One su ušle u Bečku konvenciju, ali se nisu usvojile, a neke od država, npr. Kina su odlučile postupati po principu reciprociteta kad su u pitanju privilegije i imuniteti osoblja.

3.10.5. Privilegije i imuniteti za državljanje države primateljice ili osobe koje su u toj državi rezidentne

Praksa u vezi s članom 38. nije jedinstvena. Neki smatraju da diplomatski agent koji je državljanin države primateljice treba uživati pune privilegije i imunitete, dok drugi smatraju da treba uživati samo one povlastice koje mu eksplisitno garantuje država primateljica. Većina je podržala neko srednje rješenje tj. da je bitno da diplomatski agent koji je državljanin te države uživa najmanje minimum imuniteta koji će mu omogućiti da svoje dužnosti obavlja što uspješnije. U taj minimum spadaju nepovredivost i imunitet od jurisdikcije u aktivnostima koje preduzima u vršenju svojih službenih dužnosti. Diplomatski agent u ovom slučaju podrazumijeva i članove diplomatske misije, ne samo šefa misije. Svi ostali članovi misije, kao i posluga koji su državljeni zemlje primateljice uživaju samo one imunitete i privilegije koje im ta država dopusti.

3.11. Obaveze misije i njenih članova prema državi primateljici

Shvatanje privilegija i imuniteta kao apsolutnih kategorija u praksi bi dovelo do aspurnih situacija. Zbog toga se moderna praksa udaljila od principa eksteritorijalnosti i približila funkcionalnom principu. Država pošiljateljica u državi primateljici djeluje neposredno ili posredstvom diplomatskih predstavnika koji uživaju privilegije i imunitete sa svim pravima koja im pripadaju po tom osnovu. Odredbama člana 41. utvrđene su i obaveze države pošiljateljice, a kojima se štite i država primateljice i njeni građani. Obaveza svih osoba koje uživaju diplomatske privilegije i imunitete je da poštuju zakone i odredbe države primateljice. Imunitet od jurisdikcije znači da diplomatski agent ne može biti izveden pred sud čak i ako ne ispoštuje obaveze prema državi primateljici. Odnosno, nepoštivanje zakona i države primateljice ne oslobađa zemlju primateljicu od njene dužnosti poštivanja imuniteta diplomatskog agenta. To je jako bitno naglasiti. To u praksi znači da, čak i kad diplomata napravi prekršaj, policija ga jedino može evidentirati i o tome obavijestiti ministarstvo vanjskih poslova države primateljice.

Također je naglašeno da se osoba koja uživa diplomatske privilegije i imunitete ne smije miješati u unutrašnje poslove države primateljice. To podrazumijeva učešće u političkim kampanjama, demonstracijama, favorizovanju političkih stranaka i sugerisanju građanima za koga da glasaju i sl. Istupi koji promovišu demokratiju, ljudska prava ili zaštitu interesa zemlje pošiljateljice su naravno prihvatljivi. „Granice djelovanja diplomata postavljane su pravilom poštivanja zakona i propisa države prijema i zabranom miješanja u unutrašnje poslove države prijema. Međutim, u praksi ta granica nije uvijek jasna. Diplomat se miješa u unutrašnje poslove države prijema sve dok ne prelazi granice legitimnog zastupanja interesa države koju predstavlja i njenih građana u državi prijema.“⁸⁸ Također, Konvencijom nije određeno tijelo ili institucija koji bi mjerodavno određivali da li je neki postupak miješanje u unutrašnje poslove države primateljice.

Član 42. izričito zabranjuje da se diplomate bave profesionalnom ili komercijalnom djelatnošću. Ova zabrana se odnosi na diplome, ali ne i na administrativno i tehničko osoblje ili članove porodice diplome i ne isključuje literarne, kulturne i akademske aktivnosti koje ne donose prihode. Ostala je dilema u kojoj mjeri osoba može uživati privilegije i imunitete ukoliko obavlja djelatnosti za koje je dužna plaćati porez u državi primateljici.

---

⁸⁸ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 248.

Prethodna dva člana definišu obaveze države pošiljateljice, koje predstavljaju svojevrstan odgovor na absolutni imunitet, koji je godinama jamčen diplomatskim predstavnicima. Implicitira se poštivanje zakona i propisa države primateljice bez štete po imunitete i privilegije, ali i bez konkretnih mehanizama za implementaciju takve odredbe.

IV POSTOJEĆI NAČINI I MJERE TRETIJANJA ZLOUPOTREBA DIPLOMATSKIH PRIVILEGIJA I IMUNITETA

4.1. Nediskriminacija i reciprocitet

Važno je spomenuti stav 2 člana 47. gdje se navodi princip reciprociteta koji je jako čest u raspravama ove tematike, prema kome se privilegije i imuniteti od države primateljice mogu tražiti samo u onoj mjeri u kojoj se dopuštaju diplomatama te države u državi pošiljateljici. Upravo taj reciprocitetni odnos u kojem se predstavnici jedne zemlje osjećaju zaštićeno, udobno i sigurno utječe na međusobno razvijanje prijateljskih i dobrih bilateralnih odnosa tih zemalja što često rezultira davanjem privilegija koje nisu obavezne nego se daju zbog diplomatske kurtoazije. Još prije donošenja Bečke konvencije prepoznate su privilegije koje, pored toga što diplomatama olakšavaju vršenje funkcije, služe kako bi se njihov boravak u državi primateljici učinio što ugodnijim, a koji će, po principu reciprociteta, uživati i diplamate te države u državi pošiljateljici. Ovaj stav određuje da se diskriminacijom neće smatrati ako država primateljica ograničeno primjenjuje neke odredbe Konvencije jer se u državi pošiljateljice one ograničeno primjenjuju na njenu misiju, kao i ako države na osnovu običaja ili sporazuma međusobno imaju povoljnije odnose nego što se to zahtijeva odredbama Konvencije.

Postoje podijeljena mišljenja o ovom tzv. *negativnom reciprocitetu*. Prvo mišljenje ga odobrava jer smatra da se na ovoj način i dalje ne krše odredbe Konvencije tj. da se radi o represalijama⁸⁹ zbog nepoštivanja države s tim da te mjere u pravilu predstavljaju također kršenje normi međunarodnog prava. Drugo mišljenje smatra da su privilegije i imuniteti zagarantovani međunarodnim pravom i da ne mogu biti osporeni na osnovu principa reciprociteta. Odnosno, da ni jedna država ne bi smjela imati pravo da na povredu međunarodnog prava odgovori također njegovom povredom. Pristalice ovakvog mišljenja smatraju da se reciprocitet može primjenjivati samo u slučajevima kad su privilegije date na osnovu diplomatske kurtoazije, a ne na osnovu normi međunarodnog prava. Ukoliko i dođe

---

⁸⁹ Represalije su mjere kojima jedna država odgovara na kršenje normi međunarodnog prava koje čini druga država.

do povreda imuniteta i privilegija diplomatama neke države, i na njenu reakciju upućenu organima države primateljice nema odgovora, državi pošiljateljici je ostavljena mogućnost prekida diplomatskih odnosa, a ne da pribegne istoj metodi.

Ovako definisane privilegije i imuniteti dovode do toga da se država primateljica nalazi između dva ekstrema, ili da prekine diplomatske odnose, ili da ne učini ništa. Bečka konvencija predviđa moguće akcije kod teških slučajeva zloupotrebe diplomatskih imuniteta, međutim mnoge od njih postoje u teoriji, ali se rijetko sprovode u praksi. Prvo su pregovori s državom pošiljateljicom kako bi se odrekla diplomatskog imuniteta, ali nijedan mehanizam prisile ne obavezuje državu pošiljateljicu da se odrekne imuniteta. Član 31. ostavlja mogućnost da država primateljica zahtijeva od pošiljateljice da disciplinira diplomatu u državi pošiljateljici, koristeći svoj pravosudni sistem. "Bečka konvencija daje državi primateljici samo nekoliko mogućih opcija djelovanja protiv diplome koji je počinio zločin ili je zloupotrijebio svoje diplomatske privilegije (limitiranje veličine diplomatske misije, prekid diplomatskih odnosa i izbacivanje diplomata). Države uglavnom neće pribjeći takvim mjerama, osim ako nisu prisiljene ekstremnim okolnostima."⁹⁰

4.2. Odricanje od imuniteta

Stav 1 člana 32. govori da se imuniteta od jurisdikcije njenog diplome može odreći samo država pošiljateljica. Naglasak je na državi jer je prije kodifikacije Bečke konvencije bilo dilema da li se imuniteta odriču šef misije, diplomat o kojem se radi ili država. Svaka država ipak ima unutrašnju proceduru odricanja od imuniteta pa se može desiti da, s obzirom da je šef misije ujedno smatran predstavnikom države pošiljateljice u primateljici, nerijetko i on ovlašten da može dati izjavu o odricanju od imuniteta za nekog diplomatu. Ove odluke se donose u saradnji s ministarstvom vanjskih poslova svoje zemlje. Ukoliko se radi o šefu misije, onda izjavu o odricanju imuniteta izričito izdaje ministarstvo vanjskih poslova, odnosno vlada te države.

Stav 2 je naglasio i da se odricanje uvijek mora izričito saopštiti. Tokom zasjedanja Komisije bilo je dilema da li odricanje mora biti pismeno izjavljeno ili može biti i implicitno, npr. pojavljivanjem diplome pred sudom. Na kraju je usvojeno nedvosmisleno odricanje od imuniteta, te naglašeno da jednom iskazano odricanje vrijedi za sve sudske instance procesa.

---

⁹⁰ Castro, Amanda 2014, *Abuse of Diplomatic Immunity in Family Courts: There's Nothing Diplomatic About Domestic Immunity*, Suffolk University Law Review, str. 364.

Stav 3 govori o tome da parnica koju inicira osoba sa diplomatskim imunitetom sprječava tu osobu da se kasnije pozove na imunitet tj. smatra se da je taj diplomatski agent prihvatio jurisdikciju države primateljice. Bitno je znati da su parnice pred sudovima povezane i ne može se pozvati na imunitet na samo jednom sudu. Također, da bi se odrekao svojih imuniteta diplomat mora imati neophodno ovlaštenja jer država pošiljateljica raspolaže njegovim imunitetima te kako je već napomenuto, potrebno je da ih se ona i odrekne.

Poznat slučaj odricanja od imuniteta se desio u Gruziji. Visokopozicionirani gruzijski diplomat u SAD-u, Gueorgui Makharadže je bio umiješan u tragičnu automobilsku nesreću koja je rezultirala smrću 16-ogodišnje djevojke brazilske nacionalnosti, a slučaj se desio 1997. godine⁹¹. Vidno je vozio prebrzo i u alkoholiziranom stanju, ali ga je imunitet zaštitio od testiranja krvi ili alko-testa. Nakon velikog pritiska javnosti, gruzijski predsjednik je odlučio odreći se Makharadžinog imuniteta. On je optužen za ovaj zločin u SAD-u gdje je i služio kaznu. Odricanje od imuniteta očito nije preventivna mjera, ali svejedno može obezbijediti pravdu tamo gdje je potrebna, ali nema nikakve garancije da će se neka država odreći imuniteta.

4.2.2. Svjedočenje na sudu

Odricanjem od imuniteta se smatra i svjedočenje na sudu, i praksa država je da u tim slučajevima diplomatski agenti za svaki pojedinačan slučaj traže saglasnost svog ministarstva vanjskih poslova, koje određuje hoće li se zbog te prilike povrijediti obaveza tajnosti. „Država slanja žele izbjegći slučaj da se pojedinačno odricanje od imuniteta pretvori u praksu. S druge strane, u skladu je sa njegovanjem diplomatskih odnosa da sarađuju u skladu sa svojim interesom i mogućnostima, u konkretnom slučaju sa nadležnim vlastima u zemlji prijema. Da se ne bi odrekla imuniteta, a, ipak, sarađivala sa vlastima u zemlji prijema, diplomatska misija u slučaju da dobije poziv na sud upućuje diplomatsku notu ministarstvu vanjskih poslova zemlje prijema sa molbom da se sud obavijesti, da na osnovu odredaba Bečke konvencije , diplomat koji je pozvan kao svjedok ne može izaći pred sud i svjedočiti.“⁹²

U tim situacijama se predoči pismena izjava koju je sastavio diplomat, a koja opisuje njegovo viđenje tog krivičnog djela kojem je svjedočio. Pismenu izjavu diplomate misija koristi kao

---

⁹¹ Värk, René 2003, „Personal Inviolability and Diplomatic Immunity in Respect of Serious Crimes“, Juridica International, Law Review (8): str. 118.

⁹² Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 225.

dobrovoljni doprinos diplomate rasvjetljavanju tog slučaja, ali ujedno i saopštava da se zbog svog imuniteta diplomat neće pojaviti na sudu kao svjedok.

„Neke zemlje očekuju od stranih diplomatskih misija da u pogledu saobraćajnih prekršaja poštaju praksu generalnog odricanja od imuniteta. Gledajući generalno, diplomatsko pravo nije protiv ovakve prakse odricanja od imuniteta države koja akredituje, a koja je ograničena samo na saobraćajne prekršaje. Ipak, postoje i mišljenja protiv ovakvog odricanja od imuniteta i privilegija.“⁹³

4.3. Persona non grata

Jedan od najpopularnijih je svakako proglašenje osobe *personom non grata*⁹⁴. Ovu mjeru definiše član 9. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima.

- 1) Država primateljica može državi pošiljateljici u svakom trenutku i bez navođenja razloga za svoju odluku notifikovati da je šef misije ili bilo koji član diplomatskog osoblja *persona non grata* ili da bilo koji drugi član osoblja misije nije poželjan. U ovakvim slučajevima država primateljica treba da opozove osobu na koju se odnosi notifikacija ili okonča djelatnost te osobe u misiji. Osoba može biti proglašena *personom non grata* ili nepoželjnom i prije stupanja na teritoriju države primateljice.
- 2) Ukoliko država pošiljateljica odbije ili u razumnom roku propusti ispuniti svoju obavezu prema stavu 1, država primateljice može odbiti da prizna navedenu osobu kao člana misije.

Pojam **okončava djelatnost te osobe u misiji** se odnosi na one slučajeve kada je osoba o kojoj se radi državljanin zemlje primateljice. Termin **bez navođenja razloga za svoju odluku** ukazuje na to da ne postoji obaveza države primateljice da navede razloge svoje odluke te je razlog proglašenja ostavljen na diskreciju državi primateljici. Ova formulacija je dodata u prijedlog Konvencije od strane francuskog predstavnika. „Najčešće se objavi da je završena funkcija osobe o kojoj se radi, da ta osoba nije više priznata kao član misije i da više ne uživa diplomatske privilegije.“⁹⁵

---

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Potrebno je razlikovati dva pojma: *persona non grata* u slučaju kada se radi o diplomatskom osoblju i termin *nije poželjan* kada se radi o osoblju misije koje nema diplomatski status.

⁹⁵ Satow, Sir Ernest 2009, *Guide to Diplomatic Practice 6th ed*, Oxford University press, Oxford, str. 49.

Diplomatska praksa

Član 9. osigurava instrument državi primateljici da se zaštiti od neprihvatljivih aktivnosti osoba koje su članovi osoblja diplomatske misije i po tom osnovu uživaju privilegije i imunitete. Već dugo postoji praksa da država primateljica ne želi određenu osobu kao diplomatu na svojoj teritoriji. Značajniji takav slučaj se desio 2000. godine kad je vlada Poljske *personama non grata* proglašila devet diplomata Ruske federacije u Varšavi, što je odmah izazvalo i sličnu reakciju vlade Ruske Federacije prema poljskim diplomatama u Rusiji. „U modernoj diplomatskoj praksi, posebno među zemljama koje njeguju dobre i prijateljske odnose, intrument dat u članu 9. koristi se urijetko i umjesto toga ministarstvo vanjskih poslova države domaćina, ukoliko se desi slučaj aktivnosti nespojivih sa diplomatskim statusom, zahtjeva od misije da što je moguće prije inicira premještanje nepoželjnog diplomata, jer će se u protivnom morati formalno izjasniti o njemu kao o nepoželjnoj osobi, odnosno *personi non grata*.“⁹⁶ Ako ne dođe do premještaja tog diplomata ili člana osoblja misije nakon ovog zahtjeva ministarstva, onda će ministarstvo vanjskih poslova diplomatskom notom tu osobu i proglašiti *personom non grata* te joj dati kratak rok za napuštanje teritorije države.

4.3.1. Razlozi proglašenja osobe *personom non grata*

„Načeli razlog za proglašavanje stranog diplomata *personom non grata* su ozbiljna povreda krivičnog zakona, kao što su ubistvo, nanošenje teških tjelesnih povreda, trgovina drogom, zatim akt špijunaže, publicitet određenog negativnog ponašanja, miješanje u unutrašnje stvari zemlje prijema, aktivnosti koje ugrožavaju sigurnost ili druge interese zemlje prijema, a izvršavaju se pod zaštitom diplomatskog imuniteta ili kada je prisutnost i aktivnost diplomate ili člana osoblja misije u državi kod koje se akredituje postala nepodnošljiva na drugi način.“⁹⁷ Špijunaža se veže za period Hladnog rata kad je navođena najčešćim razlogom za proglašavanje diplomata nepoželjnim. Po završetku rata je znatno smanjena, ali se umiješanost u terorističke aktivnosti pojavljivala sve češće kao razlog, kao i kidnapovanje istaknutih ličnosti. Brojni su primjeri kriminalnih radnji koje dovode do ove sankcije, širom svijeta. Jako često se radi i o oružanim obračunima, prevarama, vožnjama u pripitom stanju (ako je izazvala nesreću i teže posljedice za treću osobu), te ostalim krivičnim djelima koja predviđaju zatvorske kazne duže od 12 mjeseci.

⁹⁶ Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, str. 163.

⁹⁷ Ibid., str. 164.

Države koriste ovaj metod i za proglašenje državnih neprijatelje, koji i nisu diplomate, nepoželjnim osobama. To je u aprilu, 2012. godine, Izrael uradio kad je proglašio njemačkog pjesnika Güntera Grassa, dobitnika Nobelove nagrade za književnost, personom non grata. Razlog je objava njegove pjesme „What Must Be Said“⁹⁸, a koja je upozoravala da Izrael prijeti već labilnom svjetskom miru.

Neki od razloga proglašenja osoba personom non grata kroz historiju se mogu naći u ovoj nepotpunoj listi naziva „List of people declared persona non grata“⁹⁹.

4.3.2. Praksa u BiH

Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je na 36. sjednici, održanoj 28. januara 2004. godine, usvojilo Pravilnik o načinu proglašavanja nepoželjne (*persona non grata*) i neprihvatljive osobe. Prema toj odluci Predsjedništva BiH, država primateljica može *personom non grata* proglašiti svakog šefa diplomatske misije, konzularnog predstavništva i misije međunarodne organizacije akreditovane u BiH, kao i članove tih misija, a u slučajevima grubog kršenja propisa države primateljice i ponašanja nespojivog sa dužnostima diplomatskog predstavništva, u skladu sa odredbama međunarodnog prava. Iz istih razloga, BiH može proglašiti nepoželjnom osobom (engl. non acceptable person) svakog člana diplomatske misije, konzularnog predstavništva te misije međunarodne organizacije, koji su notificirani kod Ministarstva vanjskih poslova BiH (MVP BiH) u statusu administrativno-tehničkog osoblja, osoblja misije koje radi na poslovima posluge, te privatne posluge.

Nakon što se u MVP BiH zaprili službeni izvještaj i dokumenti mjerodavnih tijela BiH koji osobu proglašavaju nepoželjnom ili neprihvatljivom, dostavlja se prijedlog Kolegiju MVP BiH.

Odluka o proglašenju osobe neprihvatljivom ili nepoželjnom se donosi na dva različita načina u zavisnosti od ranga osobe koju se namjerava proglašiti:

- Ukoliko se radi o šefovima diplomatskih ili konzularnih misija, kao i misija međunarodnih organizacija (ambasadori, apostolski nunciji, generalni konzuli...), na obrazložen prijedlog Ministra vanjskih poslova BiH, odluku će donijeti Predsjedništvo BiH;

⁹⁸ „What Must be Said“, https://en.wikipedia.org/wiki/What_Must_Be_Said (pristupljeno: 20.5.2019.)

⁹⁹ „List of people declared persona non grata“, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_people_declared_persona_non_grata (pristupljeno: 20.5.2019.)

- Ukoliko se radi o ostalom diplomatskom i nediplomatskom osoblju, odluku donosi Ministar vanjskih poslova BiH.

Odluka se dostavlja šefu misije u obliku diplomatske note nakon koje osoba proglašena nepoželjnom ili neprihvatljivom mora napustiti BiH u roku od 24 h kada i gubi sve i diplomatske privilegije i imunitete.

Jedan od najčešćih razloga za proglašenje osobe personom non grata su saobraćajne nesreće.

4.3.3. Diplomate u saobraćaju u BiH

Sudeći po analitici Centra za istraživačko novinarstvo (CIN)¹⁰⁰ iz 2009. godine, u periodu od januara 2006. do juna 2009. godine, vozači sa specijalnim statusom u BiH počinili su najmanje 1.770 saobraćajnih prekršaja, uključujući prekoračenje brzine, bježanje sa mjesta nesreće, pa čak i izazivanje saobraćajne nesreće sa smrtnim ishodom vožnjom u pijanom stanju. Ova brojka nije konačna jer je policija Republike Srpske (RS) dostavila podatke samo za period od novembra 2008. do maja 2009. godine. Analizom evidentiranih prekršaja utvrđeno je da najmanje 120.000 KM izrečenih kazni nije naplaćeno.

U istoj analizi se navodi da je bh. policija evidentirala 1.209 prekršaja prekoračenja brzine, a iznos neplaćenih kazni iznosi najmanje 60.450 KM. Vozači sa diplomatskim tablicama su izazvali 326 saobraćajnih nesreća. Neke od njih su završile smrću ili teškim ozljedama. Najmanje 14 puta vozači su pobjegli sa mjesta nesreće ne sačekavši policiju i ne pokušavajući pomoći ozlijedenim osobama. Najviše saobraćajnih prekršaja, 472, izazvali su vozači EUFOR-a.

U BiH se 2007. godina desila strašna saobraćajna nesreća koju je skrivio turski diplomata Gokmen Aksun. Vozeći 120 km/h u zoni u kojoj je dozvoljena maksimalna brzina od 40 km/h svojim BMW-om je pokušao preteći dugu kolonu vozila u blizini Visokog. Suprotno njegovom iskazu, policija je utvrdila da je registracija i osiguranje njegovog vozila isteklo 10 mjeseci ranije. Pretićeći kolonu, udario je dvadesetdvogodišnju Dženetu Mušinbegović koja je na skuteru išla kući. Potom je udario u betonski zid ispred kojeg je stajala Suada Kečić. Od siline udarca ona je preminula, a Mušinbegović je teško povrijeđena.

---

¹⁰⁰ Centar za istraživačko novinarstvo (2009) *Moće diplomate pred nemoćnom policijom*, dostupno na: <https://www.cin.ba/mocne-diplomate-pred-nemocnom-policijom-2/> (pristupljeno: 15.4.2019.)

U bh. medijima je bio dosta prisutan i slučaj sa ambasadoricom Slovenije u BiH, **Natašom Vodušek**, koja je bila učesnica saobraćajne nesreće 2008. godine. Nataša je optužena za izazivanje nesreće u kojoj je IME Zorlak teško povrijeđen, i nakon koje se godinama oporavljao kao 60% invalid. Vodušek je u BiH štitio diplomatski imunitet, ali se nakon nesreće vratila u Ljubljalu, a ministarstvo vanjskih poslova nakon dva mjeseca i službeno ju je povuklo s dužnosti. U decembru 2011. godine prvostepeno i osuđena na godinu dana zatvora i oduzimanje vozačke dozvole na šest mjeseci¹⁰¹. Tokom suđenja koje se s prekidima odvijalo bivša ambasadorica je do kraja insistirala da za nesreću nije kriva i da nije prošla kroz crveno svjetlo, kao i da nije bila pod utjecajem alkohola.

Još jedan diplomatski incident se desio kad je 2013. godine **Ivica Pavić** – vojni ataše u ambasadi BiH u Beogradu, vraćen u BiH jer je u alkoholiziranom stanju izazvao saobraćajnu nesreću¹⁰². Ministarstvo odbrane BiH odlučilo je da pokrene proceduru njegove smjene zbog štete nanesene ugledu profesije i samoj BiH. Dodatni argumenti za ovakvu odluku bili su navodi da ovo nije prvi incident Pavića, jer se u diplomatskim krugovima pročulo da je često u “stanju” nedopuštenom za vojne diplomate njegovog ranga. Prema pisanju beogradskih medija, Pavić je izazvao nezgodu u vidno alkoholisanom stanju, a po dolasku policije nije pristao da uradi alkotest, već se pozvao na diplomatski imunitet.

Policajci kažu da se, poučeni ranijim iskustvima, ustežu od zaustavljanja vozila sa diplomatskim tablicama zbog straha od osvete koja bi ih mogla koštati radnog mjesta. Često se znalo desiti i da im prilikom zaustavljanja u saobraćaju samo ablenđuju i ni ne zaustave se. Oni kažu da se plaše da bi diplomate mogle iskoristiti svoj utjecaj da ih otpuste, iako CIN prilikom ovog istraživanja nije došao do takvih slučajeva policajaca. Ali, to je dovelo do toga da su pojedini saobraćajci prestali i zaustavljati diplomatska vozila. Tokom ovog istraživanja je pronađeno samo 96 slučajeva nepropisnog parkiranja, što je mala brojka znajući da se diplomatska vozila, kao i mnoga ostala, mogu svakodnevno vidjeti na pločnicima i zelenim površinama bh. gradova, a to može biti posljedica prethodno spomenutog straha policajaca.

Ministarstvo za vanjske poslove BiH objavilo je *Vodič o diplomatskom protokolu* kojim se daju informacije o izdavanju potvrde o diplomatskom statusu u svrhu poreskih i carinskih oslobađanja koje strana diplomatska i konzularna predstavnštva, misije međunarodnih

¹⁰¹ Al Jazeera Balkans (2011) *Ambasadorici Vodušek godina zatvora*, dostupno na: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/ambasadorici-vodusek-godina-zatvora> (pristupljeno: 21.4.2019.)

¹⁰² Bljesak info (2013) *Diplomatski incident - Vojni ataše BiH u Srbiji bit će smijenjen zbog alkoholizma*, dostupno na: <https://www.bljesak.info/vijesti/flash/vojni-atase-bih-u-srbiji-bit-ce-smijenjen-zbog-alkoholizma/1226>, (pristupljeno: 19.4.2019.)

organizacija i njihovo osoblje ostvaruju u BiH, u okviru diplomatskih privilegija predviđenih međunarodnim sporazumima, propisima Bosne i Hercegovine i na osnovu reciprociteta. Također, na web-stranici ministarstva vanjskih poslova se redovno ažurira lista¹⁰³ svih stalnih misija prisutnih u BiH. U aprilu 2019. godine su bile otvorene 102 stalne diplomatske misije u BiH.

Iako se u medijima često moglo pročitati da se razmatra proglašenje nekom osobom nepoželjnom u BiH, 2017. godine je Klix¹⁰⁴ objavio da je do tad BiH samo jednu osobu proglašila personom non grata, i to jer se lažno predstavljao kao ambasador Gvineje Bisao. Desiderio Ostrogon da Costa je tako jedina osoba koju je naša zemlja proglašila personom non grata, jer se lažno predstavljao kao ambasador te zbog umiješanosti u kriminalne radnje.

4.3.4. Saobraćajne nesreće u kojima su diplomate učesnici

Predstavnici vlade Holandije su pitanje saobraćajnih nesreća čiji su učesnici diplome aktualizirali prijedlogom da diplomat koji je učesnik saobraćajne nesreće bude lično odgovoran i da ne uživa imunitet od građanske jurisdikcije ukoliko se tužba za naknadu štete ne može podnijeti direktno protiv osiguravajućeg društva koje je diplomatu osiguralo, a pred sudom države primateljice. Delegat Holandije je ovaj zahtjev opravdao time da je potrebno spriječiti situaciju da stanovnik države primateljice ne može tužiti diplomatu pred građanskim sudom ukoliko je on oštećena strana u saobraćajnoj nesreći. Opcija upućivanja tužbe u državu iz koje diplomata dolazi se smatra nepovoljnou opcijom za oštećenog zbog, kako je već napomenuto skupljih sudske troškova, ali i sporosti samog sistema i odgovlačenja, kao i nevjerojanja njihovom pravnom sistemu da neće štititi diplomatu. Iako će se zbog primjera u praksi često spominjati ovaj amandman, ipak tokom kodifikacije Bečke konvencije nije prepoznat kao validan jer ga je većina delegacija smatrala nedopustivim ograničenjem imuniteta. Sve naredne konvencije koje se bave privilegijama i imunitetima, kao što je ona o konzularnim odnosima iz 1963. godine, uvele su građanske tužbe uzrokovanе saobraćajnim nesrećama kao izuzetak od imuniteta, što je naišlo na široku podršku javnosti. Upravo je u raspravama o diplomatskim privilegijama i imunitetima, među najčešće korištenim argumentima o njihovoj reviziji, spomenuto to da oni u saobraćajnim nesrećama čak i ako nekog usmrte prolaze nekažnjeno.

---

¹⁰³ Diplomatic List, dostupno na: http://mvp.gov.ba/ambasade_konzulati_misije/ambasade_u_bih/Default.aspx (pristupljeno 21.4.2019.)

¹⁰⁴ Er. M. (2017) *U BiH samo jedna osoba proglašena personom non grata*, dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-bih-samo-jedna-osoba-proglasena-personom-non-grata-lazno-se-predstavlja-kao-ambasador/170601019> (pristupljeno: 15.4.2019.)

Upravo zbog povećanog broja prekršaja lica sa diplomatskim imunitetom u oblasti saobraćaja, vlasti pojedinih država su razmarale različite dodatne mjere kako bi ih primorale na poštivanje propisa. Jedna od njih je da, iako nemaju pravo na naplatu, države vode evidenciju o neplaćenim kaznama te ako se one nagomilavaju, diplomate zaslužne za njih zbog bahatog ponašanja bivaju proglašene personom non grata jer oštećuju budžet grada u kojem rade. U Velikoj Britaniji, u kojoj je po podacima iz 2016. godine¹⁰⁵ bilo 25.000 ljudi sa diplomatskim imunitetom (uključujući i porodice diplomata) neplaćene kazne mogu stvoriti velike rupe u budžetu. Ta odluka je posebno razumljiva znajući da je dug od neplaćenih naknada zbog zagušenja saobraćaja¹⁰⁶ od 2003. do 2013. godine u Velikoj Britaniji iznosio 95 miliona funti. Od tog ukupnog iznosa samo američke diplomate imaju neplaćenih 6 miliona funti kazni, a blizu njih su i Japan, Nigerija, Rusija, Indija, Njemačka, Poljska i Gana, navodi se u Financial Times izvještaju¹⁰⁷. Svi tvrde da ih diplomatski imunitet sprječava u plaćanju, ali i da ta nametnuta naknada spada u poreze (kojih su oni oslobođeni), a ne u naknadu za uslugu kako to britanske vlasti predstavljaju.

Slučajevi neplaćenih kazni za nepropisno parkiranje diplomatskih vozila su jako čest slučaj i u New Yorku. Prema nekim procjenama, diplomate u New York Cityu su 2014. godine dosegle broj kazni čiji bi sveukupan iznos bio oko 16 miliona dolara¹⁰⁸. Najveće iznose duguju diplomate iz Egipta, Nigerije, Indonezije i Brazila.

4.4. Kakva je procedura kad se diplomatski agent nađe u sudskom sporu?

Kad se diplomatski imunitet nađe pred sudom, prvi zadatak suda je provjeriti da li osoba koja tvrdi da ima imunitet njega zaista i uživa, te voditi proces uvažavajući činjenicu da on uključuje diplomatski imunitet. Imunitet se dokazuje kontaktom sa ministarstvom vanjskih poslova države primateljice jer ona izdaje vid certifikata koji tvrdi da osoba o kojoj se radi ima diplomatski status. S obzirom da po članu 10. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, dolazak na dužnost, kao i odlazak osobe koja uživa imunitete i privilegije mora biti notifikovana, ministarstvo na osnovu tog dokaza i potvrđuje imunitet суду. Ako država primateljica potvrdi da nije moguće izvršiti jurisdikciju zbog diplomatskog imuniteta, ona ili

¹⁰⁵ Kelly, Jon (2016) *Should diplomats still have immunity?*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/magazine-35882967> (pristupljeno: 15.4.2019.)

¹⁰⁶ Naknada zbog zagušenja saobraćaja (engl. *Congestion Charge*) je karakteristična naknada za London u iznosu od 11.50£ za jedan dan, ako vozite automobil u periodu od 7:00 do 18:00, radnim danima.

¹⁰⁷ Financial Times (2016) *London embassies run up £95m congestion charge bill*, dostupno na: <https://www.ft.com/content/f731628a-9f31-11e5-beba-5e33e2b79e46> (pristupljeno 14.4.2019.)

¹⁰⁸ Kedmey, Dan 2014, *Deadbeat Diplomats Owe NYC \$16Million in Unpaid Parking Fines*, dostupno na: <http://time.com/3421587/diplomats-parking-tickets-new-york> (pristupljeno: 15.04.2019.)

odustaje u potpunosti od procesuiranja te osobe ili nastavlja procesuiranje temeljeno na činjenici da je ta osoba subjekt jurisdikcije sudova zemlje pošiljateljice.

„U skladu s tim iako može biti praktičnih i pravnih pitanja koja treba riješiti, moguće je da se optuženi predstavlja pred instanci države slanja gdje ne uživa povlašteni status. Komisija (ILC) je utvrdila da država koja akredituje nema međunarodnu obavezu izvršiti jurisdikciju nad svojim diplomatom osim u slučaju da su se države prijema i slanja dogovorile o posebnim sporazumima i odredile poseban sud koji će procesuirati ove slučajeva.“¹⁰⁹

U Bečkoj konvenciji stoji samo da imunitet od jurisdikcije države primateljice ne znači po sebi i izuzimanje od jurisdikcije zemlje pošiljateljice, čime je Komisija dala samo generalni princip, a državama ostavila na rješavanje ovakvih situacija. Praksa će pokazati da država pošiljateljica tako rijetko iskoristi mogućnost procesuiranja diplomate kad se on vratiti na njeno tlo. Upravo će to biti razlog žustrih kritika žrtava različitih zločina počinjenih pod diplomatskim imunitetom.

„Ukoliko građanin države prijema ima spor sa diplomatskim agentom, on ili njegov advokat prvo treba da se pismeno obrate samoj diplomatskoj misiji, odnosno njenom osoblju. Ukoliko ne dobiju nikakav ili dobiju nezadovoljavajući odgovor, onda treba pisati lično šefu misije. U ovoj fazi oštećeni državljanin države prijema može pokušati da uvjeri ministarstvo vanjskih poslova svoje zemlje da preuzeme slučaj. Hoće li ministarstvo to uraditi ili ne, stvar je vlade prijema. Iako se radi o sudskom procesu, dakle, utvrđivanju krivice, ipak je moguće da postoji otpor da se djeluje, jer akcija može imati negativne posljedice po prijateljske odnose dviju država što je opet pitanje političke procjene.“¹¹⁰

Ako se ministarstvo vanjskih poslova zemlje domaćina odluči angažovati, onda ono otvara pregovore s misijom. Ono može tražiti da se izmiri dugovanje ili da se podigne imunitet diplomati i da se slučaj predstavlja nadležnom sudu. Ukoliko pregovori s misijom nemaju uspjeha, država primateljica može člana osoblja misije na koga se slučaj odnosi proglašiti *personorum non grata*, ali ako on i tad odbija napustiti zemlju, proglašava se okončanje njegove funkcije, a time prestaju važiti i njegove diplomatske privilegije i imuniteti. To znači da on može biti izведен pred sud i kažnen na uobičajeni način. Sve dok se to ne desi ili dok država

---

¹⁰⁹ Hardy, Michael 1968, *Modern Diplomatic Law*, Oceana Publications, New York, str. 53-55.

¹¹⁰ Ibid., str. 57.

pošiljateljica ne odluči podignuti imunitet diplomati, nikakve mjere ne mogu biti preduzete protiv njega.

Imunitet od građanske i administrativne jurisdikcije pokriva i pitanja porodičnog života, npr. razvod. Zanimljivo je da se u slučaju smrti diplomate njegova funkcija završava, ali imunitet prestaje u razumnom periodu nakon smrti te da se bez odobrenja misije ne može sprovesti ni istraga o smrti.

4.5. Prekid diplomatskih odnosa

Bečkom konvencijom nije utvrđeno pravo države da prekine diplomatske odnose. Uspostavljanje diplomatskih odnosa je zasnovano na obostranoj saglasnosti država dok je prekid ipak unilateralni čin. Prekid diplomatskih odnosa predstavlja najteži poremećaj u političkim odnosima dvije države. Sam prekid odnosa nije pravni nego politički čin kojim se prekidaju direktni kontakti između države pošiljateljice i države primateljice, ali to ne znači da ove dvije države ne mogu imati kontakt bilateralno u trećoj zemlji ili na međunarodnim skupovima. Iako države rijetko koriste ovaj način odnosa prema drugoj državi, Velika Britanija se može smatrati rekorderom kad je u pitanju dužina prekida diplomatskih odnosa. Skoro četiri je godine imala prekinute odnose s Irakom, više od pet sa Gvatemalom, a duže od čak jedne decenije s Libijom. Također je bitno spomenuti da povlačenje osoblja misije ili njeno zatvaranje ne mora nužno značiti i prekid diplomatskih odnosa, nego može biti motivisano različitim vanrednim razlozima. „Za prekid odnosa potrebna je jasno izražena volja jedne od država, za koju ne treba nikakva saglasnost druge države, jer nije u pitanju nikakav međunarodni ugovor već slobodna volja država, koja proizilazi iz njihove suverenosti da u svako doba mogu jednostrano prekinuti diplomatske odnose sa bilo kojom državom.“¹¹¹ Jugoslavija je npr. u bilateralnim odnosima sa pojedinim državama imala nekoliko prekida diplomatskih odnosa, na svoju ili na inicijativu druge države, iz različitih razloga. Tako je 1999. nakon NATO bombardovanja Jugoslavija odlučila prekinuti odnose sa SAD-om, Velikom Britanijom, Francuskom i Njemačkom jer ih je vlada Savezne republike Jugoslavije smatrala najodgovornijim državama za bombardovanje. Nakon zatvaranja ureda diplomatskih misija u Beogradu i spomenutim državama, izabrane su države koje će štititi njihove interese u tim državama. Zanimljivo je da je u odnosu sa SAD-om nastao problem pri izboru treće države, jer je Jugoslavija predložila Kinu kao državu koja bi štitila njene interese, a SAD Švedsku te su odbili dati saglasnost da Kina preuzme ovu funkciju. SAD je predlagala da

---

¹¹¹ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 97.

Švedska štiti i njihove interese u Jugoslaviji. Nakon što ni Jugoslavija nije prihvatile Švedsku, obje su zemlje ostale bez sila zaštitnica. Jugoslavija je smatrala apsurdnim da jedna država istovremeno štiti interesu dvije države koje su u sukobu. State Department je smatrao da Jugoslavija ima dobre odnose sa Kinom te je zbog toga insistirao na neutralnijoj državi kao što je Švedska. Smatra se da je razlog takve odluke i to što se Kina eksponirala u suprotstavljanju NATO bombardovanja Jugoslavije. Vlada Jugoslavije je ovaj potez smatrala teško shvatljivim upravo jer u Bečkoj konvenciji nije navedeno da treća država zaštitnica mora biti i „tradicionalno neutralna“ kako je navedeno u noti State Departmenta. Nepostojanje saglasnosti o državi zaštitnici dovodi do toga da posljedice snose nevini građani obje države koji ostanu bez minimuma zaštite svojih prava i osnovnih konzularnih usluga.

I ranije navedeni događaj u Londonu, kada je ubijena policajka Yvonne Fletcher, rezultirao je zatvaranjem libijskog diplomatskog predstavništva u Velikoj Britaniji, ali i britanskog diplomatskog predstavništva u Libiji. Treba napomenuti da su dvije države 1999. godine obnovile diplomatske odnose.

Član 43. pojašnjava čime prestaje funkcija diplomatskog agenta tj. jasne i najčešće slučajeve okončanja misije diplomate u nekoj zemlji. Postoje i slučajevi koji nisu analizirani ovim članom, npr. okončanje misije diplomate zbog smrti, prekida diplomatskog odnosa nakon kojih slijedi oružani sukob, nestanak države zbog agresije, aneksije i sl. Komisija je smatrala da se podrazumijeva da diplomatska funkcija smrću diplomate pa to nije ni uvrstila u tekst.

V PREPORUKE I ZAKLJUČCI

5.1. Amandmani na Bečku konvenciju o diplomatskim odnosima

Kad god se desi neki dramatična, alarmantna i nezamisliva zloupotreba diplomatskog imuniteta, reakcije budu poziv na izmjenu Bečke konvencije o diplomatskim odnosima. Pored rješenja koja omogućavaju postupanje s diplomatama, u skladu s Bečkom konvencijom, neka mogu biti efikasna jedino ako se zaista i izvrše temeljite promjene same Konvencije. To podrazumijeva reviziju pojedinih članova, ili njihovu nadopunu kako bi se spriječile različite interpretacije pojedinih članova, i zloupotrebe koje proizilaze iz toga. Takve dopune bi pomogle državama da svojim postupcima ne naruše načelo reciprociteta.

Kako bi došlo do usvajanja bilo kojeg amandmana na članove Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, sve zemlje potpisnice Konvencije se moraju složiti sa predloženim amandmanima i moraju zajedno pokušati riješiti problem zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta. Da bi došlo to promjene Bečke konvencije, morao bi se održati još bar jedan sastanak da bi se saslušale sve promjene koje se planiraju unijeti, inkorporirale u postojeće članke, kao i poslale svim zemljama potpisnicama na pregled, reviziju, davanje preporuka i finalno, nakon nekoliko tura izmjena objedinile u finalnom draftu nove konvencije koju bi trebalo ratificirati. Da bi se napisala Bečka konvencija bilo je potrebno nekoliko godina, a nakon što dokument živi i u praksi se koristi toliko godina, bilo bi potrebno možda i duže vremena da se određene promjene i unesu.

Rješenjima mora prethodniti dobra međudržavna saradnja. Historijski gledano, da bi se jedan dokument važan kao Bečka konvencija o diplomatskim odnosima kreirao, potrebno je puno truda i vremena. Čak i kad se kreiraju, puno vremena prođe dok ne dođe do same ratifikacije. Najteži dio kreiranja ovakvih dokumenata je kooperacija među državama, kao i pronalaženje nekog da koordinira cijelim procesom. Ideološke i političke razlike među nacijama također otežavaju proces saradnje.

U nastavku ću izdvojiti tri moguća amandmana.

5.1.1. Krivična djela

Jedan od prijedloga je sastavljanje liste krivičnih djela koja čine diplome zloupotrebjavajući svoj imunitet. To bi bila univerzalna lista oko koje postoji međunarodni

dogovor i koja bi služila kako bi se djela s liste izuzela od diplomatskog imuniteta. Ona bi trebala objediniti sva nasilna ponašanja diplomata kao što su napadi, krađe, neoprezna vožnja, ubistva i ostala najčešća krivična djela... Samoodbrana bi bila izuzeta s ove liste. Također, iako je česta zloupotreba, diplomatama bi se ostavio imunitet vezan za parking mjesta i prekršaje u saobraćaju jer bi se oni mogli lagano zloupotrijebiti od strane države primateljice, ukoliko želi ometati diplome. Sve zemlje potpisnice bi se morale potruditi osigurati poštivanje ove liste na način da, kad diplomata počini prekršaj, provjere njegovu težinu i da li se nalazi na listi, te ukoliko da, diplomatu sudski gone u skladu sa lokalnim pravom. Kad bi ovaj amandman zaživjeo i diplome vidjele da ih i države primateljice mogu sudski goniti za njihova krivična djela, vjerovatno je za pretpostaviti da bi reducirali činjenje takvih radnji.

5.1.2. Diplomska torba

Ovaj amandman se odnosi na član 27. Bečke konvencije. U radu je spomenuto na koje se sve načine imunitet diplomatske torbe zloupotrebljava. Prvi amandman bi se trebao odnositi na ograničavanje veličine diplomatske torbe na neki standard, koji bi bio primjenjivan u svim državama. I dalje bi ovaj standard omogućavao poštivanje ovog člana tj. obezbijedio bi diplomatama da sigurno prenose svoje povjerljive, službene dokumente, bez miješanja države primateljice. Također, treba uzeti u obzir i predmete posebne namjene za koje država primateljica može napraviti posebna pravila kad ih pregledaju. Država primateljica mora imati pravo da elektronski skenira, ili uz pomoć pasa tragača pregleda diplomatski prtljag. Ukoliko postoji opravdana sumnja u sadržaj torbe, ona također mora imati pravo da zatraži detaljniji pregled, uz prisustvo službenih lica države pošiljateljice. Ako bi diplome odbile da im se pregleda prtljag, država primateljice treba imati pravo da onda zatraži povrat tog prtljaga u državu pošiljateljicu. I na kraju, ako bi se i ispostavilo da je neki diplomat na bilo koji način zloupotrijebio imunitet diplomatske torbe, može mu se suditi po zakonima države primateljice. Čak i pojedinačni prijedlozi amandmana na član 27. bi bili dovoljni da se prevenira zloupotreba diplomatske torbe.

5.1.3. Nepovrednost prostorija diplomatske misije

Član 22. Bečke konvencije govori o nepovrednosti prostorija diplomatske misije te kako službenici države primateljice ne smiju ući u njih bez pristanka šefa misije. Iako je jasna ideja kreatora Bečke konvencije o važnosti nepovrednosti prostorija misije kako bi se spriječile zloupotrebe od strane države primateljice, ipak, pojavom sve više primjera korištenja ovih prostorija za terorističke radnje, javila se potreba za amandmanom.

Svaki navodni kriminal koji je povezan sa osobljem ambasade mora biti na spomenutoj univerzalnoj listi krivičnih djela, kako bi vlasti države primateljice uopšte imale osnove zahtijevati pretragu ambasade. Također, država primateljica mora obezbijediti dokaz o svojoj osnovanoj sumnji. Tek tada njeni predstavnici, uz predstavnike odabranih predstavnica nekog od trećih zemalja, zemalja potpisnica Bečke konvencije, mogu dobiti dozvolu za pretragu ambasade. Kako bi se spriječile zloupotrebe države primateljice potrebno je da ona s razlogom tvrdi o tome da se u prostorijama ambasade nalazi dokaz o počinjenom krivičnom djelu, predmeti koji su ilegalno unešeni, predmeti koje osoblje diplomatske misije namjerava iskoristiti (ili je bilo iskorišteno) za činjenje nekog krivičnog djela, osoba za koju postoji nalog za hapšenje ili osoba koja je nelegalno sklonjena u prostorije ambasade. Podrazumijeva se da država primateljica mora pokazati vezu između predmeta koje traži i nekog krivičnog djela. Uz ove amandmane bi trebalo uključiti i paragraf koji naglašava da, ukoliko neko i uz ove amandmane nastavlja zloupotrebjavati diplomatski imunitet, država primateljica se neće suzdržavati od ultimativne sankcije, tj. prekida diplomatskih odnosa sa državom pošiljateljicom jer je njene diplomate nisu poštovale.

Povezanost s terorizmom

Trenutni imunitet koji uživa diplomatski prtljag je jako pogodno tlo za terorističke taktike i prenos oružja namijenjenog za teroristički čin. I sama ambasada, kao što se pokazalo u slučaju Yvonne Fletcher je idealno mjesto za planiranje i izvršenje terorističkog čina. Države koje podržavaju terorističke napade će nastaviti koristiti ambasade i imunitete koje njihove diplomate uživaju za pokriće.

Postoje još dvije opcije za mijenjanje Bečke konvencije. Jedna je početi ispočetka, kreirati sasvim novi dokument i članove koji bi dopunili i precizirali neke postojeće članove, ali i dodali potpuno nove. Međutim, unatoč amandmanima koji bi unaprijedili Bečku konvenciju, ona sama je odličan dokument i postavlja se pitanje gdje bi kreatori novog dokumenta uopšte mogli početi, a da se novi dokument ne pretvoriti u kopiranje i poneku izmjenu članova Bečke konvencije? I samo dodavanje amandmana ili novih članova će zahtijevati puno vremena i truda, ali predstavlja najkonstruktivniju ideju kad je u pitanju smanjenje zloupotreba diplomatskih imuniteta.

U budućnosti se treba više oslanjati i na angažovanost Međunarodnog suda, koji je nepristrasan i odlično rješenje u osiguranju pravde tamo gdje države to ne mogu osigurati.

Ne razdvajanje zločina po težini

Jedna od mana Bečke konvencije je i da ne razdvaja zločine koje diplomate prekrše po težini. To bi rezultiralo i drugačijim mjerama tretiranja tog zločina, ne primjenivši iste mjere na sve zločine, kao što je sad slučaj. S obzirom da nema neke unificirane definicije različitih stepena zločina, ostavljeno je zakonima zemalja potpisnica da odrede težinu zločina. Činjenica jeste da su neki zločini manji prekršaji u jednim, a ozbiljni zločini u drugim državama. Zbog toga se i predlaže da se diplomatama ne sudi po zakonu države primateljice nego pošiljateljice, ali Bečka konvencija ne garantuje da će država pošiljateljica zaista i kazniti diplomatu za svoje postupke, kad se vrati na njeno tlo. Ipak, postoji konsenzus oko međunarodnih zločina kao što su zločini protiv čovječnosti i ratni zločini za koje opravdanje u vidu funkcionalnog imuniteta jednostavno ne piye vode. Automatski počinjenjem ovakvih djela, može se smatrati da diplomat ostaje bez svoje funkcije i da mu se ne može ni suditi kao diplomat. Neki teoretičari smatraju da samo narušavanje ljudskih prava automatski diplomatu ostavlja bez njegove funkcije. Ta je ideja jasno izražena i u Izvještaju¹¹² britanskog Komiteta za vanjske poslove nakon Libijske i Dikko afere, o kojima je pisano u radu. U istom izvještaju se spominje da terorističke ili bilo koje druge kriminalne aktivnosti nikad ne mogu biti opravdane diplomatskom funkcijom, kao i da, kad se diplomat ponaša kao terorista, ne može uopšte biti smaran diplomatom te time gubi sve prednosti koje kao diplomatima ima. Potrebno je rangirati po težini zloupotrebe diplomatskih imuniteta, čime bi se za najviše pozicionirane zloupotrebe odredilo izuzimanje imuniteta.

5.2. Međunarodni kazneni sud

U ovakvim situacijama su procesi Međunarodnog kaznenog suda (engl. *ICC*) potrebni jer su nadležni za slučajeve ozbiljnih međunarodnih krivičnih djela. Međunarodni instrumenti i postoje da pomire razliku između različitih krivičnih zakona država i imaju standardizovane opise ozbiljnih međunarodnih zločina, od kojih čak ni diplomate ne bi trebale biti oslobođene ako počine. Koristeći te međunarodne instrumente, država primateljica ne može biti optužena da je pristrasna te da želi optužiti nevinog diplomatu. Za razliku od države primateljice, ovaj

---

¹¹² *The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*, 1984, First Report from the (British House of Commons) Foreign Affairs Committee, HCP 127, para. 9.

sud ima mogućnost da radi slobodno i neutralno jer nema rizik od narušavanja međunarodnih odnosa niti je pod utjecajem politike ili interesnih grupa. Zadaća svakog Međunarodnog suda je definisati kriminalni kod tj. zajedničku listu zločina oko koje će se složiti većina država, a gdje svakako spadaju silovanje, ubistvo, pljačke, napadi, zlostavljanje djece, teroristički napadi... Neki postupci su univerzalno smatrani zločinima i ne bi se trebalo biti teško dogovoriti oko njihove liste. Definicije tih zločina bi trebale pomoći u utvrđivanju relevantnih krivičnih procedura koje uslijede nakon njihovog počinjenja i prijave sudu. Sporazum, kao i svaki drugi, kojim bi se države dogovorile oko nadležnosti ovog suda, bi nastao nakon kreiranja sporazuma, pregovaranja i kompromisa.

„Osoba se ne može štititi svojim diplomatskim imunitetom kako bi izbjegla krivično gonjenje Međunarodnog kaznenog suda dok god se zločin desio na teritoriji države potpisnice Rimskog statuta ili dok je počinitelj državljanin takve zemlje. Čak i ako država pošiljateljica koja je potpisnica Rimskog statuta izbjegne iniciranje krivične procedure, Međunarodni sud sam može pokrenuti svoj postupak. Ipak, postupak je uvjetovan jednim detaljem, a to je da se diplomat kojem se treba suditi nalazi još uvijek u državi primateljici, a država pošiljateljica je odbila da se odrekne imuniteta za njega.“¹¹³

Sud je nadležan i za slučajeva u kojima država primateljica ne poštuje Bečku konvenciju, i narušava diplomatski imunitet. Takav primjer smo vidjeli u slučaju SAD vs. Iran.

U literaturi se često spominje i uspostava *Stalnog međunarodnog suda za diplomatski kriminal*¹¹⁴ ili *Diplomatickog međunarodnog kaznenog suda* (engl. *DICC*), koji bi imao svoja pravila i metode rada, i radio kao produžena ruka ICC-a.

Žrtve diplomatskih zločina zaslužuju pravdu i kompenzaciju za probleme koje su im diplomate prouzrokovale, i to bi trebala biti primarna zadaća pravosudnog sistema svake države. Međutim, koliko god intervencija Međunarodnog suda bila potrebna, svaka presuda još uvijek nije dovoljna naknada žrtvama i sve bi snage države ipak trebale usmjeriti na prevenciju takvih slučajeva.

---

¹¹³ Värk, René 2003, „Personal Inviolability and Diplomatic Immunity in Respect of Serious Crimes“, Juridica International, Law Review (8): str. 119.

¹¹⁴ Morris, William G. 2007, „Constitutional Solutions to the Problem of Diplomatic Crime and Immunity“, Hofstra Law Review, Vol. 36, No. 2, str. 633.

5.3. Preventivne mjere

Prethodno su navedeni načini na koje se do sad reagovalo na zloupotrebe imuniteta. Međutim, sve one, čak i ako dođe do njih, se dešavaju tek nakon zloupotrebe, često kao mehanizmi nisu dovoljne, a pogotovo nijedna od njih ne djeluje preventivno. Već spomenuti reciprocitet, koliko god služio diplomatama da se zaštite u državi primateljici, toliko je i kočnica državama da oštije reaguju u primjenjivanju, a pogotovo promjeni prakse postojećih mera koje tretiraju zloupotrebe. Ali, osim osiguravanja efikasnog procesuiranja diplomata koji počine zločine, države bi se više trebale fokusirati na preventivne radnje koje bi mogle umanjiti ili skroz spriječiti pojedine zloupotrebe.

Neki od preventivnih mehanizama bi bile strožije procedure imenovanja diplomata na određene pozicije i njihove detaljnije provjere (provjera dosjea te razlozi napuštanja prethodne pozicije). Osoba koja se proglaši krivom za neko krivično djelo koje je počinila zlouprijebibši svoj diplomatski status, ne smije ponovo biti postavljena za neku diplomatsku poziciju. U te mehanizme svakako spadaju i skeniranje i vaganje diplomatske torbe, i zauzimanje stava država primateljica da su spremne za čak i manje prekršaje, kao što su neplaćanje parking kazni, proglašiti osobe personom non grata. Čak i prijetnja ovom posljednjom mjerom bi trebala doprinijeti prevenciji zloupotreba.

Također je važno uspostaviti bolju komunikaciju između diplomatskih predstavnštava i države pošiljateljice, što će im omogućiti veći nadzor nad njihovim diplomatskim predstavnicima. Od samog imenovanja diplamate, njegovog slanja u diplomatsku misiju, pa sve do kraja njegovog mandata, moraju postojati strogi mehanizmi kontrole koji služe državama pošiljateljicama da provjere da li se ponašaju u skladu s Konvencijom.

I ovako definisanu Bečku konvenciju je moguće strožije interpretirati i sprovoditi mera koje je propisala bez straha od reciprociteta. Konvencija ne sprječava države da vrše veći pritisak na države pošiljateljice kad je u pitanju odricanje od imuniteta za veće zločine ili insistiranje na proglašenju osobe personom non grata.

S druge strane, države primateljice moraju poduzeti sve mera kako njihovi imuniteti ne bi bili narušeni. Također, za pomenute slučajevе u radu u kojima su imuniteti diplomata bili narušeni od države primateljice, kao jedno od rješenja se nameće tačno određivanje procedure po kojoj policijski službenici moraju postupati kada se u radu susreću sa osobama s

diplomatskim imunitetom. To iziskuje njihovu dodatnu edukaciju, što naravno iziskuje dodatna materijalna sredstva državama, pa je pitanje kad će biti prioritet.

5.3.1. Samoodbrana

Glavni argument za ovu mjeru države primateljice je da diplomatski imunitet ne može biti važniji od njene. Ovaj koncept predstavlja preventivnu mjeru koja nastupa kada se ozbiljno naruši međunarodno javno pravo. U sigurnost države primateljice spada i zaštita njenih pojedinačnih građana. Samoodbrana se koristi kao mjera prevencije u slučaju prijetnje ili nenadoknadive štete nekoj osobi ili njenom vlasništvu ili ako je usmjerena protiv države tj. njenih predstavnika. Ipak, okolnosti za donošenje ove odluke nisu precizirane i svaka takva odluka povlači rizik za sobom.

Npr. pucanje iz prostorija ambasade opravdava kontramjere kao što su ulazak u prostorije bez dozvole, ali s naglaskom da se ulazak iskoristi samo kao kontramjera prijetnji koja traje, a ne za druge radnje. Iako se poslije puno diskutovalo o tome da li je ovu mjeru trebala iskoristiti britanska policija nakon pucnjave iz Libijske ambasade, skoro je sigurno da bi, u slučaju daljeg ugrožavanja života, britanska policija samovoljno ušla u prostorije ambasade. Britanci su smatrali da ovaj događaj nije ispunjavao uslove za samoodbranu.

Teže je opravdati postupak samoodbrane ako neko narušava međunarodno javno pravo unutar prostorija diplomatske misije. Postupci koji mogu rezultirati nečijom smrću ili ugrožavaju slobode pojedinaca unutar prostorija, držanje taoca ili mučenje, ako se dešavaju unutar prostorija ambasade, zapravo se dešavaju na tlu nad kojim država primateljica nema nadležnost. Samim time, smatra se da kontramjere koje su u suprotnosti sa Bečkom konvencijom, nisu opravdane.

Pod okriljem ove odredbe da diplomate svojim postupcima ne smiju ugrožavati javnu sigurnost, State Department je usvojio Pravilnik¹¹⁵ kojim se policijskim službenicima dozvoljava da zaustavljaju osobe s imunitetom koje voze pod utjecajem alkohola ili ne poštuju saobraćajne propise, a kako bi prevenirali moguće nesreće. U julu 1984. godine, Sovjetski kontejner od 9 tona koji se smatrao diplomatskom valizom je poslat za Švicarsku. I

---

¹¹⁵ Ibid.

Švicarska, a kasnije i Njemačka su taj kamion vratile u Rusiju¹¹⁶. Oba primjera pokazuju da države ne okljevaju reagovati i zaobići propise, u cilju zaštite vlastite sigurnosti.

Saradnja države primateljice i pošiljateljice može biti jako korisna u slučajevima zloupotrebe i mora služiti kao pokazatelj da su prava naroda jedne države, kao i poštivanje međunarodnog dokumenta važniji od zaštite jednog subjekta s imunitetom. Jer, samom klimom u kojoj se čak i veće zloupotrebe tolerišu i prolaze nekažnjeno, daju se krila onima koji razrađuju metode njihove zloupotrebe.

5.4. Unilateralne mjere države primateljice

U javnosti i zvaničnim krugovima pojedinih država vlada stav da su privilegije i imuniteti navedeni u Bečkoj konvenciji preširoki, da se masovno zloupotrebljavaju i da ih je potrebno ograničiti. Iz tog stava su proizišle inicijative pojedinih država o reviziji, odnosno izmjeni pojedinih članova Bečkih konvencija, uglavnom u razvijenijim zapadnim državama gdje je najveći broj sjedišta međunarodnih organizacija, a neke su usvojile i dodatne Zakone.

Najveći otpor prema postojećim diplomatskim privilegijama i imunitetima je pokazala javnost SAD-a. Još od 1984. godine postoje tragovi rasprava o reviziji Bečke konvencije o diplomatskim odnosima. Zloupotrebe diplomatskih imuniteta ponekad dovedu do gubljenja vjere u međunarodno pravo i cijeli sistem, što je u slučaju SAD-a rezultiralo kreiranjem unilateralnih mjera u formi domaćih pravnih reformi koje tretiraju zloupotrebe. Zbog toga je 1987. godine, republikanski senator Jesse Helms predložio nacrt zakona u američkoj legislativi, kojim se dopušta istraga i gonjenje subjekata koji počine krivično djelo, a uživaju diplomatski imunitet. Među krivična djela je ubrojao svaki vid nasilja, krijumčarenja droge, nemarne vožnje, kao i bližu definiciju porodičnih članova i izgleda diplomatske torbe, navodivši ovo kao najveće probleme s kojima se suočavaju u SAD-u. Zakonom se također smanjuje broj diplomata u SAD-u koji uživaju diplomatske imunitete. Zakon je predstavljen kao „Diplomatic Immunity Prevention Act“, odnosno Zakon o prevenciji zloupotrebe diplomatskih imuniteta, ali nakon što ga je Senat usvojio, nije prošao na Kongresu.

---

¹¹⁶ Dror, Ben-Asher 2000, „Human Rights Meet Diplomatic Immunities: Problems and Possible Solutions“, Harward Law School, Oxford, str. 39., dostupno na: <http://www.law.harvard.edu/academics/graduate/publications/papers/benasher.pdf> (pristupljeno: 20.5.2019.)

Nakon njega je podnešen nacrt zakona sa sličnim prijedlozima kao što je senator Helms imao, navodeći da se u slučaju svakog težeg prestupa zahtjeva odricanje od imuniteta ili proglašenje osobe *personom non grata*. Taj je Zakon i usvojen na Kongresu u septembru 1978. godine., poznat kao „Diplomatic Relations Act“¹¹⁷, odnosno Zakon o diplomatskim odnosima. Njegova svrha je bila razjasniti i izmijeniti suprotstavljene američke zakone o diplomatskom imunitetu. „Zakon je osigurao Američkim građanima kompenzaciju u slučaju da su žrtve diplomatskih zločina, posebno u automobilskim nesrećama. Pored zahtjeva za obavezno osiguranje za vozila svih članova diplomatske misije, Zakon je otišao korak dalje pa je omogućio i direkne tužbe građana protiv osiguravatelje.“¹¹⁸ Zakon je osigurao i fond za odštetu žrtvama diplomatskih zločina te je njime smanjen broj diplomata u SAD-u koji uživaju imunitete.

5.4.1. Kompenzacije

Neke su države ponudile svoja rješenja protiv zloupotreba diplomatskih imuniteta. SAD tako predlaže osnivanje tzv. Claims Fund¹¹⁹, tj. fonda iz koje bi se vlada SAD-a isplaćivala naknade žrtvama diplomatskih zločina. Koncept je zamišljen tako da se vlastitim sredstvima Fonda puni, a da zatim nakon isplate naknade oštećenima, vlada SAD-a potražuje taj novac iz države pošiljateljice diplome počinitelja tog zločina. Već iz ove ideje je jasno da je najveći problem njene realizacije upravo finansiranje, jer nema mehanizma koji garantuje da će država pošiljateljica zaista i uplatiti taj novac.

Specijalni fond za kompenzaciju

Ideja za osnivanje međunarodnog fonda, inspiranog ovim u SAD-u, osmišljenog da kompenzira žrtve diplomatskih zločina odavno postoji. Iako u teoriji odlično i atraktivno zvuči, administativno uređenje ovog kompenzaciskog fonda u praksi bi zahtjevalo jako puno međunarodne saradnje kao i priznanje krivice od strane države pošiljateljice. Također, prijedlog je diskutabilan jer podrazumijeva da, ili država pošiljateljica plati žrtvama za zločine koje su njihove diplome počinile vani, ili da država primateljica plati za diplomatu koji je poslan da u njoj obavlja svoju dužnost. Nijednom se ne bi obradovali građani od čijih poreza bi se taj fond punio. Jedna od država koje već slijede tu ideju je Velika Britanija, čije žrtve

¹¹⁷ „Diplomatic Relations Act“, dostupno na: <https://www.govtrack.us/congress/bills/95/hr7819/text>

¹¹⁸ Cohen, Barry 1979, „The Diplomatic Relations Act of 1978“, 28 Cath. U. L. Rev., str. 797. (pristupljeno: 27.5.2019.)

¹¹⁹ Ross, Mitchell S. 2011, „Rethinking Diplomatic Immunity: A Review of Remedial Approaches to Address the Abuses of Diplomatic Privileges and Immunities“, American University International Law Review, Vol. 4, No. 1, str. 193.

zlouporeba diplomatskih imuniteta imaj pristup Odboru za naknadu štete od krivičnih djela (engl. *Criminal Injuries Compensation Board*).

5.4.2. Obavezno osiguranje

Zakonom o diplomatskim odnosima iz 1978. godine SAD obavezuje svaku diplomatsku misiju, njene članove i porodicu, da se osiguraju. Osiguranje omogućava odgovarajuću naknadu žrtvama. Druga odredba istog člana daje pravo žrtvama da izravno tuže osiguravatelje diplomatskih misija. Osiguravajuće društvo se tad pojavljuje umjesto njega, a žrtva može dobiti svoju kompenzaciju. „Zakon nalaže suđenje bez porote i zabranjuje osiguravatelju pozivanje na imunitet klijenta kako bi se izbjegla odgovornost kao i na njegovo izbjegavanje predstavljanja klijenta pozivajući se na kršenje ugovora zbog prevare ili sl.¹²⁰

Nažalost, obavezno osiguranje nije praksa u svim državama, i male su šanse da bez njega i bez diplomatinskog prihvatanja odgovornosti u nesreći, žrtva uspije dobiti odštetu.

„Koliko god u teoriji izgledao odlično, ipak je praksa pokazala mane ovog Zakona u implementaciji. Prvo, ne postoji nikakva sankcija ako se diplomat ne osigura. Osim zabrane izdavanja registarskih tablica, nema obavezognog monitoringa koji može spriječiti diplomatsku misiju da odluči da se ne osigura. Treće, čak i kad je osiguran, Zakon predviđa pokriće na 300.000 \$ za ličnu povredu, a 50.000 \$ za povredu imovine. Ovi iznosi mogu biti nedovoljni kad je u pitanju teža povreda, kako bi se pokrili samo troškovi liječenja.“¹²¹ Također, upitna je i saradnja osiguravajućih kuća.

U Slučaju SAD vs. Iran se naglašavalo da zakoni koji tretiraju ozbiljne zločine počinjene nad nedužnim ljudima od strane diplomata moraju biti iznad Bečke konvencije. Najveći problem s ovakvim tumačenjem zakona, koliko god ono bilo opravdano, je to da je u suprotnosti s ciljem kreatora Bečke konvencije da diplomatama dodijeli ove imunitete kako bi se osjećali sigurno i zaštićeno. Kreatori i predлагаči članova Bečke konvencije nisu imali na umu da će imunitet ujedno pojedincima biti bijeg od krivičnog gonjenja za njihova zlodjela. Ovdje je bitno još jednom naglasiti i da diplomate nisu zaštićene od zločina koje su počinili nakon što im se ukinu diplomatski imuniteti te da retrospektivno mogu biti tuženi za počinjena krivična

---

¹²⁰ Cohen, Barry 1979, „The Diplomatic Relations Act of 1978“, 28 Cath., str. 822.

¹²¹ Ross, Mitchell S. 2011, „Rethinking Diplomatic Immunity: A Review of Remedial Approaches to Address the Abuses of Diplomatic Privileges and Immunities“, American University International Law Review, Vol. 4, No. 1, str. 184.

djela. Diplomata može napustiti državu u kojoj je počinio krivino djelo prije nego mu se ukine imunitet, ali se onda u nju više nikad ne smije vratiti.

Rasprave o ovoj temi su vršene i u Vijeću Evrope i pokazuju da se neraspoloženje javnosti oko diplomatskih imuniteta ne stišava, posebno u odnosu na diplome koji rade u međunarodnim organizacijama.

Još jedna metoda je prijetnja ukidanjem materijalne podrške, što je npr. SAD razmatrala u slučaju gruzijskog diplomata, prethodno spomenutog kod slučajeva odricanja od imuniteta. Teško je odlučiti koliko je zbog te prijetnje, a koliko zbog pritiska javnosti, ali se predsjednik Gruzije u konačnici i odrekao imuniteta svog diplomata. To naravno mogu samo veće i ekonomski snažnije države kao što je SAD iskoristiti. Isto su uradili u slučaju sa Iranskim krizom, kada su zaledili Iransku imovinu u pokušaju da ih natjeraju da puste taoce. Unilateralne mjere u tim slučajevima mogu biti efikasne ako se želi postići sporazum, ubrzati reakciju, krivično gonjenje prekršitelja, ili adekvatno kompeziranje žrtava¹²².

Preširoka definicija porodice

Jedan od najvećih problema Bečke konvencije je obim imuniteta koji je dat diplomatama, ali i njihovim porodicama i posluzi. Imunitet garantovan Konvencijom je jako širok, posebno jer se odnosi na sve pojedince, a ne na njihove funkcije unutar misije i time štiti mnoge nevažne diplomatske funkcije također od krivičnog gonjenja. Zbog toga što je veoma visok procent diplomatskih zločina počinjen upravo od osoba koje su tehničko osoblje ili porodica diplome, jedan od prijedloga amandmana je i ograničenje obima diplomatskih imuniteta, odnosno limitiranje diplomatskih imuniteta samo na one osobe kojima su prijeko potrebni tokom vršenja službene dužnosti – visokorangiranim diplomatama i sl. Time bi personalni imuniteti administrativnog i tehničkog osoblja, kao i porodice bili ukinuti, baš kao i u Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima.

5.5. Rasprave o diplomatskim imunitetima u javnosti i značaj medija

Pojavom Interneta su prestupi diplomata i zloupotrebe privilegija i imuniteta postali i dostupniji u javnosti, posebno kontroverzni slučajevima kojima i mediji posvete više pažnje.

¹²² Dror, Ben-Asher 2000, „Human Rights Meet Diplomatic Immunities: Problems and Possible Solutions“, Harward Law School, Oxford, str. 42., dostupno na: <http://www.law.harvard.edu/academics/graduate/publications/papers/benasher.pdf> (pristupljeno: 23.5.2019.)

U svakoj državi postoji nekoliko primjera u kojima je neko od diplomata zloupotrebom svog položaja izazvao bijes javnosti. Slučaj Yvonne Fletcher, o kojem se pisalo prethodno u ovom radu, je 1986. godine, dvije godine nakon njenog ubistva, postao jedna od glavnih tema u Velikoj Britaniji. Njena je majka pokrenula međunarodnu peticiju koja zahtijeva od britanske i drugih *civilizovanih vlada* (kako ih je ona nazvala) da zaustave zloupotrebu diplomatskih privilegija i imuniteta. Tada je na press konferenciji rekla da „niko ne zaslužuje da prođe nekažnjeno nakon što ugrozi nekog drugog, samo zato jer je pucao iz ambasade, ili ugrozi nekog drugog vozeći auto sa diplomatskim registarskim tablicama.“¹²³ Među potpisnicima peticije je bila i Charlotte Owen, koja je bila ozbiljno povrijeđena u saobraćajnoj nesreći u Londonu. Njen motor je udario, a zatim pobjegao ataše Kenijske ambasade. Cilj peticije je bio skupiti milion potpisa do kraja godine, a skupljali bi ih u svim većim metropolama kao što su New York, Paris, Melbourne, Brussels i sl. Peticija je tad bila na naslovnicama svih britanskih medija, sa naslovima kao što su „Getting away with murder“ i sl. i uspjela je prikupiti 500.000 potpisa.

Gđa. Fletcher je čak i posjetila Gaddafia u Tripoliu, a posjetu su pratili kamermani s britanske javne televizijske mreže Channel 4. To je bio dio dokumentarca koji je Channel 4 pravio o rodbini ubijene Yvonne i kako su se oni osjećali izdato od engleske vlade. Njihov angažman je doveo do toga da joj se Gadaffi izvini lično, ali i do kompenzacijске isplate u iznosu od 250.000£¹²⁴ od Gadaffijevog režima, kao dio strategije o obnavljanju diplomatskih odnosa između Libije i Engleske. U julu 1999. godine Libija je javno priznala krivicu i platila kompenzaciju, kao i podržala istragu o ubici Yvonne.

Pažnja koju posvete mediji ovim temama je itekako važna, i kritika upućena vladama o tretiranju zločinaca koji se brane diplomatskim privilegijama i imunitetima može urodit plodom. Mediji moraju kanalizati osjećaj nepovjerenja i izdaje koju građani imaju u ovim situacijama.

Još jedan primjer umiješanosti medija u ovaj slučaj nalazimo u engleskom dnevnom listu The Guardian¹²⁵, koji je objavio razgovor tadašnje premijerke Margaret Thatcher u kojem priznaje

¹²³ McClanahan, Grant 1989, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problems*, C. Hurst & Co. Publishers, London, str. 160.

¹²⁴ Black, Ian 1999, *Britain and Libya renew diplomatic ties*,

dostupno na: <https://www.theguardian.com/uk/1999/jul/08/lockerbie.ianblack1> (pristupljeno: 10.5.2019.)

¹²⁵ Bowcott, Owen 2014 *Thatcher's discussions over murder of PC Yvonne Fletcher revealed*, dostupno na: <https://www.theguardian.com/uk-news/2014/jan/03/margaret-thatcher-discussion-murder-yvonne-fletcher> (pristupljeno: 16.5.2019.)

da su morali pustiti ubicu Yvonne da prođe nekažnjeno, zbog diplomatskog imuniteta. Ovaj povjerljivi razgovor je procurio 2014. godine, i indirektno natjerao vladu da ponovo otvorí slučaj zbog reakcija javnosti koje su poslije uslijedile.

5.6. Bečka konvencija o konzularnim odnosima iz 1963. godine

Druga u nizu značajnih Bečkih konvencija je ona o konzularnim odnosima¹²⁶. Održana je u periodu od 4. marta do 22. aprila 1963. godine, a finalizirana je 24. aprila 1953. godine u Beču. Materija konzularnog prava, više nego pravila diplomatskog prava zadire u konkretne privredne odnose država, zato je svaka od njih imala priliku da vidi šta ona u tim odnosima gubi ili dobija u pojedinačnim pravilima uključenim u nacrt. „Ustanova konzula je nastala davno u interesu trgovine i plovidbe, te radi zaštite vlastitih građana u inozemstvu. Stoga je ona u biti različita od diplomatskih odnosa između država, koji imaju pretežito, mada ne isključivo, politički značaj. I prije je dolazilo do kumulacije konzularnih i diplomatskih funkcija. Konzuli su u nekim krajevima obavljali diplomatske funkcije, a diplomatske misije danas gotovo redovito imaju u svom sastavu konzularne odjele... ali, kako ćemo se uvjeriti, s obzirom na njihove funkcije, privilegije i imunitete, stalno se moraju imati na umu bitne razlike između diplomatskih i konzularnih predstavnika, te između diplomatskog i konzularnog prava.“¹²⁷

Sa mnogo manje oduševljenja i nepovjerenja nego na konferenciji o diplomatskim privilegijama i imunitetima, pristupilo se ovoj kodifikaciji. „Odredbama ove Konvencije je normativno harmonizovana oblast primjene time što je regulisan formalno-pravni odnos sa Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima, koja je usvojena dvije godine ranije. Na taj način obezbijeđena je potpunost i usklađenost međunarodno-pravne regulative u oblasti međunarodnog prava predstavljanja diplomatsko-konzularnog prava.“¹²⁸ „Bečka konvencija o diplomatskim odnosima, o konzularnim odnosima, o predstavljanju država u njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera, kao i Konvencija o specijalnim misijama, koje su kodifikovale savremeno diplomatsko pravo, svojim raznovrsnim, elastičnim rješenjima omogućile su državama korištenje i kombinaciju mnogobrojnih mogućnosti kumulacije funkcija i predstavninstava, u cilju racionalnog

---

¹²⁶ Bečka konvencija o konzularnim odnosima 1963., dostupno na: <https://www.scribd.com/document/212420003/Becka-Konvencija-o-Konzularnim-Odnosima>, (pristupljeno: 14.3.2019.)

¹²⁷ Degan, Vladimir Đ. 2000, *Međunarodno pravo*, Pravni fakultet, Rijeka, str. 341.

¹²⁸ Savić, Matej 2016, *Diplomatsko-konzularno pravo i međunarodnopravni poredak – razvojni put međudržavnih odnosa*, Comesgrafika, Banja Luka, str. 175.

korištenja svoje diplomatsko-konzularne mreže, pa i mreže drugih država.¹²⁹ Bečka konvencija o diplomatskim odnosima je doprinijela kumulaciji diplomatskih i konzularnih funkcija tako što je omogućila diplomatskim misijama da vrše i konzularne funkcije. Stavom 2 u članu 3. je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima unijela jednu neutralnu formulu o vršenju konzularnih funkcija od strane diplomatske misije tj. da se ni jedna odredba ove Konvencije ne može tumačiti kao zabrana za neku diplomatsku misiju da vrši konzularne funkcije. Istu je odredbu upotpunila i Bečka konvencija o konzularnim funkcijama. Član 70. ove Konvencije je značajan jer je razriješio dugogodišnju dilemu o statusu članova diplomatske misije koji vrše konzularne funkcije. Njim je odlučeno da se privilegije i imuniteti članova diplomatske misije koji obavljaju konzularne funkcije određuju prema Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima.

Dvije godine nakon usvajanja Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, za koju se smatralo da je pored uvođenja principa funkcionalnog imuniteta bila poprilično darežljiva prema diplomatama, očekivao se i blagonaklonjeniji stav prema konzulima, za koje se u literaturi može pronaći izraz da su – „pepeljuge diplomati“. Međutim, to se nije desilo i mnogi iz konzularne službe su ostali razočarani ishodom Bečke konferencije, posebno u oblasti imuniteta. Neke od privilegija i imuniteta su bukvalno prepisani iz Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, ali su preostali bili rezultat ozbiljne rasprave i konfrontacija. Sporni su bili članovi o imunitetu prostorija konzulata tj. mogućnosti nasilnog ulaska organa države primateljice, imunitetu od krivičnog sudstva te imunitetu od upravnog i građanskog sudstva. Veliki broj članova rasprave smatrao je da konzuli već duže trpe posljedice snižavanja autoriteta njihove službe u poređenju sa diplomatskim te da se aršini koji su određeni za diplomatske misije moraju primjenjivati i na konzule. Tako npr. u slučaju da konzularni funkcioner počini teže krivično djelo, može biti uhapšen, s tim da Konvencija ne pojašnjava šta konkretno spada u ta djela. Praksa je pokazala da se radi o djelima za koje je određeno najmanje 5 godina zatvora. Također, i u poređenju s diplomatskom valizom koja ima apsolutnu nepovredivost, konzularna može biti otvarana u prisustvu ovlaštenog predstavnika države pošiljateljice ili, ako on to odbije, vraćena na mjesto porijekla. Neke su države bilateralnim konzularnim konvencijama proširile imunitete konzularnih funkcionera. Sudski imunitet članova konzularnog osoblja je veoma uzak i imaju ih samo za djela izvršena tokom obavljanja konzularnih funkcija. Oni se u sudskom i upravnom postupku moraju odazvati ako budu pozvani da svjedoče. Ova konvencija je smatrana "najškrnjom" kad su u pitanju

---

¹²⁹ Đorđević, Stevan – Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd, str. 267. 89

imuniteti. Jedan od razloga za to je što se konzularni funkcioneri kreću najviše među lokalnim stanovništvom, i imaju najviše neposrednog kontakta sa lokalnim organima vlasti te su bez veće kontrole centralnih organa države.

5.6.1. Poređenje s Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima

Prostорије, архива и документи како конзулата, тако и амбасада су у свакој доба и где god се налазили неприкосновени. Исти је случај и са положајем конзуларне преписке, валize и курира. Главне разлике се односе на имунитете конзуларних функционера и изузетима од неприкосновености конзулата. Конзул, као шеф конзулата има функционални имунитет, наведен за шефа мисија који има апсолутни имунитет. Конзуларни функционери могу бити ухапшени и подвргнути неком другом облику ограничења њихове слободе када се ради о извршењу правоснажне пресуде. Код изузетака од неприкосновености просторија, такође постоји јасна разлика између дипломатских и конзуларних мисија. До данас је ову Конвенију ратифицирало 180 држава чланica ОУН, а има 48 "потписница".¹³⁰

5.7. ZAKLJUČAK

Pregledom испуњења главних циљева због којих се и креирала Бечка конвенија о дипломатским односима, мора се закључити да је Конвенија ипак испунила своју примарну задаћу те остала актуелна и преко 50 година послије. Заговорници Бечке конвеније чврсто верују да је једино дипломатски имунитет пут до здравог и мирног дијалога и recept за добре билateralne однose. Такође се може закључити да, унаточ својим наведеним недостаткама који свакако има, Конвенија је ипак један од најбитнијих докумената у међunarodnom праву који има утjecaj na 192 државе потpisnice, али и на цијeli svijet. Može je se smatrati i zaslužnom за промовисање стабилних односова између држава, i što je temeljni stub demokratije.

Jako je bitno i što Konvenciја још uvijek осигurava sigurnost diplomatama i njihovim porodicama u državama primateljicama. Sigurnost дипломатских представника је данас, у vremenu porasta терористичких група и напада, као bitna jer су дипломате често први на meti njihovog напада. Tu свакако спадају и razni pritisci, i psihičko i fizičko maltretiranje којем могу бити izloženi.

---

¹³⁰ Уједињене нације, Колекција уговора, *Odjeljak III – Privilegije i imuniteti diplomatskih i konzularnih odnosa (Zemlje potpisnice Bečke konvencije o konzularnim odnosima)*, dostupno na: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-6&chapter=3, (pristupljeno: 17.4.2019.)

Ali, bitnu lekciju koju nas ova Konvencija uči je da, koliko god neki koncept bio dugo primjenjivan u praksi, kao što je koncept diplomatskih imuniteta, ne treba ga uzimati kao finalan i nepromjenjiv nego je potrebno imati hrabrosti preispitivati takve koncepte i ukazivati na njihove mane i potencijalna unaprjeđenja. Jedna od osnovnih karakteristika savremenog međunarodnog prava je njegovo stalno mijenjanje kako bi se odgovorilo zahtjevima koje postavljaju stalne i velike promjene u međunarodnim odnosima. Ukoliko se stalno ne bi preispitivala postojeća tumačenja, te davale preporuke za njihova unaprjeđenja, Konvenciju kao takvu, kreiranu 1963. godine će definitivno pregaziti vrijeme. Već sada vidimo da postojeća situacija omogućava velike zloupotrebe i potrebno je pričati o mogućim rješenjima kako bi se one spriječile. Bečka konvencija se mora prilagoditi sadašnjosti i savremenim diplomatskim odnosima, a njene izmjene bi trebale biti smatrane samo njenim unaprjeđenjem, nikako nepoštivanjem.

Cilj ovog rada nije bio uvećati problem i prikazati zloupotrebe diplomatskih imuniteta gorućim problemom svake države potpisnice. Ali, diplomatski zločini se dešavaju u svakoj državi, bez izuzetaka, te ih treba tretirati kao važan globalni problem. Cilj je bio osvijetliti konkretne slučajeve nedorečenosti u definisanju pojedinih članova, skrenuti pažnju na najčešće zloupotrebe, ali i razmotriti načine na koje bi se oni mogli smanjiti jer ovako definisani članovi imaju potencijal da budu pogodno tlo sve većim i češćim zloupotrebama. Niko ne može predvidjeti budućnost, ali pregledom historijskih dokaza i zabilježenih slučajeva različitih zloupotreba diplomatskog imuniteta, može se zaključiti da je veća vjerovatnoća da će doći do povećanja ovog problema u budućnosti, posebno ako slučajevi zloupotrebe nastave prolaziti nekažnjeno.

Zar nije moguće sumnjati da je nekoliko slučajeva koji su dospjeli u javnost o težim diplomatskim zločinima sam vrh ledenog brijega i da se u realnosti dešava puno više sličnih zločina, ali se oni vješto zataškavaju kako države koje su poslale takve diplomate ne bi narušile svoj ugled? Iskreno se nadam da nije tako, ali i da će se neki od prijedloga, amandmana i mjera uskoro i sprovesti u djelo. Do tad, budućim istraživačima ostavljam ovaj rad kao, nadam se, dobar temelj za istraživanje o temi zloupotrebe diplomatskih privilegija i imuniteta.

KORIŠTENA LITERATURA:

Knjige:

1. Andrassy, Juraj 1958, *Međunarodno javno pravo*, Školska knjiga, Zagreb
2. Avramov, Smilja – Kreća, Milenko 1990, *Međunarodno javno pravo*, Naučna knjiga, Beograd
3. Babić, Anto 1995, *Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni*, Međunarodni centar za mir, Sarajevo
4. Barker, J. Craig 1996, *The abuse of Diplomatic Privileges and Immunities: A Necessary Evil?*, Dartmouth Publishing, Aldershot
5. Barston, R.P. 1998, *Modern Diplomacy*, White Plains, N.Y. Longman
6. Behrens, Paul ur. et al. 2017, *Diplomatic Law in a New Millennium*, Oxford University Press, Oxford
7. Berković, Svjetlan 1997, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
8. Berković, Svjetlan 2006, *Diplomacija i diplomatska profesija*, Urban - Media, Dubrovnik
9. Berridge, Geoff R. 2004, *Diplomacija – teorija i praksa*, Politička misao, Zagreb
10. Berridge, Geoff R. 2005, *Diplomatska teorija od Machiavellija do Kissinger-a*, Fakultet političkih znanosti, Zagreb
11. Degan, Vladimir Đ. 2000, *Međunarodno pravo*, Pravni fakultet, Rijeka
12. Denza, Eileen 2008, *Diplomatic Law – Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford University press, Oxford
13. Eileen Denza 2016, *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, Oxford University Press, Oxford
14. Đorđević, Stevan i Mitić, Miodrag 2000, *Diplomatsko i konzularno pravo*, Pravni fakultet, Beograd
15. Duraković, Nijaz 2009, *Međunarodni odnosi*, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
16. Eban, Abba 1998, *Diplomacy for the Next Century*, Yale University Press, New Haven & London
17. Etinski, Rodoljub 2002, *Međunarodno javno pravo*, Centar za izdavačku delatnost Pravnog fakulteta u Novom Sadu, Novi Sad
18. Hardy, Michael 1968, *Modern Diplomatic Law*, Oceana Publications, New York
19. Hazel, Fox 2008, *The Law of State Immunity 2nd Edition*, Oxford University Press, Oxford
20. Kissinger, Henry 1999, *Diplomatija*, Verzal Press, Beograd
21. Mitić, Miodrag 1999, *Diplomatija*, Zavod za udžbenike, Beograd
22. Mitić, Miodrag 2003, *Diplomatija kao sredstvo za promociju, ostvarivanje i zaštitu poslovnih interesa*, Zavod za udžbenike, Beograd
23. Pašić, Mirza 2008, *Diplomatija*, TKD Šahinpašić, Sarajevo
24. Pennings, Paul, Kemen, Hans & Kleinnijenhuis, Jan 2006, *Doing Research in Political Science*, SAGE Publications, London
25. Satow, Sir Ernest 2009, *Guide to Diplomatic Practice 6th ed*, Oxford University press, Oxford
26. Savić, Matej 2016, *Diplomatsko-konzularno pravo i međunarodnopravni poredak – razvojni put međudržavnih odnosa*, Comesgrafika, Banja Luka
27. Seizović, Zarije 2008, *Međunarodno javno pravo – zbirka eseja*, Univerzitet u Zenici, Zenica

Online knjige:

28. Denza, Eileen 2016, *Diplomatic Law: Commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations* [online], Oxford University Press, Oxford, dostupno na: <https://books.google.ba/books?id=n1U0CwAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>
29. McClanahan, Grant 1989, *Diplomatic Immunity: Principles, Practices, Problem* [online], C. Hurst & Co. Publishers, London, dostupno na: https://books.google.ba/books?id=oQhlua4VHrcC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false1986
30. Roberts, Sir Ivor (editor) 2017, *Satow's Diplomatic Practice*, Seventh Edition [online], Oxford University Press, Oxford, dostupno na: <https://books.google.ba/books?id=qAuDDQAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

Konvencije, Presude, Dokumenti:

31. *Bečka konvencija o diplomatskim odnosima* 1961., dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/full/2017_06_4_20.html
32. *Bečka konvencija o konzularnim odnosima* 1963., dostupno na: <https://www.scribd.com/document/212420003/Becka-Konvencija-o-Konzularnim-Odnosima>
33. *Njujorška konvencija o specijalnim misijama* 1969., dostupno na: http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2003_12/t12_0148.htm
34. *Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju krivičnih djela protiv lica pod međunarodnom zaštitom* 1973., dostupno na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjFuGD6NXiAhVKAxAIHSdKAMkQFjAAegQIARAC&url=http%3A%2F%2Fwww.pravda.gov.me%2FResourceManager%2FFileDownload.aspx%3Frid%3D41890%26rType%3D2%26file%3D1242292568.doc&usg=AOvVaw1hp92yK_NN5WCaMVsjazVH
35. *Bečka konvencija o predstavljanju država i njihovim odnosima sa međunarodnim organizacijama univerzalnog karaktera* 1975., dostupno na: http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2003_12/t12_0132.htm
36. International Court of Justice 1980, *United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States of America v. Iran)*, dostupno na: <https://www.icj-cij.org/en/case/64>
37. International Court of Justice 1951, *Haya de la Torre (Colombia v. Peru)*, dostupno na: <https://www.icj-cij.org/en/case/14>
38. Ujedinjene nacije, Press Release HQ/595 1999, *Decision to Garnish Wages from Staff Refusing To Pay Court-Ordered Family Support Welcomed by United States Representative in Host Country Committee*, dostupno na: <https://www.un.org/press/en/1999/19990310.hq595.html>
39. Report of the International Law Commission 1958, cit. Anex, str. 41.
40. Journal des Tribunaux 678; 77 ILR 410, Brussels Court of Appeal
41. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda 1950, Vijeće Evrope, ETS No.005, član 6. dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list-/conventions/treaty/005>

42. Ujedinjene Nacije, Kolekcija ugovora, *Odjeljak III – Privilegije i imuniteti diplomatskog i konzularnih odnosa* (*Zemlje potpisnice Bečke konvencije o diplomatskim odnosima*), dostupno na:
https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en
43. Ujedinjene nacije, Kolekcija ugovora, *Odjeljak III – Privilegije i imuniteti diplomatskih i konzularnih odnosa* (*Zemlje potpisnice Bečke konvencije o konzularnim odnosima*), dostupno na:
https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=III-6&chapter=3
44. Diplomatic List, dostupno na:
http://mvp.gov.ba/ambasade_konzulati_misije/ambasade_u_bih/Default.aspx
45. „Diplomatic Relations Act“, dostupno na:
<https://www.govtrack.us/congress/bills/95/hr7819/text>

Radovi objavljeni u časopisima:

46. Brown, Jonathan 1988, „*Diplomatic Immunity: State Practice under the Vienna Convention on Diplomatic Relations*“, British Institute of International and Comparative Law, Vol. 37, str. 53-88.
47. Castro, Amanda 2014, *Abuse of Diplomatic Immunity in Family Courts: There's Nothing Diplomatic About Domestic Immunity*, Suffolk University Law Review, Vol. XLVIII, str. 353-371.
48. Cohen, Barry 1979, „*The Diplomatic Relations Act of 1978*“, 28 Cath. U. L. Rev., str. 797-831.
49. Farahmand, Ali M. 1990, „*Diplomatic Immunity and Diplomatic Crime: A Legislative Proposal to Curtail Abuses*“, Journal of Legislation: Vol. 16: Iss. 1, Article 7., str. 89-108.
50. Foreign Affairs Committee 1984, „*The Abuse of Diplomatic Immunities and Privileges*“, London: House of Commons, 1984/85 HC 127.
51. Morris, William G. 2007, „*Constitutional Solutions to the Problem of Diplomatic Crime and Immunity*“, Hofstra Law Review, Vol. 36, No. 2, str. 601-638.
52. Nelson, Christine 1988, „*Opening Pandora's Box: The Status of the Diplomatic Bag in International Relations*“, Volume 12, Issue 3, Article 5, str. 494-520.
53. Ross, Mitchell S. 2011, „*Rethinking Diplomatic Immunity: A Review of Remedial Approaches to Address the Abuses of Diplomatic Privileges and Immunities*“, American University International Law Review, Vol. 4, No. 1, str. 173-205.
54. Värk, René 2003, „*Personal Inviolability and Diplomatic Immunity in Respect of Serious Crimes*“, Juridica International, Law Review (8): str. 110-119.
55. Wright, S.L. 1987, „*Diplomatic Immunity: A Proposal for Amending the Vienna Convention to Deter Violent Criminal Acts*“, Boston University International Law Journal, Vol. 5, str. 177-211.

Magistarski radovi:

56. Bonello, Rita 2014, *Vienna Convention on Diplomatic Relations: Abuse Arising Therefrom*, Faculty of Laws, University of Malta, dostupno na:
https://www.academia.edu/11744280/The_Vienna_Convention_on_Diplomatic_Relations_Abuses_Arising_Therefrom
57. Munoz, Emelie 2012, *Diplomatic immunity – a functioning concept in the society of today?*, Department of Human Right Studies, Lund University

58. Dror, Ben-Asher 2000, „*Human Rights Meet Diplomatic Immunities: Problems and Possible Solutions*“, Harward Law School, Oxford, dostupno na: <http://www.law.harvard.edu/academics/graduate/publications/papers/benasher.pdf>

Internet izvori:

59. Al Jazeera Balkans (2011), *Ambasadorici Vodušek godina zatvora*, dostupno na: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/ambasadorici-vodusek-godina-zatvora>
60. Američka ambasada u BiH – Ambassador Eric Nelson (2019), dostupno na: <https://ba.usembassy.gov/our-relationship/our-ambassador/>
61. Ban Ying, dostupno na: <http://www.ban-ying.de/en/node/60>
62. Biography.com Editors (2019), *Assange Biography*, dostupno na: <https://www.biography.com/activist/julian-assange>
63. Black, Ian (1999), *Britain and Libya renew diplomatic ties*, dostupno na: <https://www.theguardian.com/uk/1999/jul/08/lockerbie.ianblack1>
64. Bljesak info (2013), *Diplomatski incident - Vojni ataše BiH u Srbiji bit će smijenjen zbog alkoholizma*, dostupno na: <https://www.bljesak.info/vijesti/flash/vojni-atase-bih-u-srbiji-bit-ce-smijenjen-zbog-alkoholizma/1226>
65. Bowcott, Owen (2014), *Thatcher's discussions over murder of PC Yvonne Fletcher revealed*, dostupno na: <https://www.theguardian.com/uk-news/2014/jan/03/margaret-thatcher-discussion-murder-yvonne-fletcher>
66. Carroll, Oliver (2018), *Was a Russian government jet used to smuggle cocaine from Argentina?*, dostupno na: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-argentina-cocaine-smuggling-operation-plane-air-drugs-embassy-a8231406.html>
67. Centar za istraživačko novinarstvo (2009), *Moćne diplomate pred nemoćnom policijom*, dostupno na: <https://www.cin.ba/mocne-diplomate-pred-nemocnom-policijom-2/>
68. Collins, Laura (2014), *Do not let anyone exploit you: Housekeeper at the center of Indian diplomat scandal breaks silence after former boss flees U.S. as she's indicted on*, dostupno na: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2536879/EXCLUSIVE-Housekeeper-center-diplomat-scandal-speaks-day-former-boss-indicted-criminal-charges.html>
69. De Yoanna, Michael (2010), *More About What Happened With Qatari Diplomat Mohammed Al-Madadi*, dostupno na: <https://www.5280.com/2010/04/more-about-what-happened-with-qatari-diplomat-mohammed-al-madadi/>
70. Er. M. (2017), *U BiH samo jedna osoba proglašena personom non grata*, dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/u-bih-samo-jedna-osoba-proglasena-personom-non-grata-lazno-se-predstavlja-kao-ambasador/170601019>
71. Financial Times (2016), *London embassies run up £95m congestion charge bill*, dostupno na: <https://www.ft.com/content/f731628a-9f31-11e5-beba-5e33e2b79e46>
72. Kalayaan – Justice for migrant domestic workers, dostupno na: <http://www.kalayaan.org.uk/>
73. Kedmey, Dan (2014), *Deadbeat Diplomats Owe NYC \$16Million in Unpaid Parking Fines*, dostupno na: <http://time.com/3421587/diplomats-parking-tickets-new-york>
74. Kelly, Jon (2016), *Should diplomats still have immunity?*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/magazine-35882967>
75. Last, Alex (2012), *The foiled Nigerian kidnap plot*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/magazine-20211380>

76. Martin, Nik (2018), *Smuggling Cases Highlight Widespread Abuse Of Diplomatic Privileges*, dostupno na: <https://www.eurobsit.eu/article/smuggling-cases-highlight-widespread-abuse-of-diplomatic-privileges>
77. Misija SAD-u u Ujedinjenim nacijama, *The Leadership*, dostupno na: <http://usun.state.gov/leadership>
78. Moss, Jenny (2010), *Submission to the Special Rapporteur on Contemporary Forms of Slavery*, dostupno na: <http://www.kalayaan.org.uk/wp-content/uploads/2014/09/SR-contemporary-forms-of-slavery-Kalayaan-submission-final-names-now-deleted-for-publication.pdf>
79. Nezavisne novine (2011) Sud oslobodio trojicu Srba i ženu diplomate iz Konga, dostupno na: <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/Sud-oslobodio-trojicu-Srba-i-zenu-diplomate-iz-Konga/105206>
80. Pearson, Michael (2013), *India's foreign minister: Drop charges agains diplomat*, dostupno na: <https://edition.cnn.com/2013/12/20/politics/india-us-diplomat/>
81. Sharples, Eleanor (2019), „*Prime suspect in Yvonne Fletcher murder case could FINALLY face court*“, dostupno na: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-6930221/Prime-suspect-Yvonne-Fletcher-murder-case-finally-face-court-35-years-death.html>
82. Siollun, Max (2012), „*Umaru Dikko, the man who was nearly spirited away in a diplomatic bag*“, <https://www.independent.co.uk/news/world/politics/umaru-dikko-the-man-who-was-nearly-spirited-away-in-a-diplomatic-bag-8061664.html>
83. What is Transparency International? dostupno na: <https://www.transparency.org/about>
84. „*What Must be Said*“, dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/What_Must_Be_Said

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

Stranica 97 od 97

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Naziv odsjeka i/ili katedre: Politologija – Međunarodni odnosi i diplomacija

Predmet: Završni magistarski rad

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Senka Bajramović

Naslov rada: „Zloupotreba diplomatskih privilegija i imuniteta u savremenim diplomatskim odnosima i njihovo sankcioniranje“

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 97

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Sarajevo, 14.11.2019. godine

Potpis